

Керівні принципи ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

OECD

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

**Керівні принципи ОЕСР-ФАО
для відповідальних
ланцюгів постачання
сільськогосподарської
продукції**

Передмова

Вперше надруковано ОЕСР англійською мовою під назвою: OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains © OECD 2016

©2018 Міністерство економічного розвитку і торгівлі України для українського видання

Перекладено Бюро perekladu.com і надруковано видавництвом «Юстон» в рамках проекту «Розбудова потенціалу Національного контактного пункту з відповідальної бізнес-поведінки», що реалізується Центром «Розвиток КСВ» за підтримки Посольства Королівства Нідерландів в Україні.

Цей документ та будь-яка схема, включена до нього, не обмежує статус або суверенітет будь-якої території, визначення міжнародних меж та кордонів, а також назву будь-якої території, міста або регіону. Назви країн та територій, що використовуються в цій спільній публікації, відповідають практиці ФАО.

Посилайтесь на цю публікацію як на:

ОЕСР/ФАО (2016), *Керівні принципи ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції*, OECD Publishing, Париж.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>

ISBN 978-92-64-25095-6 (друкований документ)
 ISBN 978-92-64-25105-2 (PDF)

ФАО:
 ISBN 978-92-5-109395-5 (друкований документ та PDF)

Статистичні дані для Ізраїлю надаються відповідними ізраїльськими органами влади та під їх відповідальністю. Використання таких даних ОЕСР не обмежує статус Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі ріки Йордан відповідно до норм міжнародного права.

Джерело фото: Cover © pink_cotton_candy/iStock/Thinkstock.com

Поправки до публікацій ОЕСР можна знайти онлайн на: www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm.

Авторське право: © ОЕСР, ФАО 2016

Дозволяється копіювати, завантажувати або роздруковувати документи ОЕСР для власного користування, а також включати витяги з публікацій, баз даних та мультимедійних матеріалів ОЕСР у власні документи, презентації, блоги, веб-сайти та навчальні матеріали за умови отримання відповідного підтвердження від ОЕСР та ФАО як від джерела та власника авторських прав. Всі запити на публічне або комерційне використання та права на переклад слід подавати на rights@oecd.org. Запити на дозвіл на фотокопіювання частин цього матеріалу для громадського або комерційного використання необхідно надсилати безпосередньо до компанії Copyright Clearance Center (CCC) на info@copyright.com або до Centre français d'exploitation du droit de copie (CFC) на contact@cfcopies.com.

Керівні принципи ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції (Рекомендації) розроблені для сприяння підприємствам дотримуватись діючих стандартів відповідальної ділової практики за ланцюгами постачання сільськогосподарської продукції. До таких стандартів відносяться Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств, Принципи відповідального інвестування в сільське господарство та харчові системи та Добровільні рекомендації щодо відповідального управління землекористуванням, рибним господарством та лісами в контексті національної продовольчої безпеки. Дотримання цих стандартів допомагає підприємствам пом'якшувати несприятливі наслідки та сприяти сталому розвитку.

Керівні принципи відносяться до всіх підприємств, що працюють у ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, включаючи вітчизняні та іноземні, приватні та державні, малі, середні та великі підприємства. Вони охоплюють сільськогосподарські сектори згори вниз, починаючи з первинного постачання і до виробництва, післязбиральної обробки, обробки, транспортування, збуту, розподілу та роздрібної торгівлі. Розглянуто декілька сфер ризику, що виникає в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції: права людини, трудові права, охорона здоров'я та безпека, продовольча безпека та харчування, права власності та доступ до природних ресурсів, добробут тварин, захист навколишнього середовища та сталі використання природних ресурсів, управління, технології та інновації.

Керівні принципи складаються з трьох розділів:

- *модель політики підприємства, що визначає стандарти, яких повинні дотримуватись підприємства для створення відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції*
- *засади для проведення комплексної перевірки на основі оцінки ризиків, що описує п'ять етапів, які мають виконати підприємства для визначення, оцінки, пом'якшення та обліку того, як вони вирішують несприятливі наслідки своєї діяльності*
- *опис основних ризиків, з якими стикаються підприємства, та заходи із зниження таких ризиків*
- *керівні принципи стосовно участі корінного населення.*

Керівні принципи розроблені ОЕСР та ФАО на основі дворічного процесу із залученням багатьох зацікавлених сторін. Вони були затверджені Комітетом з інвестицій ОЕСР, Комітетом сільського господарства ОЕСР та Генеральним директором кабінету ФАО. Рекомендація щодо Керівних принципів була ухвалена Радою ОЕСР 13 липня 2016 року. Хоча вона не є юридично обов'язковою, ця Рекомендація відображає загальну позицію та політичну відповідальність членів ОЕСР та прихильників, які не є членами.

ОЕСР також розробила індивідуальні настанови для сприяння підприємствам створювати відповідальні ланцюги постачання в інших секторах, зокрема: екстрактивні речовини та, зокрема, корисні копалини, отримані в зонах, що постраждали від конфліктів та в зонах з високим рівнем ризику; одяг та взуття; і фінанси.

Зміст

Скорочення та аббревіатури	7
Вступ	9
Рекомендації Ради щодо Керівних принципів ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції	11
1. Вступ	13
Основні відомості	13
Мета	13
Обсяг	14
Цільова аудиторія	16
Процес	16
Ключові поняття	17
Структура	22
2. Модель політики підприємства для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції	23
1. Крізні стандарти ВДП	23
2. Права людини	24
3. Трудові права	25
4. Охорона здоров'я та безпека	26
5. Продовольча безпека та харчування	26
6. Права власності та доступ до природних ресурсів	26
7. Добробут тварин	26
8. Захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів	27
9. Управління	27
10. Технології та інновації	27
3. П'ятиетапна програма комплексної перевірки ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції на основі оцінки ризиків	28
Етап 1. Створення міцних систем управління підприємством для відповідальних ланцюгів постачання	28
Етап 2. Визначення, оцінка та встановлення пріоритетних ризиків в ланцюзі постачання	30
Етап 3. Розробка та реалізація стратегії реагування на виявлені ризики	33
Етап 4. Затвердження комплексної перевірки ланцюга постачання	34
Етап 5. Звіт комплексної перевірки ланцюга постачання	36
Примітки	37
Посилання	44

Додаток А. Заходи для зниження та запобігання ризику в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції	45
1. Крізні стандарти ВДП	45
2. Права людини	50
3. Трудові права	51
4. Охорона здоров'я та безпека	54
5. Продовольча безпека та харчування	56
6. Права власності та доступ до природних ресурсів	57
7. Добробут тварин	60
8. Захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів	61
9. Управління	63
10. Технології та інновації	65
Додаток А Примітки	67
Додаток А Посилання	73
Додаток В. Участь корінного населення	75
Визначення корінного населення	75
Впровадження FPIC	77
Реагування на відсутність згоди або відмови в участі	77
Витяги з чинних документів та стандартів	78
Подальші керівні принципи стосовно FPIC	81
Додаток В Примітки	82
Таблиця	
А.1. Характеристики ефективних механізмів подання скарг	50
Схеми	
1.1. Різні етапи ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції та підприємств	18
1.2. Ризики на різних етапах ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції	19
Блоки	
1.1. Опис ключових стандартів, що розглядаються в Керівних принципах	15
1.2. Усунення несприятливих наслідків	20
1.3. П'ятиетапна програма комплексної перевірки	21
3.1. Приклади ситуацій, що обумовлюють посилену комплексну перевірку: Індикатори ризику	32

Ознайомитись з публікаціями ОЕСР можна на:

http://twitter.com/OECD_Pubs

<http://www.facebook.com/OECDPublications>

<http://www.linkedin.com/groups/OECD-Publications-4645871>

<http://www.youtube.com/oecdlibrary>

<http://www.oecd.org/oecdirect/>

Слідкуйте за ФАО на:

**Продовольча і сільськогосподарська
організація ООН**

twitter.com/FAOstatistics
twitter.com/FAOKnowledge
twitter.com/FAOnews

www.facebook.com/UNFAO

www.linkedin.com/company/fao

plus.google.com/+UNFAO

www.instagram.com/unfao

www.youtube.com/user/FAOoftheUN

Скорочення та аббревіатури

CAO	Апарат Радника з контролю за дотриманням статутних вимог/Омбудсмена FC та MIGA
CBD	Конвенція про біологічне різноманіття
CEDAW	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
КВПБ	Комітет з всесвітньої продовольчої безпеки
КВПБ-ВІСГ	Принципи відповідального інвестування в сільське господарство і харчові системи Комітету з всесвітньої продовольчої безпеки
СВБ	Соціальна відповідальність бізнесу
ОВД	Оцінка впливу на довкілля
ESHRIA	Оцінка впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу та права людини
ЄС	Європейський союз
ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ПІІ	Прямі іноземні інвестиції
FPIC	Вільна, попередня та інформована згода
МПЕСКП	Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права
МФС	Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку
МФК	Міжнародна фінансова корпорація
МДІ	Міжнародний дослідницький інститут
МОП	Міжнародна організація праці

МДГРР	Міжнародний договір про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства і ведення сільського господарства
БАГІ	Багатостороння агенція з гарантій інвестицій
ТНК	Транснаціональна корпорація
НКБ	Національне координаційне бюро
НДО	Недержавна організація
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
МЕБ	Міжнародне епізоотичне бюро
ПВІСТ	Принципи відповідального інвестування в сільське господарство, які поважають права, засоби існування та ресурси, розроблені FAO, Міжнародним фондом сільськогосподарського розвитку (МФСР), Конференцією Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) та Світовим банком
ВДП	Відповідальна ділова практика
ДРУЗ	Добровільні рекомендації щодо відповідального управління землекористуванням, рибним господарством та лісами в контексті національної продовольчої безпеки
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ЮНКТАД	Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку
США	Сполучені Штати Америки
\$	Долар США
СБ	Світовий банк
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я

Вступ

Керівні принципи ОЕСР-FAO для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції відповідають гострій потребі в практичних настановах щодо відповідальної ділової практики для підприємств, які працюють у сільськогосподарському секторі. За останні роки інвестиції в сільське господарство зросли і, як очікується, продовжать зростати разом із розширенням сектора для того, щоб задовольнити зростаючий попит. Оскільки інвестиції в секторі зросли, зростає також і усвідомлення того, що вони повинні бути відповідальними. Стандарти відповідальної ділової практики в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції мають важливе значення для забезпечення широкого розповсюдження переваг, а також для того, щоб сільське господарство безупинно виконувало свої численні функції, включаючи продовольчу безпеку, скорочення бідності та економічне зростання.

Керівні принципи ОЕСР-FAO розроблялися з жовтня 2013 р. по вересень 2015 р. під керівництвом консультативної групи з багатьма зацікавленими сторонами, включаючи представників країн-членів ОЕСР та країн, що не є членами ОЕСР, приватний сектор та громадськість. Консультативну групу очолює Девід Хегвуд, Голова відділу міжнародного співробітництва та стратегії, Бюро з питань продовольчої безпеки АМР США. Три Заступники Голови представляють різні групи зацікавлених сторін: Мелла Фревен - Генеральний директор Food Drink Europe; Бернд Шанзенбежер - Засновник та Керуючий партнер EBG Capital; та Кріс Дженовезе - Старший науковий співробітник Центру досліджень транснаціональних корпорацій (SOMO) та співкоординатор OECD Watch.

В ході своєї роботи Консультативна група провела три очних засідання та три консультації через конференц-зв'язок. Перше засідання відбулося 16 жовтня 2013 року, а наступні - 26 червня 2014 року та 16 березня 2015 року. Також 18 червня 2015 року з Консультативною групою було проведено спільне засідання з питань Залучення важливих зацікавлених сторін у видобувний сектор, на якому обговорювалась вільна, попередня та інформована згода. Телеконференції були організовані 10 лютого 2014 року, 28 травня 2014 року та 7 січня 2015 року. У січні та лютому 2015 року були проведені відкриті онлайн консультації з метою отримання коментарів від найбільш широкого кола зацікавлених сторін у проєкті Керівних принципів.

На Керівні принципи ОЕСР-FAO також справили позитивний вплив висновки Глобального форуму з питань відповідальної ділової практики, який відбувся в 2014 та 2015 роках. 27 червня 2014 року на спеціальному засіданні з питань відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції були визначені основні ризики, з якими стикаються підприємства під час інвестування в ланцюги постачання сільськогосподарської продукції, а також обговорювалися заходи, яких можуть вживати уряди та підприємства для зниження таких ризиків та для забезпечення того, що інвестиції у сільське господарство принесуть користь країнам походження та країнам, які приймають, як і інвесторам. 19 червня 2015 р. в ході експертної дискусії були розглянуті функції та обов'язки різних типів підприємств, що працюють в ланцюгах постачання

сільськогосподарської продукції, та шляхи їх співпраці для проведення комплексної перевірки.

Різноманітність перспектив, представлених Консультативною групою, сприяла розробці керівного документа, який акцентує повагу прав усіх зацікавлених сторін, на які негативно вплинули операції в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, визначає функції та відповідальність підприємств, які працюють в цих ланцюгах постачання, і пропонує практичні підходи до зниження ризиків, з якими стикаються підприємства. Ми впевнені, що ці Керівні принципи ОЕСР-ФАО будуть корисним інструментом для управління підприємствами у проведенні комплексної перевірки. Ми вважаємо, що вони також сприятимуть дотриманню діючих стандартів, які були враховані при розробці цих принципів.

Девід Хегвуд,
Керівник Консультативної групи з багатьма
зацікавленими сторонами та Голова відділу
міжнародного співробітництва та стратегії,
Бюро з питань продовольчої безпеки АМР
США.

Рекомендації Ради щодо Керівних принципів ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

13 липня 2016 р.

РАДА,

З ОГЛЯДУ на Статтю 5 b) Конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку від 14 грудня 1960 року;

З ОГЛЯДУ на Декларацію про міжнародні інвестиції та транснаціональні підприємства [C(76)99/FINAL], Рішення Ради про Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств [C(2000)96/FINAL з поправками, внесеними C/MIN(2011)11/FINAL] (надалі - "Рішення про Керівні принципи"), Конвенцію про боротьбу з хабарництвом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій, Рекомендації Ради про Керівні принципи проведення комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику [C/MIN(2011)12/FINAL з поправками, внесеними C(2012)93] та Рекомендації Ради про основи політики інвестицій [C(2015)56/REV1];

НАГАДУЮЧИ, що загальна мета урядів, які рекомендують дотримуватись Керівних принципів для транснаціональних підприємств (надалі - "Керівні принципи"), полягає у сприянні відповідальній діловій практиці;

НАГАДУЮЧИ ТАКОЖ, що Рішення щодо Керівних принципів передбачає, що Комітет з інвестицій, у співпраці з Національними координаційними бюро, активно реалізує плани спільно з зацікавленими сторонами, спрямовані на сприяння ефективному дотриманню підприємствами принципів та стандартів, що містяться в Керівних принципах стосовно конкретних продуктів, регіонів, секторів або галузей промисловості;

ВРАХОВУЮЧИ зусилля міжнародного співтовариства, зокрема Комітету з продовольчої безпеки та Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), сприяти відповідальному інвестуванню у сільське господарство та харчові системи, а також відповідальному управлінню землекористуванням, рибним господарством та лісами;

ВИЗНАЮЧИ, що створення відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції має вирішальне значення для сталого розвитку;

ВИЗНАЮЧИ, що уряди, підприємства, організації громадянського суспільства та міжнародні організації можуть користуватись своїми відповідними повноваженнями та функціями для створення відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції, що приносять користь суспільству в цілому;

НАГОЛОШУЮЧИ НА ТОМУ, що комплексна перевірка є постійним та активним процесом із зворотною реакцією, за допомогою якого підприємства можуть забезпечувати дотримання державних стандартів відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції, пов'язаних з правами людини, трудовими правами, охороною здоров'я та безпекою, продовольчою безпекою та харчуванням, правами власності, добробутом тварин, охороною навколишнього середовища та використанням природних ресурсів, управлінням, технологіями та інноваціями;

З ОГЛЯДУ НА Керівні принципи ОЕСР-ФАО щодо відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції [C(2016)83/ADD1] (надалі - "Керівні принципи"), які можуть змінюватись Комітетом з інвестицій та Комітетом сільського господарства разом з ФАО;

НАГОЛОШУЮЧИ НА ТОМУ, що ці Керівні принципи пропонують модель політики підприємства, що визначає зміст діючих стандартів відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції та п'ятиетапну програму комплексної перевірки, яка описує кроки, які слід виконувати підприємствам для визначення, оцінки, зниження та обліку того, як вони вирішують фактичні та потенційні несприятливі наслідки, пов'язані з їх діяльністю або діловими відносинами;

За пропозицією Комітету з інвестицій та Комітету сільського господарства:

- I. РЕКОМЕНДУЄ** Членам та не Членам, які дотримуються цих Керівних принципів (надалі - "Прихильники") та, у відповідних випадках, їхнім Національним координаційними бюро щодо Керівних принципів (надалі - "НКБ") активно просувати застосування Керівних принципів підприємствами, що працюють на своїх територіях або з них з метою забезпечення дотримання ними узгоджених на міжнародному рівні стандартів відповідальної ділової практики за ланцюгами постачання сільськогосподарської продукції для запобігання несприятливих наслідків їх діяльності та сприяння сталому розвитку і, зокрема, скороченню бідності, продовольчій безпеці та гендерній рівності;
- II. РЕКОМЕНДУЄ**, зокрема, Прихильникам вживати заходів для активної підтримки прийняття моделі підприємницької політики підприємствами, що працюють на своїх територіях або з них, та інтеграції в корпоративні системи управління п'ятиетапної програми комплексної перевірки на основі оцінки ризиків в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, викладеної в Керівних принципах;
- III. РЕКОМЕНДУЄ** Прихильникам та, у відповідних випадках, їхнім НКБ за підтримки Секретаріату ОЕСР, зокрема через його співпрацю з Організацією Об'єднаних Націй та організаціями міжнародного розвитку, забезпечувати якнайширше поширення Керівних принципів та їх активне використання різними зацікавленими сторонами, в тому числі фермерськими підприємствами, починаючи з первинної обробки і до виготовлення продукції, залученими громадами та організаціями громадянського суспільства, а також регулярно звітувати перед Комітетом з інвестицій та Комітетом сільського господарства про будь-які дії щодо поширення та реалізації;
- IV. ПРОПОНУЄ** Прихильникам та Генеральному секретарю поширювати ці Керівні принципи;
- V. ПРОПОНУЄ** не Прихильникам враховувати та дотримуватись цих Керівних принципів;
- VI. ДОРУЧАЄ** Комітету з інвестицій та Комітету з сільського господарства здійснювати контроль за виконанням Керівних принципів та звітувати перед Радою не пізніше, ніж через п'ять років після їх прийняття, а в подальшому - у випадках необхідності.

1. Вступ

Основні відомості

Сільськогосподарський сектор,¹ в якому залучено більш ніж 570 мільйонів ферм у світі, має продовжувати залучати подальші інвестиції. Особливо це стосується Південної Азії та Африки на південь від Сахари, де розмір капіталу від сільського господарства на одного робітника є відносно низьким і складає 1 700 \$ та 2 200 \$ відповідно, у порівнянні з 16 500 \$ в Латинській Америці та на Карибах, і 19 000 \$ у Європі та Центральній Азії (ФАО, 2012 та 2014). Очікується, що протягом найближчого десятиріччя ціни на сільськогосподарську продукцію залишаться на більш високому рівні, ніж були в роки, що передували стрибку цін в 2007-2008, оскільки попит на продукти харчування збільшується внаслідок зростання чисельності населення, збільшення доходів та зміни харчових звичок. Попит на непродовольчі сільськогосподарські товари також зростає (ОЕСР/ФАО, 2015).

Підприємства, що працюють в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, можуть зробити вагомий внесок у стійкий розвиток шляхом створення робочих місць та набуття досвіду, технологій і фінансових можливостей для сталого та стійкого збільшення сільськогосподарської продукції в ланцюгах постачання. Це може підвищити продовольчу безпеку та безпеку харчових продуктів і сприяти в досягненні цілей розвитку рідної країни. Узгоджені на міжнародному рівні принципи відповідальної ділової практики (ВДП)² направлені на забезпечення того, щоб підприємства сприяли сталому розвитку. Значна кількість підприємств вже їх використовує. Ризик не дотримання цих принципів може посилитись, оскільки нові суб'єкти, такі як інституційні інвестори, все частіше залучаються до ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції, а також внаслідок того, що все більша кількість інвесторів націлюється на нові ринки, в тому числі в країнах із слабкою системою управління.

Надання рекомендацій підприємствам, залученим в ланцюги постачання сільськогосподарської продукції, щодо того, яким чином слід дотримуватись діючих стандартів ВДП³, є необхідним для запобігання несприятливих наслідків та забезпечення того, щоб сільськогосподарські інвестиції приносили користь підприємствам,⁴ урядам та громадам, а також сприяли сталому розвитку та, зокрема, зменшенню бідності, продовольчій безпеці та гендерній рівності. До числа підприємств, на які поширюються ці Керівні принципи відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції (надалі - "Керівні принципи"), входять підприємства, які безпосередньо залучені до сільськогосподарського виробництва, наприклад, дрібні виробники, а також інші суб'єкти, залучені через ділові стосунки⁵, такі як інвестиційні фонди, суверенні фонди чи банки.⁶

Мета

Керівні принципи призначені допомогти підприємствам дотримуватись діючих стандартів для ВДП в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції,⁷ включаючи Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств (Керівні принципи ОЕСР). Вони спрямовані на запобігання ризикам несприятливих наслідків на навколишнє середовище, соціальну сферу та права людини, пропонуючи потенційно корисне доповнення до роботи Національних координаційних бюро (НКБ), задачею яких є підвищення ефективності Керівних принципів ОЕСР (див. Блок 1.1). Вони можуть сприяти урядам, зокрема, НКБ, в їх зусиллях із просування Керівних принципів ОЕСР та у роз'ясненні діючих стандартів у сільськогосподарському секторі.

Керівні принципи посиляються на діючі стандарти, щоб допомогти підприємствам дотримуватись них, а також здійснювати комплексну перевірку на основі оцінки ризиків. Вони посиляються лише на частину Керівних принципів ОЕСР та інших стандартів, які більш близько відносяться до ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції, і не спрямовані на їх заміщення. Тому підприємства мають безпосередньо ознайомитись з кожним з цих стандартів, перш ніж подавати будь-які претензії щодо їх дотримання. Не всі прихильники Декларації про

міжнародні інвестиції та транснаціональні підприємства, які є невід'ємною частиною Керівних принципів ОЕСР, або члени ФАО ухвалюють стандарти, що розглядаються в цих Керівних принципах.

Обсяг

В Керівних принципах розглядаються діючі стандарти, що мають відношення до відповідальної ділової практики в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, серед яких:

- Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств (Керівні принципи ОЕСР)
- Принципи відповідального інвестування у сільське господарство та харчові системи Комітету з всесвітньої продовольчої безпеки (Принципи КВПБ-ВІСГ)
- Добровільні рекомендації щодо відповідального управління землекористуванням, рибним господарством та лісами в контексті національної продовольчої безпеки Комітету з всесвітньої продовольчої безпеки (ДРУЗ)
- Принципи відповідального інвестування у сільське господарство, які поважають права, засоби існування та ресурси, розроблені ФАО, Міжнародним фондом сільськогосподарського розвитку (МФСР), Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) та Світовим банком (ПВІСГ)
- Керівні принципи щодо підприємницької діяльності в аспекті прав людини [Здійснення рамок ООН стосовно "захисту, дотримання та засобів правового захисту"] (Керівні принципи ООН).
- Тристороння декларація Міжнародної організації праці про принципи, що стосуються транснаціональних корпорацій і соціальної політики (Декларація МОП ТНК)
- Конвенція про біологічне різноманіття (КБР), включаючи Добровільні керівні принципи Агуей-гу
- Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція).

Вищезазначені стандарти відповідають наступним трьом критеріям, встановленим Консультативною групою:⁸ вони були узгоджені та/або схвалені шляхом міждержавного процесу; вони мають відношення до ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції; і вони націлені, зокрема, на спільноту підприємців/інвесторів. Чотири основні стандарти, що розглядаються в цих Керівних принципах, описані у Блоці 1.1. Керівні принципи також враховують наступні стандарти, які не відповідають вказаним критеріям, але широко застосовуються в тій мірі, в якій вони не суперечать вказаним вище стандартам:

- Стандарти діяльності, прийняті Міжнародною фінансовою корпорацією.
- Принципи Глобального договору ООН

Також згадуються додаткові документи, такі як договори ООН про права людини, коли вони мають відношення до виконання вищезазначених стандартів. Крім того, для підприємств може виявитись корисним посилається на інші стандарти, які не були розглянуті в цих Керівних принципах, а також на більш конкретні засоби та керівні принципи: їх перелік доступний онлайн.⁹

Блок 1.1. Опис ключових стандартів, що розглядаються в Керівних принципах

Керівні принципи ОЕСР для транснаціональних підприємств (Керівні принципи ОЕСР): Керівні принципи ОЕСР є однією з чотирьох частин Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції та транснаціональні підприємства 1976 року, згідно з якою Прихильники зобов'язуються забезпечити відкриті та прозорі умови міжнародного інвестування та заохочувати позитивний внесок транснаціональних підприємств (ТНП) до економічного та соціального прогресу. На даний момент в Декларації присутні 46 Прихильників - 34 членів ОЕСР та 12 країн, які не є членами ОЕСР.¹ Керівні принципи ОЕСР переглядалися кілька разів, останній їх перегляд був у 2011 році. Вони є найповнішим набором рекомендацій, затверджених державою, стосовно того, чим є ВДП. Вони охоплюють дев'ять основних напрямків ВДП: розкриття інформації, права людини, зайнятість і виробничі відносини, навколишнє середовище, хабарництво і корупція, інтереси споживачів, наука і технології, конкуренція та оподаткування. Вони адресовані від урядів до ТНК, які працюють в країнах-Прихильниках і з них. Кожен Прихильник повинен заснувати НКБ, щоб покращити ефективність Керівних принципів шляхом проведення заходів по просуванню, обробки запитів та сприяння вирішенню питань, що виникають у зв'язку з впровадженням Керівних принципів у конкретних випадках. Керівні принципи є першим міжнародним інструментом інтеграції корпоративної відповідальності з метою дотримання прав людини, як це визначено в Керівних принципах ООН, і проведення комплексної перевірки на основі оцінки ризиків в основних напрямках ділової етики, пов'язаних з несприятливими наслідками.²

Принципи відповідального інвестування в сільське господарство та харчові системи (Принципи КВПБ-ВІСГ): Ці принципи розроблялись шляхом міждержавних переговорів, які очолював Комітет з всесвітньої продовольчої безпеки (КВПБ) у 2012-2014 роках, до яких були залучені громадські організації, приватний сектор, науковці, дослідники та міжнародні організації. Вони були затверджені 15 жовтня 2014 року на 41-му засіданні КВПБ. Вони є добровільними та необов'язковими і стосуються всіх видів інвестицій у сільське господарство та харчові системи. Вони містять десять основних принципів, що стосуються: продовольчої безпеки та харчування; сталого і всеосяжного економічного розвитку та подолання бідності; гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок; молоді; володіння землею, рибним господарством та лісами і доступу до води; стійкого управління природними ресурсами; культурного надбання, традиційних знань, різноманітності та інновацій; безпечного та здорового сільського господарства; всеосяжних та прозорих структур управління, процесів та механізмів подання скарг; наслідків та фінансової відповідальності. Додатковий розділ описує функції та відповідальність зацікавлених сторін.

Добровільні рекомендації щодо відповідального управління землекористуванням, рибним господарством та лісами в контексті національної продовольчої безпеки (ДРУЗ): ДРУЗ - це перші глобальні керівні принципи щодо управління власністю. Вони розроблялись шляхом міждержавних переговорів, які очолював КВПБ, і до яких були залучені громадські організації, приватний сектор, науковці і дослідники та міжнародні організації. Вони були затверджені 11 травня 2012 року на 38-й (Спеціальній) сесії КВПБ. ДРУЗ отримали світове визнання, і їх реалізацію підтримали країни Великої 20 та Конференція Ріо +20. 21 грудня 2012 року Генеральна Асамблея ООН: схвалила результати 38-ої (Спеціальної) сесії КВПБ, на якій були затверджені ДРУЗ; закликала країни належним чином враховувати їх виконання; і звернулася до відповідних органів ООН з проханням забезпечити їх швидке розповсюдження та просування.³ В цих Керівних принципах викладені рекомендовані стандарти для вдосконалення управління землекористуванням, рибним господарством та лісами, які підтримують продовольчу безпеку та сприяють міжнародним та національним зусиллям, спрямованим на викорінення голоду та бідності. Визнаючи центральну роль землі у розвитку, вони сприяють забезпеченню захищених прав володіння та рівного доступу до землі, рибного господарства та лісів. Вони визначають принципи та прийняту на міжнародному рівні практику, які можуть керувати підготовкою і впровадженням норм та законів, що стосуються управління землекористуванням. Ці Керівні принципи ґрунтуються та підтримують *Добровільні керівні принципи в підтримку поступового здійснення права на достатнє харчування в контексті національної продовольчої безпеки*, прийняті Радою ФАО у листопаді 2004 року.

Блок 1.1. Опис ключових стандартів, що розглядаються в Керівних принципах (продовж.)

Принципи відповідального інвестування в сільське господарство, які поважають права, засоби існування та ресурси (ПВІСГ): Міжвідомча робоча група (МРГ), до складу якої увійшли МФСР, ФАО, ЮНКТАД та Світовий банк, у вересні 2009 року провела круглий стіл під час Генеральної Асамблеї ООН на тему "Сприяння відповідального інвестування в сільське господарство" і представила сім принципів, які в подальшому, в лютому 2010 року, були опубліковані у зведений версії. Ці сім принципів зосереджені на: правах на землю та ресурси; продовольчій безпеці; прозорості, належному управлінні та сприятливих умовах; консультуванні та участі; відповідальному інвестуванні у сільськогосподарське підприємство; соціальній стійкості; та екологічній стійкості.⁴ В листопаді 2010 року на саміті в Сеулі країни Великої 20 в рамках свого багаторічного плану дій із розвитку закликали "всі країни та компанії підтримувати Принципи відповідального інвестування в сільське господарство". МРГ представила звіт про ПВІСГ та План дій щодо варіантів просування відповідального інвестування в сільське господарство країнам Великої двадцятки в 2011 році та країнам Великої 8 у 2012 році.⁵ Країни Великої 20 погодилися з двостороннім підходом як зі способом впровадження ПВІСГ та використання набутого досвіду для донесення різних консультаційних процесів. У жовтні 2012 р. МРГ представила звіт про хід своєї діяльності з особливою увагою до тестування ПВІСГ в режимі експлуатації з національними країнами та підприємствами.⁶ Нещодавно, у Доповіді про розподіл обов'язків країн Великої 20 із розвитку, представлений у Санкт-Петербурзі у 2013 році «був схвалений хід пілотних проектів із тестування ПВІСГ в режимі експлуатації в деяких країнах Африки та Південно-Східної Азії».

1. Станом на лютий 2016 року цими країнами є Аргентина, Бразилія, Колумбія, Коста-Ріка, Єгипет, Йорданія, Латвія, Литва, Марокко, Перу, Румунія та Туніс.
2. Комплексна перевірка застосовується до всіх розділів Керівних принципів, окрім науки та технологій, конкуренції та оподаткування.
3. www.un.org/News/Press/docs/2012/ga1332.doc.htm
4. Текстову версію ПВІСГ можна завантажити на www.responsibleagroinvestment.org
5. Міжвідомча робоча група із основ продовольчої безпеки Багаторічного плану дій країн Великої 20 із розвитку, «Варіанти просування відповідального інвестування в сільське господарство», Звіт для Робочої групи вищого рівня, вересень 2011 року.
6. Міжвідомча робоча група із принципів відповідального інвестування в сільське господарство, Зведений звіт про тестування Принципів відповідального інвестування в сільське господарств в режимі експлуатації, жовтень 2012 року.

Цільова аудиторія

Визнаючи, що фермери є найбільшими інвесторами в первинному сільському господарстві, Керівні принципи призначені для всіх підприємств, що працюють у ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, як показано на Рисунок 1.1, включаючи вітчизняні та іноземні, приватні та державні, малі, середні та великі підприємства, які в цих Керівних принципах називаються "підприємства".¹⁰ Їх також можуть використовувати уряди, зокрема НКБ, для кращого розуміння діючих стандартів у ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції та їх просування. Крім того, вони можуть сприяти залученню громадам зрозуміти, чого саме їм очікувати від вищевказаних суб'єктів, і тим самим забезпечити дотримання їхніх прав.

Процес

Керівні принципи розроблені ФАО та ОЕСР шляхом проведення всеохоплюючих консультацій на чолі з Консультативною групою із залученням багатьох зацікавлених сторін, створеною в жовтні 2013 р.¹¹ Консультативна група складається з представників

країн-членів ОЕСР та країн, що не є членами ОЕСР, інституційних інвесторів, агропродовольчих компаній, фермерських організацій, громадських організацій та міжнародних організацій. В задачі Принципів входить:

- Забезпечення великого масиву даних для розробки Керівних принципів.
- Сприяння процесу широкого консультування з іншими відповідними зацікавленими сторонами, в тому числі шляхом надання інформації та участі у процесах, що залучають багато зацікавлених сторін, зокрема на засіданнях Робочої групи відкритого складу КВПБ-ВІСГ.
- Забезпечення великого масиву даних для подальших заходів з метою ефективного просування та впровадження Керівних принципів.

Секретаріати ФАО та ОЕСР координували процес консультування у співпраці з Консультативною групою та під керівництвом її Голови і заступників Голови. Регулярно проводились консультації з робочою групою ОЕСР з питань відповідальної ділової практики, що є допоміжним органом Інвестиційного комітету та Робочої групи з питань аграрної політики та ринків, що є допоміжним органом Комітету з сільського господарства ОЕСР.

Ключові поняття

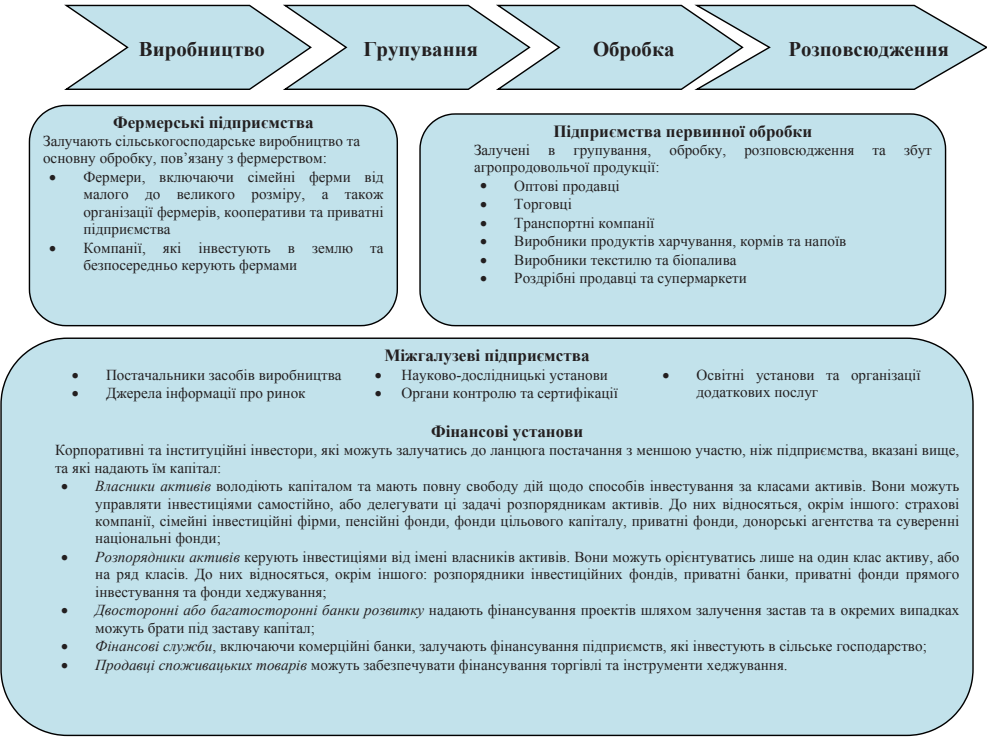
Ланцюги постачання сільськогосподарської продукції

Ланцюги постачання сільськогосподарської продукції відносяться до системи, яка охоплює всі види діяльності, організації, суб'єкти, технології, інформацію, ресурси та послуги, пов'язані з виробництвом продуктів харчування для ринків споживачів. Вони охоплюють сільськогосподарські сектори первинної обробки та виготовлення продукції, починаючи з постачання сільськогосподарських ресурсів (наприклад, насіння, мінеральні добрива, корми, лікарські засоби або обладнання) до виробництва, післязбиральної обробки, обробки, транспортування, збуту, розподілу та роздрібної торгівлі. Вони також включають в себе служби підтримки, такі як служби поширення знань, дослідження та розробки та інформація про ринок. Таким чином, вони складаються з широкого кола підприємств, починаючи від дрібних господарств, фермерських організацій, кооперативів і компаній, що починають свою діяльність, і закінчуючи ТНК через материнські компанії або їх місцеві філії, державні підприємства та фонди, приватні фінансові суб'єкти та приватні установи. Деякі суб'єкти увійшли до цього сектора за останні роки.

Структура ланцюгів постачання та підприємств, залучених до кожного етапу, суттєво відрізняється між різними продуктами та регіонами.¹² Включення підприємств, що працюють у ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, повинно, таким чином, здійснюватися в залежності від кожного конкретного випадку для кращого розуміння відносин та інформації, а також фінансових потоків між цими підприємствами, та для кращої розробки аудитів. Для цілей цих Керівних принципів, на Рисунок 1.1. запропонована спрощена структура ланцюга постачання.

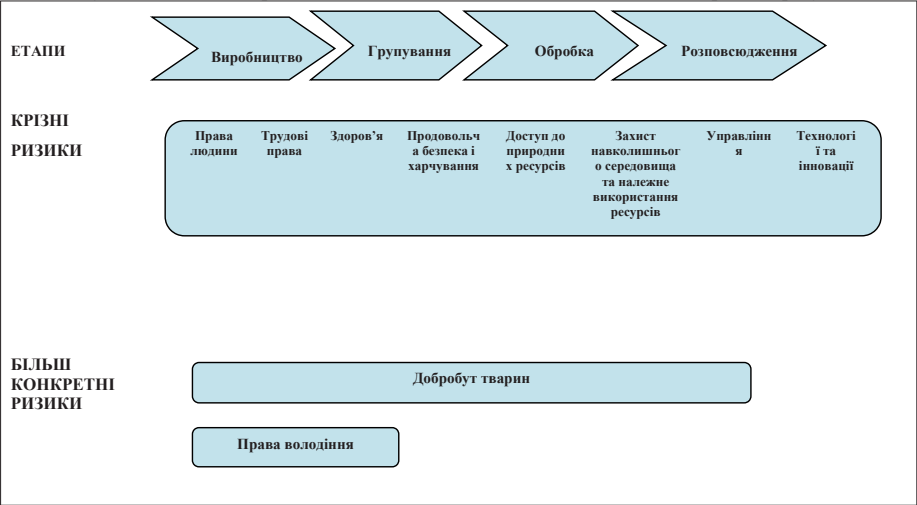
Підприємства пов'язані між собою різноманітними відносинами та домовленостями. Підприємства первинної обробки можуть бути залучені у різні типи відношень із фермерськими підприємствами для забезпечення доступу до сільськогосподарської продукції. Вони можуть застосовувати до виробників стандарти та специфікації з невеликим залученням за межами договору закупівлі. Але вони також можуть залучатися більш активно, зокрема, шляхом контрактного сільськогосподарського виробництва, для того, щоб координувати виробництво та забезпечувати якість і безпеку.¹³ Фінансові підприємства можуть залучатися більш опосередковано шляхом надання капіталу фермерським підприємствам та підприємства первинної обробки, через інвестування у будівництво нових об'єктів та у вже існуючі об'єкти, спільні підприємства або злиття та поглинання. На практиці ці категорії часто важко окреслити. Наприклад, кооперативи часто володіють або управляють сільськогосподарською технікою, а також активами із первинної обробки (наприклад, цукровим заводом), і тому можуть вважатися не лише фермерськими підприємствами, а і підприємствами первинної обробки.

Рисунок 1.1. Різні етапи ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції та підприємств

Примітка: Ця схема представлена лише для ознайомлення і не є всеосяжною.

Рисунок 1.2. Ризики на різних етапах ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

В залежності від ситуації в ланцюзі постачання, підприємства можуть зосередитись на окремих ризиках (Рисунок 1.2). Наприклад, фермерські підприємства стикаються з підвищеними ризиками, пов'язаними з правами володіння. Тому вони мають приділити особливу увагу добросовісним, ефективним та значущим консультаціям з власниками прав володіння.

Комплексна перевірка

Під комплексною перевіркою розуміється процес, за допомогою якого підприємства можуть визначати, оцінювати, знижувати, запобігати та враховувати методи вирішення фактичних та потенційних несприятливих наслідків своєї діяльності, як невід'ємну частину прийняття комерційних рішень та систем управління ризиками.¹⁴ Це стосується несприятливих наслідків, спричинених або викликаних підприємствами, а також несприятливих наслідків, які безпосередньо пов'язані з їх діяльністю, продукцією або послугами через ділові стосунки (більше інформації див. в Блоці 1.2).

Блок 1.2. Усунення несприятливих наслідків

Згідно з Керівними принципами ОЕСР, підприємствам слід «уникати спричинення або викликання несприятливих наслідків стосовно питань, вказаних в Керівних принципах через власну діяльність та усувати такі наслідки, якщо вони виникають». Вони також повинні «намагатися запобігти або знизити ризик негативних наслідків, якщо такі наслідки не були викликані ними, якщо наслідки, тим не менше, безпосередньо пов'язані з їх діяльністю, продукцією або послугами в рамках ділових відносин. Метою цього не є перекласти відповідальність суб'єкта, який спричиняє негативні наслідки на підприємстві, з яким він має ділові відносини». Наприклад, фінансова установа може викликати несприятливі наслідки, спричинені її інвестиційною компанією, в якій вона володіє більшістю акцій або контрольним пакетом акцій.

Підприємство «спричиняє» несприятливі наслідки тоді, коли існує причинно-наслідковий зв'язок між діяльністю, продукцією або послугами підприємства та несприятливими наслідками. Причинно-наслідковий зв'язок може виникнути внаслідок як дії, так і бездіяльності, іншими словами, невиконання дії. Під «викликанням» несприятливих наслідків мається на увазі суттєвий внесок, тобто діяльність, яка спричиняє, сприяє або стимулює інший суб'єкт спричинити несприятливі наслідки. Підприємство також може викликати несприятливі наслідки, якщо поєднання його діяльності та діяльності інших суб'єктів спричинить несприятливі наслідки. «*Безпосередньо пов'язані*» - це широке поняття, яке означає несприятливі наслідки, пов'язані з діловими відносинами. Термін ділові відносини включає у себе відносини підприємства з діловими партнерами, суб'єктами в ланцюгу постачання та з будь-якими іншими недержавними чи державними установами, які безпосередньо пов'язані з його діяльністю, продукцією чи послугами. В Керівних принципах суб'єкти, з якими підприємство має ділові відносини, називаються «*діловими партнерами*».

Керівні принципи ОЕСР наголошують на тому, що підприємства повинні «по можливості заохочувати ділових партнерів, включаючи постачальників та субпідрядників, до застосування принципів ВДП, які відповідають Керівним принципам ОЕСР». В них також вказується, що «підприємство, діючи самостійно або у співпраці з іншими суб'єктами, у відповідних випадках, повинно використовувати свої важелі впливу¹, щоб вплинути на суб'єкт, який спричиняє негативний вплив на права людини, для запобігання або зниження такого впливу». До факторів, що визначають відповідні дії, відносяться «важелі впливу підприємства на відповідний суб'єкт, наскільки важливими є відносини для підприємства, ступінь впливу та можливість виникнення несприятливих наслідків на права людини в результаті припинення відносин з суб'єктом».

Отже, очікується, що підприємства будуть використовувати свої важелі впливу на підприємства, безпосередньо пов'язані з їх діяльністю, продукцією або послугами для підтримки реалізації цих Керівних принципів. Наприклад, якщо їхні ділові партнери можуть використовувати в якості джерел постачання або бути пов'язаними з будь-яким діловим партнером, який порушує законні права володіння, вони повинні працювати з ними над залученням коригувальних дій та, по можливості, припинити ділові стосунки, якщо не буде вжито заходів по виправленню.

1. Вважається, що важелі впливу існують, коли підприємство має можливість здійснювати зміни до протиправної діяльності суб'єкта, який спричиняє збитки.

Джерело: Керівні принципи ОЕСР, ІІА.11-13; ІІА, пункт 14; та ІV.43; ОЕСР (2014).

Підприємства оцінюють ризики, визначаючи фактичні обставини своєї діяльності та ділових відносин, та оцінюючи ці факти в порівнянні з відповідними правами та обов'язками згідно із національним та міжнародним законодавством і стандартами, рекомендаціями ВДП щодо міжнародних організацій, засобами, що підтримуються державою, приватними добровільними ініціативами та власною внутрішньою політикою та системами. Комплексна перевірка може сприяти підприємствам та їх діловим партнерам в забезпеченні дотримання міжнародного та внутрішнього законодавства і стандартів ВДП.

На характер та ступінь комплексної перевірки будуть впливати такі чинники, як розмір підприємства, контекст та місце розташування його діяльності, характер його продукції чи послуг, а також ступінь фактичних та потенційних несприятливих наслідків.¹⁵ Хоча малі та середні підприємства, особливо дрібні господарства, не мають можливості проводити комплексну перевірку, як це рекомендовано в цих Керівних принципах, їх заохочують до того, щоб вони продовжували намагатися проводити комплексну перевірку своїх клієнтів з метою підвищення їхньої спроможності та можливості виконувати комплексну перевірку у майбутньому.

Керівні принципи ОЕСР рекомендують проводити комплексну перевірку на основі оцінки ризиків, маючи на увазі, що характер та обсяг комплексної перевірки має відповідати типу та рівню ризику несприятливих наслідків.¹⁶ Розмір фактичних та потенційних несприятливих наслідків повинен визначати масштаби та складність необхідної комплексної перевірки. Області високого ризику повинні підлягати посиленій комплексній перевірці. Коли підприємства мають велику кількість постачальників, їм рекомендується визначити загальні сфери, в яких ризик несприятливих наслідків є найбільш значущим, і, виходячи з такої оцінки ризику, визначити пріоритетних постачальників для проведення комплексної перевірки.¹⁷ Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не повинен забороняти підприємствам залучати певні контексти або певних ділових партнерів, але повинен сприяти їм ефективно управляти ризиками несприятливих наслідків в умовах високого ризику.

Як детально описано у Розділі 3, різні компоненти комплексної перевірки можуть бути включені в наступну п'ятиетапну програму (Блок 1.3).

Блок 1.3. П'ятиетапна програма комплексної перевірки

- Етап 1: Створення міцних систем управління підприємством для відповідальних ланцюгів постачання
- Етап 2: Визначення, оцінка та встановлення пріоритетних ризиків в ланцюзі постачання.
- Етап 3: Розробка та реалізація стратегії реагування на виявлені ризики в ланцюзі постачання.
- Етап 4: Затвердження комплексної перевірки ланцюга постачання.
- Етап 5: Звіт комплексної перевірки ланцюга постачання.

Джерело: ОЕСР (2013), Керівні принципи ОЕСР проведення комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику: Друга редакція, OECD Publishing, Париж, http://dx.doi.org/10.1787/9789264185050_en

Оскільки одне підприємство може охоплювати різні етапи ланцюга постачання, забезпечення гарної координації між різними підрозділами підприємства може допомогти здійснити комплексну перевірку. З належною увагою до питань конфіденційності та приватності даних, підприємства можуть проводити комплексну перевірку, співпрацюючи в галузі з метою забезпечити взаємне посилення процесу та зменшення витрат за допомогою:

- загальногалузевої співпраці, наприклад, через ініціативи, створені та керовані галузевою організацією для підтримки та послідовного дотримання міжнародних стандартів.¹⁸
- розподілу витрат в галузі для конкретних завдань комплексної перевірки
- координації між суб'єктами галузі, які поділяють однакових постачальників
- співробітництва між різними сегментами ланцюга постачання, такими як підприємства, що займаються виготовленням продукції та первинною обробкою.

Співпраця з міжнародними та громадськими організаціями також може підтримувати комплексну перевірку. Промислово-орієнтовані програми є найбільш ефективними, коли вони залучають не лише комерційні, а й громадські організації, професійні спілки та відповідних експертів, і дозволяють досягти консенсусу між ними. Однак підприємства несуть індивідуальну відповідальність за їх комплексну перевірку.

Структура

Структура Керівних принципів запозичена з Керівних принципів ОЕСР із комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику,¹⁹ які роз'яснюють, яким чином застосовуються Керівні принципи ОЕСР до певного сектору, пропонуючи кроки комплексної перевірки та заходи щодо зменшення ризику. Після такого вступу, до цих Керівних принципів належать:

- Розділ 1. Модель підприємницької політики, яка окреслює зміст діючих стандартів відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції.
- Розділ 2. Програма комплексної перевірки ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції на основі оцінки ризиків.
- Додаток А. Опис ризиків та заходів із зменшення ризику в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, спираючись на діючі стандарти.
- Додаток В. Керівні принципи стосовно участі корінного населення.

2. Модель політики підприємства для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

Ця модель політики підприємства включає основні стандарти, яких повинні дотримуватися підприємства для створення відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції. Це відбувається шляхом викладення частин змісту відповідних міжнародних стандартів відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції.²⁰ Деякі з цих стандартів, наприклад щодо прав людини, трудових прав та продовольчої безпеки, вже були включені до законодавства багатьох країн.

Ця модель підприємницької політики може прийматись підприємствами в повній формі, або відповідні її частини можуть включатись та адаптуватись до діючих норм соціальної відповідальності бізнесу, стійкості, управління ризиками або інших подібних альтернатив. Використання слова «ми» вказує на особисту участь підприємств. При розробці своєї політики підприємства повинні також забезпечувати дотримання всіх відповідних національних законів та враховувати будь-які інші відповідні міжнародні стандарти. Прийняття політики відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції - це перший етап програми комплексної перевірки на основі оцінки ризиків, викладеної в Розділі 3, в якому описуються методи впровадження цієї політики.

Визнаючи ризики суттєвих несприятливих наслідків, що виникають у ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, і визнаючи нашу відповідальність за дотримання прав людини та нашу здатність сприяти сталому розвитку, і зокрема скороченню бідності, продовольчій безпеці та харчуванню і гендерній рівності, ми зобов'язуємося ухвалювати, впроваджувати, широко розповсюджувати та включати в контракти та угоди з діловими партнерами цю політику відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції. Ми, по можливості, будемо заохочувати наших ділових партнерів застосувати цю політику, і якщо вони спричиняють чи викликають несприятливі наслідки, ми будемо використовувати наші важелі впливу для запобігання та зменшення таких наслідків.

1. Крізні стандарти ВДП

Оцінка впливу

В ході процесу прийняття рішень ми будемо постійно оцінювати та усувати фактичні та потенційні наслідки нашої діяльності, процесів, товарів та послуг протягом усього їхнього життєвого циклу з метою уникнення чи, якщо вони є неминучими, зменшення несприятливих наслідків. Оцінки впливу повинні включати наочну кількість усіх відповідних груп зацікавлених сторін.²¹

Розкриття інформації

Ми будемо своєчасно і чітко розкривати інформацію про передбачувані фактори ризику та нашу реакцію на певні екологічні, соціальні та правові наслідки для потенційно залучених громад на всіх етапах інвестиційного циклу.²² Ми також будемо надавати точну, перевірену та чітку інформацію, яка є достатньою для того, щоб споживачі могли приймати обґрунтовані рішення.²³

Консультації

Ми будемо надавати добросовісні, ефективні та повноцінні консультації громадам через їх власні представницькі установи перед початком будь-якої діяльності, яка може вплинути на них, і ми будемо продовжувати надавати їм консультації в ході та наприкінці діяльності. Ми будемо враховувати різні ризики, з якими можуть стикнутися жінки та чоловіки.²⁴

Ми будемо надавати ефективні та повноцінні консультації корінному населенню через їх власні представницькі установи для того, щоб отримати їх вільну, попередню та інформовану згоду²⁵, яка відповідатиме досягненню цілей Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів та належним чином враховувати окремі позиції та судження окремих держав.²⁶

Спільне використання вигоди

Ми будемо забезпечувати, щоб наша діяльність сприяла сталому та всеохоплюючому розвитку сільської місцевості,²⁷ в тому числі, при необхідності, шляхом просування справедливого і рівноправного розподілу грошових та не грошових вигод із залученими громадами на взаємно узгоджених умовах згідно з міжнародними договорами, якщо це застосовується до сторін таких договорів, наприклад, при використанні генетичних ресурсів для продовольства та сільського господарства.²⁸

Механізми подання скарг

Ми будемо забезпечувати правомірний, доступний, передбачуваний, справедливий і прозорий механізм подання скарг на оперативному рівні шляхом консультування з потенційними користувачами. Ми також будемо залучати інші несудові механізми подання скарг. Такі механізми подання скарг можуть забезпечити відновлення, якщо наша діяльність спричинить або буде викликати несприятливі наслідки через недотримання стандартів ВДП.²⁹

Стать

Ми будемо сприяти в усуненні дискримінації жінок, підсилювати їх активну участь у прийнятті рішень та керівні ролі, забезпечувати їх професійний розвиток та просування, а також сприяти їм у рівному доступі та контролі природних ресурсів, даних, виробничих засобів, консультативних та фінансових послуг, навчання, ринків та інформації.³⁰

2. Права людини

В рамках програми міжнародно визнаних прав людини,³¹ міжнародних зобов'язань щодо прав людини країн, в яких ми працюємо, а також відповідних внутрішніх законів та норм, ми будемо:

- Поважати права людини,³² що означає уникнення порушення прав людини стосовно інших та зниження несприятливого впливу на права людини, з якими ми маємо справу.

- В контексті нашої власної діяльності, уникати спричинення або викликання несприятливих наслідків стосовно прав людини та усувати такі наслідки, якщо вони виникнуть.³³
- Шукати шляхи запобігання чи зниження несприятливих наслідків стосовно прав людини, які безпосередньо пов'язані з нашою діяльністю, продукцією або послугами через ділові відносини, навіть якщо ми не викликали такі наслідки.³⁴
- Здійснювати комплексну перевірку дотримання прав людини відповідно до масштабів, характеру та контексту нашої діяльності та ступеню ризику виникнення несприятливих наслідків стосовно прав людини.³⁵
- Забезпечувати, або сприяти шляхом доцільних процесів, усунення несприятливих наслідків щодо прав людини, якщо ми визначимо, що ми спричинили або викликали такі наслідки.³⁶
- В контексті нашої власної діяльності, забезпечувати повагу до прав всіх людей без будь-яких відмінностей як, наприклад, раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні чи інші погляди, національне або соціальне походження, майно, народження або інший статус.³⁷

3. Трудові права

В нашій діяльності ми будемо поважати міжнародні основні стандарти в області праці, а саме свободу об'єднань та право на колективні переговори, в тому числі для трудових мігрантів, усунення всіх форм примусової праці, ефективну ліквідацію дитячої праці та ліквідацію дискримінації щодо працевлаштування та зайнятості.³⁸

В нашій діяльності ми також будемо:

- Забезпечувати охорону праці та безпеку.
 - Гарантувати гідну заробітну плату, пільги та умови праці, що є, принаймні, достатніми для задоволення основних потреб працівників та їхніх сімей, а також прагнути до поліпшення умов праці.³⁹
 - Сприяти стабільності зайнятості та співпрацювати у виконанні державних схем для забезпечення певної форми страхування доходів працівникам, робота яких була припинена.⁴⁰
 - Намагатися запобігти утиску трудових мігрантів.⁴¹
 - Приймати підходи, заходи та процеси, спрямовані на підсиленні активної участі жінок у прийнятті рішень та керівних ролей.⁴²
- Ми будемо сприяти реалізації права на працю⁴³ шляхом:
- прагнення збільшити можливості працевлаштування, як прямо, так і опосередковано⁴⁴
 - забезпечення відповідної підготовки для всіх рівнів працівників для задоволення потреб підприємства та політики розвитку рідної країни, в тому числі шляхом підвищення продуктивності молоді та/або їх доступу до гідної зайнятості та можливостей для підприємницької діяльності.⁴⁵
 - забезпечення охорони материнства на роботі.⁴⁶

4. Охорона здоров'я та безпека

Ми будемо сприяти охороні здоров'я⁴⁷ шляхом:

- прийняття належних методів запобігання загрозам життю, здоров'ю та добробуту людей в нашій діяльності, а також загрозам, пов'язаним зі споживанням, використанням або реалізацією наших товарів та послуг, в тому числі шляхом дотримання належних практик продовольчої безпеки.⁴⁸
- сприяння охороні здоров'я та безпеки залучених громад протягом життєвого циклу наших операцій.⁴⁹

5. Продовольча безпека та харчування

Ми будемо прагнути до того, щоб наша діяльність сприяла продовольчій безпеці та харчуванню. Ми будемо приділяти увагу підвищенню наявності, доступності, стабільності та використанню безпечних, поживних та різноманітних продуктів харчування.⁵⁰

6. Права власності та доступ до природних ресурсів

Ми будемо поважати законні права власників прав на володіння⁵¹ та їхні права на природні ресурси, включаючи державні, приватні, комунальні, колективні, права, права корінного населення та права звичаю, на які потенційно може негативно вплинути наша діяльність. До природних ресурсів відноситься земля, рибне господарство, ліси та вода.

В максимально можливій мірі ми зобов'язуємося забезпечувати прозорість та розкриття інформації про наші земельні інвестиції, включаючи прозорість умов договору оренди/концесії, з належним врахуванням обмежень конфіденційності.⁵²

Ми будемо віддавати перевагу здійсненню структурам альтернативних проектів, щоб уникнути або, у разі неможливості уникнути, мінімізувати позбавлення стійкого фізичного та/або економічного становища законних власників прав на володіння, при цьому зрівноважуючи екологічні, соціальні та фінансові витрати та вигоди, приділяючи особливу увагу несприятливому впливу на бідні та вразливі групи населення.

Ми усвідомлюємо, що відповідно до національного законодавства та згідно із національними особливостями, держави мають експропріювати лише у випадку, якщо спірні права необхідні для суспільної мети та повинні забезпечувати швидку, належну та ефективну компенсацію.⁵³

Якщо власники законних прав на володіння піддалися негативному впливу, ми будемо намагатись забезпечити негайне, належне та ефективне відшкодування їх прав володіння, на які негативно вплинула наша діяльність.⁵⁴

7. Добробут тварин

В нашій діяльності ми будемо підтримувати добробут тварин,⁵⁵ в тому числі шляхом:

- прагнення забезпечити реалізацію "п'яти свобод" для добробуту тварин, тобто свободи від голоду, спраги та недоїдання, від фізичного та теплового дискомфорту, від болю, травм та захворювань, від страху і стресу, а також свободи вираження нормальної поведінки.⁵⁶
- забезпечення високих стандартів управління та правил догляду в тваринництві, які відповідають масштабам нашої діяльності згідно із принципами МЕБ або перевищуючи

їх.⁵⁷

8. Захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів

Ми будемо встановлювати та підтримувати, співпрацюючи з відповідальними державними установами та, при необхідності, третіми сторонами, систему екологічного та соціального управління, які відповідають характеру та масштабу нашої діяльності та рівню потенційних екологічних та соціальних ризиків та наслідків.⁵⁸

Ми будемо постійно вдосконалювати наші екологічні показники шляхом:

- запобігання, мінімізації та усунення забруднення та негативного впливу на повітря, землю, ґрунт, воду, ліси та біорізноманіття, а також скорочення викидів парникових газів
- уникнення або зменшення накопичення небезпечних та безпечних відходів, заміщення або зменшення використання отруйних речовин,⁵⁹ підвищення продуктивного використання або забезпечення безпечної утилізації відходів
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів та підвищення ефективності використання ресурсів та енергії⁶⁰
- зниження втрат харчових продуктів та відходів, а також сприяння переробці
- просування належних сільськогосподарських практик, в тому числі підтримання або підвищення плодючості ґрунтів та запобігання ерозії ґрунтів
- підтримки та збереження біорізноманіття, генетичних ресурсів та екосистемних послуг; поваги до охоронюваних територій,⁶¹ територій з високим природоохоронним значенням та видів, що знаходяться під загрозою зникнення; а також контролю і мінімізації поширення інвазивних чужорідних видів
- підвищення рівня стійкості сільського господарства та харчових систем, підтримуваних місць існування та пов'язаних з ними засобів до існування до наслідків зміни клімату за допомогою адаптаційних заходів.⁶²

9. Управління

Ми будемо запобігати та утримуватись від будь-якої форми корупції та шахрайських дій.⁶³

Ми будемо дотримуватись букви і духу податкового законодавства та норм країн, в яких ми працюємо.⁶⁴

Ми будемо утримуватись від вступу або виконання антиконкурентних угод між конкурентами та будемо співпрацювати з дослідницькими антимонопольними органами.⁶⁵

В тій мірі, в якій вони застосовуються до підприємств, ми будемо діяти відповідно до Принципів, що містяться в Рекомендаціях Ради ОЕСР щодо принципів корпоративного управління.⁶⁶

10. Технології та інновації

Ми будемо сприяти розробці та розповсюдженню відповідних технологій, зокрема екологічно безпечних технологій, та тих, що створюють пряму та непряму зайнятість.⁶⁷

3. П'ятиетапна програма комплексної перевірки ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції на основі оцінки ризиків

Підприємства повинні запроваджувати наступну п'ятиетапну програму для здійснення комплексної перевірки ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції на основі оцінки ризиків: (i) встановити міцні системи управління підприємством для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції; (ii) визначити, оцінити та визначити пріоритетність ризиків в ланцюзі постачання; (iii) розробити та впровадити стратегію реагування на виявлені ризики; (iv) затвердити комплексну перевірку ланцюга постачання; і (v) звітувати про комплексну перевірку ланцюга постачання. Перший етап включає в себе прийняття корпоративної політики для ВДП, яка може спиратися на модель підприємницької політики, викладену в Розділі 2 Керівних принципів. Незважаючи на те, що всі підприємства повинні проводити комплексну перевірку, реалізація цієї п'ятиетапної програми повинна бути адаптована до їхнього положення та типу участі в ланцюзі постачання, контексті та розташуванні їхньої діяльності, а також їх масштабів та можливостей. В максимально можливій мірі цей розділ на кожному етапі розмежує відповідальність різних типів підприємств (фермерські підприємства, підприємства первинної обробки та фінансові підприємства).

Етап 1. Створення міцних систем управління підприємством для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

1.1 Прийняти або інтегрувати в існуючі процеси корпоративну політику для ВДП в ланцюзі постачання (надалі - "політика підприємства для ВДП")

Ця політика має включати стандарти, щодо яких проводитиметься комплексна перевірка, виходячи з міжнародних стандартів та вищезазначеної моделі підприємницької політики. Вона може складатися з єдиної політики чи декількох окремих норм (наприклад, політика підприємства щодо прав людини) та може включати зобов'язання із дотримання діючих галузевих стандартів, таких як схеми сертифікації.⁶⁸ Якщо існують багаторічні норми, порівняльний аналіз допоможе визначити їх недоліки у порівнянні з типовою політикою підприємства, вказаною в Розділі 2, і діючі норми можуть бути оновлені відповідним чином.

Політика підприємства для ВДП має:

- бути затвердженою на найвищому рівні підприємства. Для її реалізації повинна бути визначена відповідальність найвищого рівня.
- ґрунтуватися на відповідній внутрішній та зовнішній експертній оцінці та, у відповідних випадках, на консультаціях із зацікавленими сторонами
- обумовлювати очікування підприємства щодо ВДП співробітників, ділових партнерів та інших осіб, безпосередньо пов'язаних з його діяльністю, продукцією чи послугами
- бути загальнодоступною та донесеною до всіх співробітників, ділових партнерів та

інших відповідних сторін

- бути відображеною в оперативних нормах та процедурах, необхідних для її впровадження в усьому підприємстві⁶⁹
- регулярно переглядатись та адаптуватись в світлі зростаючих знань про ризики в ланцюзі постачання та міжнародні стандарти.

Незважаючи на те, що деякі ризики несприятливих наслідків виникають на окремих етапах ланцюга постачання, таких як етап виробництва та обробки для землекористування та добробуту тварин, політика підприємства для ВДП повинна враховувати ризики, що виникають по всьому ланцюзі постачання.

1.2. Структура внутрішнього управління для підтримки комплексної перевірки ланцюга постачання

Вище керівництво повинно чітко та активно залучатись до реалізації та забезпечення відповідності підприємницької політики для ВДП. Необхідно проводити підготовку працівників та ділових партнерів і забезпечувати їм стимули до виконання політики. Особи, що мають відповідні технічні та культурні навички, повинні призначатись відповідальними за проведення комплексної перевірки разом з належною командою підтримки. Необхідно забезпечити достатні фінансові ресурси. На підприємстві в ключових моментах повинна встановлюватись, підтримуватись та доводитись до відома структура внутрішньої звітності. Практики ВДП повинні бути послідовними в усіх операціях підприємства. Ці заходи повинні бути адаптовані до мети, діяльності, продукції та масштабу підприємства із врахуванням його фінансових можливостей.

1.3. Встановлення системи контролю та прозорості в ланцюзі постачання

Контроль впровадження підприємницької політики для ВДП має вирішальне значення для надійності та ефективності політики та для налагодження гарних відносин із зацікавленими сторонами, включаючи уряди. Це призводить до:

- Створення процедур внутрішньої перевірки для проведення регулярних незалежних та прозорих оглядів дотримання політики. Така процедура може складатися з системи простежуваності⁷⁰, яка передбачає: створення внутрішньої документації процесів комплексної перевірки, висновків та прийнятих рішень; ведення внутрішньої інвентаризації та документації із угод, яка може бути використана в ретроспективі для ідентифікації суб'єктів у ланцюзі постачання; здійснення та отримання платежів через офіційну банківську систему та забезпечення того, щоб усі неминучі покупки за готівку були підкріплені дійсними документами; і збереження інформації, зібраної протягом декількох років. Підприємства, що займаються виготовленням продукції, повинні встановлювати масовий баланс або відстежування фізичної сегрегації,⁷¹ наприклад, через умови виробництва та збуту, тоді як підприємства, які займаються первинною обробкою, повинні ідентифікувати своїх постачальників готової продукції, та країн-джерел їх постачальників. Інформація про комплексну перевірку, яка передається від підприємств, що займаються виготовленням продукції, до підприємств первинної обробки, може збільшити прозорість та полегшити простежуваність.
- Налагодження постійних ділових відносин є найкращим засобом постійного потоку інформації. Канали зв'язку з різними зацікавленими сторонами можуть попередити можливі відхилення від політики та відповідних стандартів. Виконання та послідовне виконання періодичних аудитів та оцінок впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу та права людини (ESHRIA)⁷² також можуть допомогти оцінити відповідність, але

не повинні замінювати такі інформаційні потоки.

1.4. Посилена взаємодія з діловими партнерами

Політика для ВДП, заснована на політиці підприємства для ВДП, має бути включена до контрактів та договорів з діловими партнерами. Вона повинна бути адаптована до їх можливостей. Довгострокові відносини з діловими партнерами можуть збільшити важелі впливу для заохочення прийняття такої політики та підвищення прозорості. Плани реалізації, розроблені разом з діловими партнерами та із залученням місцевих і центральних урядів, міжнародних організацій та громадськості, також можуть покращити відповідність, зокрема, шляхом проведення навчальних заходів зі створення потенціалу. Наприклад, підприємства можуть будувати потужності дрібних фермерів, які можуть зіткнутися з жорсткими вимогами, що можуть бути витратними.

1.5. Створення механізму подання скарг на оперативному рівні при консультуванні та співпраці з відповідними зацікавленими сторонами

Механізм подання скарг⁷³ може допомогти підприємствам попередити появу відхилень від відповідних стандартів та сприяти їм у виявленні ризиків, в тому числі шляхом покращення зв'язку з відповідними зацікавленими сторонами. Він може створюватись на рівні проекту, підприємства або галузі. Його слід використовувати як систему раннього попередження ризику та як механізм запобігання конфліктам і забезпечення відшкодування. Наприклад, механізми подання скарг, встановлені діючими системами виробничих відносин та колективними трудовими договорами, можуть виявитись ефективними та надійними механізмами дотримання прав людини.

Механізми подання скарг повинні бути легко доступними для працівників та всіх осіб, які фактично чи потенційно постраждали від несприятливих наслідків, що виникають в результаті нездатності підприємства дотримуватись стандартів ВДП. Підприємства повинні оприлюднювати факт свого існування та методи доступу, активно заохочувати їх застосування, гарантувати, що їх користувачі залишаться анонімними та звільненими від відповідних дій, і регулярно перевіряти їх ефективність. Вони повинні вести відкритий реєстр отриманих скарг, а уроки, отримані через механізми подання скарг, повинні бути включені в політику підприємства для ВДП, відносини з діловими партнерами та системи моніторингу.

Механізми подання скарг повинні доповнювати судові та інші позасудові механізми, такі як НКБ, з якими підприємства також мають справу.

Етап 2. Визначення, оцінка та встановлення пріоритетних ризиків в ланцюзі постачання

2.1. Визначення ланцюга постачання

Це вимагає визначення різних зацікавлених сторін, включаючи, у відповідних випадках, назви безпосередніх постачальників та ділових партнерів, а також об'єкти проведення робіт. Наприклад, на фермерських підприємствах можуть вимагатись наступні деталі: назва об'єкта виробництва; вказання адреси та об'єкту; контактні дані керівника об'єкту; категорія, кількість, дати та способи виробництва; кількість працівників за статтю; перелік методів управління ризиками; транспортні маршрути; і проведені оцінки ризиків.

Підприємства, зокрема фінансові підприємства та підприємства, орієнтовані на споживачів, які вилучаються з сільськогосподарського виробництва на декількох рівнях, можуть не мати можливості спочатку визначити своїх постачальників та ділових партнерів.

Проте, вони повинні систематично працювати над отриманням повної картини їх ділових відносин. Масштаби зібраної інформації про ділових партнерів залежать від ступеню ризиків та від того, наскільки тісно вони пов'язані з виявленими ризиками.

2.2. Оцінка ризиків несприятливих екологічних, соціальних та правових наслідків⁷⁴ діяльності, процесів, товарів та послуг підприємства та його ділових партнерів протягом їх повного життєвого циклу

Такі оцінки повинні визначати повний масштаб фактичних та потенційних несприятливих наслідків в ланцюзі постачання, які спричинені або викликані підприємством, чи безпосередньо пов'язані з його діяльністю, продукцією або послугами через ділові відносини. Вони повинні охоплювати екологічні, соціальні та правові наслідки. Вони можуть вимагатись і регулюватись внутрішніми законами. Їх масштаби та частота повинні відображати ступінь ризиків та ефективність ділових партнерів у їх управлінні. Вони можуть використовуватись для розкриття інформації, а також більш практичним і перспективним способом усувати конкретні ризики, посилювати діалог з постачальниками та підвищувати ефективність роботи постачальників.

Грунтуючись на діючих стандартах, Додаток А (Розділ 1.3) містить детальну інформацію про те, які етапи та наслідки повинні включати такі оцінки. Крім того, ці оцінки повинні визначати:⁷⁵

- відповідних правовласників та зацікавлених сторін, особливо жінок, на яких більш вірогідно буде постійно впливати діяльність⁷⁶
- будь-якого ділового партнера, який ризикує не провести комплексну перевірку
- Будь-які «індикатори ризику», описані в Блоці 3.1. В таких ситуаціях може знадобитись посилені комплексна перевірка, яка може включати в себе перевірку на місцях якісних обставин для визначення продуктів або ділових партнерів з індикаторами ризику
- будь-яку суттєву невідповідність між фактичними обставинами діяльності та політикою підприємства для ВДП.

Існує кілька **типів оцінок**, які допоможуть виявити індикатори ризику. Контекстні оцінки ризику класифікують регіони та країни постачальників, як низький, середній або високий рівень ризику для окремих областей ризику шляхом оцінки нормативно-правової бази, політичного контексту, громадянських свобод та соціально-економічного середовища. Оцінка ризиків на рівні об'єкта спрямована на розуміння фактичних обставин діяльності ділових партнерів для оцінки масштабів, ступеню та ймовірності ризиків на рівні об'єкта. Вони повинні формувати основу процесу попередньої кваліфікації нових ділових партнерів. Стандартна оцінка ризиків повинна застосовуватись до ділових партнерів, які працюють в умовах низького ризику. Посилена оцінка ризику повинна застосовуватись до всіх ділових партнерів, які працюють в умовах середнього та високого ризику. Оцінки можуть включати в себе проведення консультацій із зацікавленими сторонами, контроль від третьої сторони, такої як громадські організації та організацію візитів фермерських господарств та/або виробничих потужностей.

Оцінка ризику повинна бути **постійним процесом** для того, щоб зберігати справжню картину ризиків впродовж довгого періоду часу з урахуванням мінливих обставин. Наступні ситуації повинні ініціювати нові оцінки ризиків: постачання з нового ринку; зміни робочих умов ділового партнера (наприклад, зміни в уряді); постачальник починає поставляти з районів середнього та високого ризику; початок нових ділових відносин; зміна власника ділового партнера; розробка нового продукту; або зміна бізнес-моделі.

Блок 1.3. Приклади ситуацій, що обумовлюють посилену комплексну перевірку: Індикатори ризику

- **Розташування індикаторів ризику - Діяльність планується проводитись або сільськогосподарські продукти походять з регіонів:**
 - які постраждали від конфліктів, вважаються регіонами високого ризику¹,
 - вважаються регіонами зі слабким управлінням²
 - в яких національні або місцеві органи влади не дотримуються міжнародно узгоджених стандартів ВВП або не надають підтримку підприємству у забезпеченні дотримання цих стандартів, наприклад, пропонуючи сільськогосподарські угіддя, на яких місцеві громади мають законне право володіння, і з якими не проводились консультації, або які знаходяться на охоронюваних територіях
 - в яких повідомлялося про порушення прав людини або трудових прав
 - в яких права володіння слабо визначені або оскаржуються
 - в яких громади стикаються з нестачею продовольства чи дефіцитом води
 - які постраждали від погіршення стану навколишнього середовища або визначені як охоронювані території.
- **Продукція з індикаторами ризику**
 - Відомо, що виробництво сільськогосподарської продукції має несприятливі екологічні, соціальні чи правові наслідки в певних контекстах.
 - Агропродовольчий продукт не відповідає стандартам охорони здоров'я та продовольчої безпеки.
- **Ділові партнери з індикаторами ризику**
 - Відомо, що ділові партнери не дотримуються стандартів, що містяться в цих Керівних принципах.
 - За останні дванадцять місяців відомо, що вони постачали сільськогосподарську продукцію з місця з індикаторами ризику.
 - Вони мають власний капітал або інші частки в підприємствах, які не дотримуються стандартів, що містяться в цих Керівних принципах, або які постачають сільськогосподарську продукцію чи працюють у місці з індикаторами ризику.
- 1. Регіони, що постраждали від конфліктів, та регіони з високим ризиком визначаються наявністю збройного конфлікту, широкомасштабного насильства чи інших ризиків нанесення шкоди людям. Збройний конфлікт може мати різні форми, такі як конфлікт міжнародного або не міжнародного характеру, який може включати в себе дві або більше держав, чи може залучати визвольні війни, повстання або громадянські війни тощо. Території високого ризику можуть включати в себе регіони з політичною нестабільністю або репресіями, інституційною слабкістю, незахищеністю, руйнуванням цивільної інфраструктури та широкомасштабним насильством. Такі регіони часто характеризуються широкомасштабними порушеннями прав людини та порушеннями національного або міжнародного права (ОЕСР, 2013).
- 2. Це може включати регіони, що демонструють низьку продуктивність відповідно до Всесвітніх індикаторів управління Світового банку або Індексу сприйняття корупції компанії Transparency International. Це також може включати країни, які не виконали або не почали застосовувати положення Конвенції ООН проти корупції.

Оцінки ризиків залежать від типу підприємства:

- На фермерських підприємствах можуть створюватися групи оцінки на місцях для створення та обміну доказовою, надійною та актуальною інформацією про якісні обставини сільськогосподарського виробництва. Таким підприємствам буде необхідно забезпечити повагу власників законних прав землеволодіння, у тому числі шляхом проведення добросовісних, ефективних та повноцінних консультацій з місцевими громадами. Якщо вони займаються тваринництвом, такі підприємства повинні підтримувати добробут тварин у своїй діяльності. Вони повинні надати результати своїх оцінок ризиків підприємствам, що займаються первинною обробкою.
- Підприємства, що займаються первинною обробкою, повинні не лише визначати ризики в своїй власній діяльності, але також, в максимальній мірі оцінювати ризики, з якими стикаються їх постачальники. Вони можуть оцінити останні шляхом оцінки комплексної перевірки проведеної їх постачальниками, або безпосередньо оцінюючи діяльність своїх постачальників, наприклад, проводячи візити на ферми. Участь у загальногалузевих схемах, які оцінюють відповідність ділових партнерів стандартам ВВП та надають відповідну інформацію, може підтримати такі оцінки.
- Фінансові підприємства можуть мати сотні і тисячі клієнтів. Не завжди можливо провести оцінку ризику для кожного з них. Згідно з Керівними принципами ОЕСР, від всіх підприємств очікується визначення загальних областей, в яких ризик несприятливих наслідків є найбільш значним, і визначення пріоритетності комплексної перевірки. Відповідний обсяг відповідальностей комплексної перевірки фінансової установи залежить від характеру її операцій, продукції та послуг.⁷⁷

Етап 3. Розробка та реалізація стратегії реагування на виявлені ризики

3.1. Звітвання про висновки оцінки ризику призначеному вищому керівництву

3.2. Прийняття плану управління ризиками

Цей план може включати заходи зі зменшення ризику та запобіжні заходи, запропоновані в Додатку А. В ньому можуть пропонуватись різні сценарії в залежності від того, наскільки тісно підприємство пов'язане з несприятливими наслідками (докладніше див. в Блоці 1.2):

- Якщо підприємство спричиняє несприятливі наслідки, воно повинно забезпечити засіб захисту⁷⁸ від фактичного несприятливого наслідку та запобігання потенційних несприятливих наслідків. Це може спричинити тимчасове припинення діяльності протягом здійснення значних зусиль для запобігання будь-яких майбутніх несприятливих наслідків або припинення діяльності на постійній основі, якщо ці наслідки неможливо усунути.
- Якщо підприємство сприяє несприятливим наслідкам, воно повинно припинити викликати несприятливі наслідки та використати свої важелі впливу для зниження всіх несприятливих наслідків. Це може спричинити тимчасове припинення діяльності. Підприємство також має вживати запобіжних заходів для забезпечення того, щоб ці несприятливі наслідки не повторювалися.
- Якщо підприємство не сприяло несприятливим наслідкам, якщо ці наслідки, тим не менш, безпосередньо пов'язані з його діяльністю, продукцією або послугами через ділові відносини, воно має використати свої важелі впливу для зниження або

запобігання несприятливих наслідків. Це може призвести до припинення відносин з діловим партнером після невдалих спроб зниження ризиків або якщо зниження ризику вважається неможливим або неприйнятним. До факторів, що мають відношення до визначення належної відповідної реакції, відносяться: ступінь та ймовірність несприятливого наслідку, здатність підприємства впливати та/або застосовувати важелі впливу на ділового партнера або інших відповідних суб'єктів (наприклад, уряд) та ступінь того, наскільки важливим є діловий партнер для підприємства.

Всі типи підприємств можуть безпосередньо викликати, спричиняти або бути безпосередньо пов'язаними з несприятливими наслідками. Наступні приклади ілюструють, що такі фактори можуть спричинити на практиці:

- **Викликання:** Три типи підприємств - фермерські, первинної обробки, та фінансові підприємства - можуть безпосередньо викликати несприятливі наслідки. Проте деякі несприятливі наслідки можуть бути безпосередньо спричинені лише фермерствами та, меншою мірою, підприємствами первинної обробки, серед яких вплив на права землеволодіння та добробут тварин. Якщо, при оцінці ризику, фермерське підприємство виявляється порушником земельних прав законних власників прав, воно повинно забезпечити засоби захисту від таких наслідків, наприклад повернути землю законним власникам прав або забезпечити їм справедливую та швидку компенсацію.
- **Спричинення:** Якщо велика компанія роздрібною торгівлі продовольчими товарами потребує жорстких графіків поставок сезонних та свіжих сільськогосподарських продуктів, таких як полуниця, це може призвести до того, що його постачальники різко збільшать свою робочу силу, щоб задовольнити попит, а отже, спричинять утиск тимчасово зайнятих трудових мігрантів. Компанія роздрібною торгівлі продовольчими товарами має припинити сприяння такому несприятливому впливу, наприклад, зменшивши тиск на свого постачальника або збільшивши закупівельні ціни, щоб врахувати ліміт грошових коштів своїх постачальників.
- **Безпосередній зв'язок:** Пенсійний фонд може інвестувати в інвестиційний фонд, який, у свою чергу, інвестує у ферму, на якій експлуатується дитяча праця для виконання деяких найбільш трудомістких задач, таких як збирання ванілі. Таким чином, пенсійний фонд безпосередньо пов'язаний з несприятливими наслідками для прав людини. Він повинен використати свої важелі впливу для запобігання чи зниження несприятливих наслідків, наприклад, виражаючи свій намір позбутися інвестиційного фонду, якщо експлуатація дитячої праці не буде усунена на рівні ферми.

3.3. Впровадження плану управління ризиками, контроль та відстеження ефективності заходів зі зменшення ризику та звітування призначеному вищому керівництву.

Це передбачає проведення консультацій із зацікавленими сторонами, включаючи працівників та їх представників, а також ділових партнерів для з'ясування проблем та узгодження стратегії зменшення ризиків.

Етап 4. Затвердження комплексної перевірки ланцюга постачання

Підприємства повинні вживати заходів для перевірки того, що їх практики комплексної перевірки є ефективними, тобто для того, щоб ризики були належним чином визначені та знижені або попереджені. Звідси виникають два сценарії:

1. Якщо ризик був знижений чи попереджений, підприємство повинно проводити постійну комплексну перевірку пропорційно ступеню ризику.

2. Якщо ризик не був знижений чи попереджений, процес перевірки повинен визначити причини такої ситуації, наприклад, відсутність ефективної стратегії зі зменшення ризику, неналежне визначення термінів, ресурсів або відсутність бажання знизити ризики. Необхідно провести нову оцінку ризику.

Процес перевірки повинен:

- Забезпечити належне представлення думки жінок.
- Бути пропорційним ризику.
- Створювати рекомендації для покращення практики проведення комплексної перевірки.
- Враховувати можливості різних підприємств, оскільки такі процеси можуть бути витратними. Комплексну перевірку можна оцінити за допомогою доступних механізмів малих підприємств, таких як місцеві ініціативи соціальної відповідальності.⁷⁹

Процес перевірки може залучати аудити, розслідування на місцях та консультації з державними органами, громадськістю, членами залученої громади та організаціями працівників на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Незалежність та якість аудитів є вкрай важливими для їх ефективності.⁸⁰ Аудитори повинні бути незалежними, компетентними та відповідальними. Підприємства можуть розглянути можливість включення аудитів до незалежного затвердженого механізму, що відповідає за акредитацію аудиторів, перевірку аудитів, публікацію звітів про аудит, впровадження модулів для створення можливостей постачальників для проведення комплексної перевірки та сприяння у контролі виконання претензій зацікавлених сторін.

Додаткові та взаємодоповнюючі процеси перевірки, засновані на загальноприйнятих стандартах, виконані у відповідних точках ланцюга постачання, можуть допомогти уникнути послаблення оцінки та підвищити ефективність.⁸¹ Наприклад, аудитори можуть визнати висновки аудитів, які проводяться іншими незалежними третіми сторонами. Підприємства можуть збажати зосередити свою увагу на "вразливих місцях", тобто на місцях, в яких невелика кількість зацікавлених сторін працює в ланцюзі постачання - на відміну від кожного підприємства в ланцюзі постачання, який оцінюється. Вони можуть визначати вразливі місця, враховуючи:

- i) ключові точки матеріального перетворення в ланцюзі постачання, такі як переробка або упаковка
- ii) кількість учасників в даній точці ланцюга постачання: аудити можуть зосереджуватися на точках в ланцюзі постачання, в яких беруть активну участь порівняно невелика кількість суб'єктів, або в яких зосереджена більшість агропродовольчих продуктів
- iii) найбільші важелі впливу підприємств первинної обробки
- iv) точки, в яких вже існують схеми та програми аудиту для використання цих систем та уникнення дублювання.

Наприклад, можливим вразливим місцем ланцюга постачання кави в Ефіопії може бути Ефіопська товарна біржа, в якій обмежена кількість торговців продає каву, вироблену численними дрібними виробниками (сценарій ii вище). У більш розрізнених ланцюгах постачання кави вразливими місцями можуть бути переробні заводи, оптові торговці або експортери. Увага до цих вразливих місць не повинна заміщати ретельну комплексну перевірку, яка проводиться по всьому ланцюгу постачання.

Етап 5. Звіт комплексної перевірки ланцюга постачання

Підприємства повинні публічно звітувати про свої норми та практики проведення комплексної перевірки ланцюга постачання з належним врахуванням конфіденційності бізнесу та інших факторів конкуренції. Вони повинні надавати зацікавленим сторонам та діловим партнерам чітку, точну та своєчасну інформацію про фактичні та потенційні несприятливі наслідки, виявлені під час поточних оцінок впливу, а також про кроки та заходи, спрямовані на зниження чи запобігання. Звіти також можуть містити інформацію про системи управління підприємством та звіти про перевірку практик проведення комплексної перевірки. Після випуску цих звітів, вони повинні бути доступними для всіх відповідних зацікавлених сторін.

Окрім загальнодоступної та офіційної звітності, донесення інформації може відбуватися у різноманітних формах, включаючи особисті зустрічі, спілкування в Інтернеті та консультації з зацікавленими сторонами. Інформація має відповідати наслідкам та аудиторії в контексті її форми, частоти, доступності та достатності наданої інформації.

Примітки

1. Незважаючи на те, що в Статуті Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у визначенні сільського господарства міститься рибне господарство та ліси, ці Керівні принципи переважно зосереджені на сільськогосподарських культурах та тваринництві.
2. Відповідальна ділова практика (ВДП) означає, що підприємства повинні: а) зробити позитивний внесок у економічний, екологічний та соціальний прогрес з метою досягнення сталого розвитку та б) уникати та ліквідувати несприятливі наслідки власної діяльності та запобігати або зменшувати несприятливі наслідки, безпосередньо пов'язані з їхньою діяльністю, продукцією або послугами через ділові відносини.
3. В цих Керівних принципах стандарти відносяться до рекомендацій, що містяться в різних типах документів, включаючи конвенції, декларації, принципи та керівні принципи.
4. Як підкреслюється в доповіді Всесвітнього економічного форуму «За ланцюгами постачання - Розширення можливостей для відповідальних ланцюгів створення цінності» за 2015 рік, дотримання стандартів ВДП може принести користь підприємствам, оскільки зміна динаміки ринку підвищує важливість зусиль для сталого розвитку. Клієнти стають більш чутливими до стійкості. Зокрема, молоді споживачі потребують стійких продуктів та практик, і будуть платити за них більше. Різке зменшення природних ресурсів та зростання цін на сировинні товари роблять ефективність ресурсів та скорочення витрат важливими змінними для підприємств для того, щоб вони залишалися вигідними. Нормативно-правова база та неурядові організації прагнуть забезпечити більшу прозорість, що призводить до витрат внаслідок невиконання і може спричинити різкий негативний вплив на ринок.
5. Для визначення поняття «ділових відносин» див. визначення комплексної перевірки нижче за текстом.
6. Докладний опис див. в розділі «цільова аудиторія».
7. Додаткові ресурси доступні на: <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm> та www.fao.org/economic/est/issues/investment/en
8. Більш детальну інформацію про склад та роль Консультативної групи в розробці цих Керівних принципів вив. в підрозділі «процес».
9. Додаткова інформація доступна на: <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm>.
10. Незважаючи на те, що в Керівних принципах ОЕСР не міститься чіткого визначення транснаціональних корпорацій (ТНК), вони зазначають, що ТНК зазвичай включають компанії або інші суб'єкти, які засновані у більш ніж одній країні (Керівні принципи ОЕСР, І.4). Принципи КВПБ-ВІСГ спрямовані на «суб'єкти підприємницької діяльності, включаючи фермерів» (пункти 50-52).
11. Положення про коло ведення Консультативної групи із залученням багатьох зацікавлених сторін, яка визначає цілі, завдання та організаційну структуру, були

затверджені Робочою групою ОЕСР з питань відповідальної ділової практики в червні 2013 року та Робочою групою ОЕСР з питань аграрної політики та ринків у липні 2013 року.

12. Конкретні приклади див.: Проект ланцюгів створення цінності агропродовольчої продукції: Дослідження ланцюга створення цін на яловичину ФАО 2013 року; Аналіз ланцюга створення закупівельних цін та споживчої цінності в Кенії в системі збуту кукурудзи, Мічиганського державного університету 2011 року; Аналіз ланцюга створення цін на горіх кеш'ю в Гані GIZ 2010 року; або ланцюги створення цін на ефірні олії Руанди: Діагностика ЮНІДО 2012 року.
13. Контрактне сільськогосподарське виробництво передбачає виробництво, яке здійснюється на підставі угоди між покупцем і виробником. Воно охоплює широкий спектр договорів і відрізняється за типом підрядника, типом продукції, інтенсивністю координації між фермерами та інвесторами та кількістю зацікавлених сторін. Більше інформації див. на www.fao.org/ag/ags/contract-farming/faq/en/#c100440
14. Більш детальну інформацію див. в Керівних принципах ОЕСР із комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику 2011 року.
15. Витяги з Керівних принципів ОЕСР, II.15.
16. Керівні принципи ОЕСР, II.A.10.
17. Керівні принципи ОЕСР, II.16.
18. До таких програм, окрім іншого, відносяться: Принципи та критерії сталого виробництва пальмової олії, які засвідчують підприємства із виробництва, переробки або продажу пальмової олії, а також виробників, роздрібних торговців, банків та інвесторів, залучених у ланцюгах постачання пальмової олії; стандарти проведення круглого столу з питань сталого виробництва біопалива, які засвідчують підприємства із видобутку біопалива; Принципи та критерії відповідального виробництва сої, які засвідчують підприємства із вирощування сої та їх групи; Стандарти ініціативи із покращення цукрової тростини (організація Bonsucro) для виробників цукрової тростини; і Принципи відповідального інвестування в сільськогосподарські землі для власників та керівників інституційних активів. Платформи із моніторингу, такі як Sedex, також можуть допомогти контролювати ефективність постачальників.
19. Рекомендації ОЕСР із комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику, були прийняті Радою на урядовому рівні 25 травня 2011 року, а згодом доповнені 17 липня 2012 року шляхом включення посилання на Додаток про золото.
20. Модель підприємницької політики не спрямована на заміщення діючих стандартів. Підприємства мають безпосередньо ознайомитись з кожним з цих стандартів, перш ніж подавати будь-які претензії щодо їх дотримання. Посилання на стандарти, що задаються в документі, зазначаються після останнього згаданого елемента, а не після кожного з наведених елементів. Їх метою є допомогти підприємствам ознайомитись із початковим текстом стандартів, що розглядаються в цих Керівних принципах, для отримання додаткової інформації про зміст таких стандартів.
21. Керівні принципи ОЕСР, II.10 та VI.3; Принципи КВПБ-ВІСГ 10; ДРУЗ 12.10; Керівні принципи ООН, пункти 17; КБР, Стаття 14; Керівні принципи Агуей-гу; Стандарт діяльності МФК 1, пункти 5 та 8-10.
22. Керівні принципи ОЕСР, III.1-3, VI.2.a та VIII.2; Принципи КВПБ-ВІСГ 9.ii та 10; Керівні принципи ООН, пункт 21; Стандарт діяльності МФК 1, пункт 29; Орхуська конвенція, Стаття 5. Див. Додаток А, 1.1 та 1.3 нижче. Конкретні керівні принципи щодо

надання суттєвої інформації зацікавленим сторонам, можна знайти в Керівних принципах ОЕСР із залучення важливих зацікавлених сторін у видобувному секторі.

23. Керівні принципи ОЕСР, VIII.2.
24. Керівні принципи ОЕСР, II.14 та VI.2.b; Принципи КВПБ-ВІСГ 9.iii-iv; ДРУЗ 9.9 та 12.11; Керівні принципи ООН, пункт 18; Принципи ВІСГ 1 та 4; Керівні принципи Агуей-гу, 11, 13-17 та 57; Стандарт діяльності МФК 1, пункти 26-27 та 30-33. Див. також Конвенцію МОП № 169 про корінні та племенні народи, 1989 рік. Див. Додаток А, 1.2 нижче. Додаткові керівні принципи щодо залучення зацікавлених сторін можна знайти в Керівних принципах ОЕСР із залучення важливих зацікавлених сторін у видобувному секторі.
25. Додаткові керівні принципи із участі корінного населення та вільної, попередньої та інформованої згоди (FPIC) див. в Додатку В.
26. Як підкреслюється у вступі, спільними зусиллями ОЕСР та ФАО, в цих Керівних принципах розглядаються декілька інших стандартів, окрім Керівних принципів ОЕСР, зокрема, Принципи КВПБ-ВІСГ, які включають посилання на FPIC, що не містяться в Керівних принципах ОЕСР. Цей пункт цитує Принцип 9.iv. КВПБ-ВІСГ. Див. також Стандарт діяльності МФК 7, пункти 12-17; Керівні принципи Агуей-гу, 29 та 60; ДРУЗ, 3В.6, 9.9 та 12.7; Декларація ООН про права корінних народів, Статті 10, 11 та 32; та Конвенцію МОП № 169 про корінні та племенні народи, Стаття 16.
27. Керівні принципи ОЕСР, II.A.1; Принцип КВПБ-ВІСГ 2.iv, v та vii; ДРУЗ, 12.4; Керівні принципи Агуей-гу, 40.
28. Принципи КВПБ-ВІСГ 2.iv-vii та 7.i & iii; ДРУЗ, 12.6; Принципи ВІСГ 5-6; Керівні принципи Агуей-гу, 46; Стандарт діяльності МФК 7, пункти 14 та 17-20 та Стандарт 8, пункт 16. Див. також КБР, Стаття 8(j), Нагойський протокол, Статті 5-7, МДГРР, Стаття 9.2. Переваги можуть бути грошовими та негрошовими: див. Додаток до Нагойського протоколу. Більше інформації див. в Додатку А, 1.4
29. Керівні принципи ОЕСР, IV, пункт 46 та VIII.3; Принцип КВПБ-ВІСГ 9.v; ДРУЗ, 3.2, 12.14, 25.1 та 25.3; Керівний принцип ООН 31; Принципи ВІСГ 1; Керівні принципи Агуей-гу, 63; Декларація МОП ТНК, 58-59, Стандарт діяльності МФК 1, пункт 35 та Стандарт діяльності МФК 5, пункт 11. Див. також Додаток А, 1.5. Додаткові принципи щодо механізмів подання скарг можна знайти в Керівних принципах ОЕСР із залучення важливих зацікавлених сторін у видобувному секторі.
30. Принцип КВПБ-ВІСГ 3; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
31. Більш детальну інформацію про міжнародно визнані права людини можна знайти в Керівних принципах ОЕСР, VI. 39.
32. Керівні принципи ОЕСР, II.A.2 та IV; Принципи КВПБ-ВІСГ 1, 9.iv та 10 і Пункти 3, 19.i, 47.v, 50 та 51; Керівні принципи ООН, пункт 11. Див. Додаток А, 2.
33. Керівні принципи ОЕСР, IV.1 та 2.
34. Керівні принципи ОЕСР, IV.3; ДРУЗ, 3.2; Принцип ВІСГ 1; Керівні принципи Агуей-гу, 57; Принципи Глобального договору ООН 1-2.
35. Керівні принципи ОЕСР, IV.5; Керівний принцип ООН 17.
36. Керівні принципи ОЕСР, IV.6; Керівний принцип ООН 22.
37. Загальна декларація прав людини, Стаття 2, Принципи КВПБ-ВІСГ 3.ii. Як зазначено в Додатку А, в Керівних принципах ОЕСР (V.1.e) зазначається, що підприємства «в ході своєї діяльності повинні керуватись принципом рівності можливостей та поведіння

при зайнятості, і не проявляти дискримінацію своїх працівників щодо їх працевлаштування або зайнятості на таких підставах, як раса, колір шкіри, стать, релігія, політичні погляди, етнічна приналежність чи соціальне походження, або через інший статус». Коментар 54 зазначає, що термін «інший статус» в контексті Керівних принципів відноситься до діяльності профспілок та особистих характеристик, таких як вік, інвалідність, вагітність, сімейний стан, сексуальна орієнтація чи ВІЛ-статус.

38. Керівні принципи ОЕСР, V.1-3; Принципи КВПБ-ВІСГ 2.i-ii; Декларація МОП ТНК, пункт 8; Керівні принципи ООН, 12; Стандарт діяльності МФК 2; Принцип прав дітей та ведення діяльності 2. Усі члени МОП повинні поважати ці основні трудові стандарти, які є чотирма основними принципами Декларації МОП про основні принципи та права на роботі, незалежно від того, яку конвенцію МОП вони ратифікували.
39. Керівні принципи ОЕСР, V.4.b та V.4.c; Принцип КВПБ-ВІСГ 2.iii; Декларація МОП ТНК 37-40; Стандарт діяльності МФК 2, пункти 10, 23, 25, 28-29; Принципи прав дітей та ведення діяльності 3 та 4.
40. Декларація МОП ТНК, 16 та 25-28. Більш детальну інформацію див. в Додатку А, 3 щодо гідних умов праці.
41. Рекомендація МОП 198, Стаття 7.a; Стандарт діяльності МФК 2, пункт 11.
42. Принцип КВПБ-ВІСГ 3.iv.
43. Загальна декларація прав людини, Стаття 23.
44. Керівні принципи ОЕСР, II. А.4; Декларація МОП ТНК, пункти 16 та 19; Принцип КВПБ-ВІСГ 2.iii.
45. Принципи КВПБ-ВІСГ 2,iii та 4.ii; Декларація МОП ТНК 30-32.
46. Конвенція про захист материнства МОП, 2000 (№ 183); Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, стаття 11 (2).
47. Принцип КВПБ-ВІСГ 8.iv.
48. Керівні принципи ОЕСР, VIII.1, 6-7; Принципи КВПБ-ВІСГ 2.viii та 8.i, iii та iv; ДРУЗ, 5.2.1.
49. Керівні принципи Агуей-гу, 50; Стандарт діяльності МФК 4.
50. Принципи КВПБ-ВІСГ 1 та 8.i; ДРУЗ 12.1, 12.4 та 12.12; Принцип ВІСГ 2.2. Див. Додаток А, 5. Чотири елементи продовольчої безпеки, тобто наявність, доступність, стабільність та використання харчових продуктів, відображені у Плані дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань продовольства 1996 року, прийнятому 112 Головами або Заступниками голів держав та урядів, які зобов'язуються *«впроваджувати норми, спрямовані на викорінення бідності та нерівності і на поліпшення фізичного та економічного доступу всім, у будь-який час, до достатніх, належних в плані харчових цінностей та безпечних харчових продуктів та їх ефективного використання; а також здійснювати політику та практику розвитку сільського господарства, рибного господарства, лісів та сільської місцевості у регіонах з високим та низьким потенціалом, які є необхідними для забезпечення належного та надійного постачання харчових продуктів на побутовому, національному, регіональному та глобальному рівнях»*.
51. ДРУЗ 4.4 визначають законні права володіння наступним чином: *«Відповідно до принципів консультацій та участі цих Керівних принципів, за допомогою широко розповсюджених правил, Держави повинні визначати категорії прав, які вважаються законними»*.
52. ДРУЗ, 2.4, 3.2, 9.1, 11.4 та 12.3; Принципи КВПБ-ВІСГ 5 та 9.ii і Пункт 51; Принципи

ООН щодо відповідального укладання угод, прикладені до Керівних принципів ООН та ухвалені Радою ООН з прав людини, Принцип 10.

53. ДРУЗ, 19.1, 12.4, 16.1 та 16; Стандарт діяльності МФК 5, пункти 2 та 8 і Стандарт 7, пункт 15; Принцип прав дітей та ведення діяльності 7. Словосполучення «негайне, належне та ефективне відшкодування» вважається звичайним міжнародним правом для виду компенсації, що вимагається для здійснення законної експропріації. Див. Додаток А, 6. Слід зазначити, що стандарти, що згадуються в цих Керівних принципах, узгоджені із зобов'язаннями щодо абсолютної нетерпимості до переміщення земель за будь-якими законними правами володіння, нещодавно прийнятими найбільшими підприємствами із виробництва харчових продуктів та напоїв.
54. ДРУЗ, 16.1 та 16.3; Принцип ВІСГ 6.2.1; Стандарт діяльності МФК 5, пункти 9- 10, 12, 19, 27-28, та Стандарт діяльності МФК 7, пункти 9 та 14. Згідно із Стандартом діяльності МФК 7, пунктом 14, компенсація у вигляді землі повинна надаватись замість компенсації у готівковій формі, коли це можливо, при цьому повинен забезпечуватись постійний доступ до природних ресурсів або до еквівалентних альтернативних джерел. В якості останнього варіанту, слід передбачити грошову компенсацію та визначити альтернативні засоби до існування.
55. Принцип КВПБ-ВІСГ 8.ii. Див. Додаток А, 7.
56. Фундаментальні принципи, розроблені Міжнародним епізоотичним бюро (МЕБ). Додаткову інформацію див. в П'яти свободах Ради із захисту прав тварин www.fawc.org.uk/freedoms.htm
57. Нормативні акти Англії 2000 (S.I. 2000 № 1870) та Положення 3(1) про добробут сільськогосподарських тварин.
58. Керівні принципи ОЕСР, VI.1; Принцип КВПБ-ВІСГ 10; ДРУЗ 4.3, 11.2, 12.6 та 12.10; Принцип ВІСГ 7; Стандарт діяльності МФК 1.1.
59. Перелік токсичних речовин можна знайти в: переліку небезпечних агрохімікатів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ); рекомендованій ВООЗ класифікації пестицидів за класом безпеки Ia (надзвичайно небезпечні) або Ib (дуже небезпечні); Стокгольмській конвенції про стійкі органічні забруднювачі (СОЗ) 2004 року; Роттердамській конвенції про процедуру попередньої інформованої згоди щодо деяких небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі 2004 року; Базельській конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізації 1992 року; Монреальському протоколі про речовини, що виснажують озоновий шар 1999 року; і списку «Substitute It Now» (SIN) щодо пестицидів.
60. Незважаючи на те, що більшість документів, схвалених в ході міжурядового процесу, відносяться до «ефективності використання ресурсів», параграф 9 про споживання води Стандарту діяльності МФК 3 заходить далі, вимагаючи від підприємства «прийняття заходів, що уникають або зменшують споживання води».
61. Стандарт діяльності МФК 6, пункт 20, визначає законно захищену територію як територію, що відповідає визначенню *Міжнародного союзу охорони природи (МСОП): «Чітко визначений географічний простір, визнаний, виділений і керований за допомогою правових або інших ефективних засобів для досягнення довготривалої охорони природи з відповідними екосистемними послугами та культурними цінностями»*. До цього відносяться регіони, запропоновані урядами для такого призначення.
62. Керівні принципи ОЕСР, VI.6; Принципи КВПБ-ВІСГ 1.i та 6; Принцип ВІСГ 7; Стандарти діяльності МФК 3 та 6; КБР; Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (СІТЕС) 1975 року. Див.

також Додаток А, 8.

63. Керівні принципи ОЕСР, П.А.5 та 7, П.А.15, та VII; Принцип КВПБ-ВІС 9.i; ДРУЗ, 6.9.9.12 та 16.6; Принципи Глобального договору ООН 10. Див. Додаток А, 9.1. Крім того, Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму і розповсюдженням, розроблені Групою розробки фінансових заходів та схвалені 180 країнами у 2003 році, є актуальними для фінансових установ. Запобіжні заходи, включаючи комплексну перевірку споживачів та ведення обліку, є особливо корисними для боротьби з корупцією.
64. Керівні принципи ОЕСР, XI.1-2. Див. Додаток А, 9.2.
65. Керівні принципи ОЕСР, X.2-3. Див. Додаток А, 9.3.
66. Принципи корпоративного управління країн Великої G20/ОЕСР є міжнародним еталоном корпоративного управління для політиків, інвесторів, корпорацій та інших зацікавлених сторін у всьому світі. Вони були прийняті в якості одного з основних стандартів Ради з фінансової стабільності (FSB) для надійних фінансових систем і використовуються групою Світового банку в огляді більш ніж 60 країн у всьому світі. Вони слугують основою для керівних принципів корпоративного управління банками, викладених Базельським комітетом з банківського нагляду. www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm.
67. Керівні принципи ОЕСР, IX; Принцип КВПБ-ВІС 7, iv; Декларація МОП ТНК, 19; КБР, Стаття 16; Принципи Глобального договору ООН 9.
68. Стандарт діяльності МФК 6, пункт 26.
69. Керівні принципи ОЕСР, IV, Коментар 44; Керівні принципи ООН, пункт 16.
70. Комісія Кодексу Аліментаріус визначає простежуваність як здатність стежити за рухом продовольчих товарів на певному(-их) етапі(-ах) виробництва, обробки та розповсюдження.
71. *Простежуваність масового балансу* контролює точний обсяг оціночного та сертифікованого матеріалу, що надходить у ланцюг постачання. Може продаватися або сертифікуватися еквівалентний обсяг продукції, що виходить із ланцюга постачання. Сертифіковані та не сертифіковані компоненти можуть бути змішані. *Відстеження фізичної сегрегації* визначає і простежує сертифіковані матеріали та продукти в ланцюзі постачання. *Умови виробництва та збуту* - це хронологічна документація або документальне засвідчення, в яких виражається вилучення, зберігання, контроль, передача, аналіз та розповсюдження фізичної продукції.
72. Більше інформації про це можна знайти в Додатку А, 1.3.
73. Більше інформації див. в: Додаток А, Розділ 1.5; МФК, 2009; та Керівні принципи ОЕСР із залучення важливих зацікавлених сторін у видобувному секторі.
74. Як детально описано в посібнику IISD про проведення переговорів щодо інвестиційних договорів (IISD, 2014), Оцінка впливу на довкілля (ОВД) тепер є твердо встановленою практикою для проектів у широкому колі галузей економіки. До середини 1990-х років близько двох третин з приблизно 110 країн, що розвиваються, прийняли певну форму законодавства щодо ОВД. Оцінка соціального впливу є менш поширеною, але вона все частіше стає частиною процесу та практики ОВД. Загальновизнаних принципів оцінки соціального впливу не існує, але Міжнародна асоціація з оцінки впливу опублікувала узгоджений набір керівних принципів. Інші варіанти включають оцінку стабільності, яка залучає соціальні, економічні та екологічні перспективи або сукупні оцінки впливу. Існує зростаюча практика проведення оцінки екологічних та соціальних наслідків разом. Оцінки впливу можуть також охоплювати вплив на добробут тварин.
75. Інструменти аналізу ризиків, такі, як ті, що були розроблені Всесвітнім фондом дикої

природи (WWF), можуть допомогти виявити ризики. До них відносяться інструмент аналізу ризиків постачання (www.supplyrisk.org) та фільтр ризику для води (<http://waterriskfilter.panda.org>).

76. Більше інформації можна знайти в Додатку А, 2 та 6.
77. Наприклад, незалежно від того, чи використовується фінансова послуга, перш за все, для встановлення власності, фінансування або підтримки *загальної ефективності* клієнта (наприклад, загальні корпоративні кредити чи фінансування), або лише його *окремих показників* (наприклад, фінансування проекту) можуть переносити на сферу процедури комплексної перевірки, рекомендованої Керівними принципами ОЕСР. В першому випадку, фінансова установа, швидше за все, буде реагувати на всі несприятливі наслідки, пов'язані з діяльністю клієнта. В другому випадку очікується, що вона буде реагувати на наслідки діяльності, яку вона фінансує або підтримує.
78. Відповідно до Управління Верховного комісара ООН з прав людини в Корпоративній відповідальності із дотримання прав людини, Пояснювальному посібнику, засоби захисту - це не лише процес надання захисту від несприятливого впливу, але й суттєві результати, які можуть протидіяти або поліпшити несприятливий наслідок. Ці результати можуть мати різні форми, такі як вибачення, відшкодування, реабілітація, фінансова чи нефінансова компенсація, та каральні санкції (як кримінальні, так і адміністративні, такі як штрафи), а також запобігання шкоди через, наприклад, заборони чи гарантії неповернення.
79. Програма, започаткована Ініціативою зі сталого розвитку Південної Африки (SIZA), є гарним прикладом програми місцевої соціальної відповідальності. Ця програма етичної торгівлі була розроблена місцевою асоціацією виробників. Вона створила уніфікований комплекс стандартів для виробників фруктів Південної Африки на основі внутрішнього законодавства, еталонного кодексу та еталонного процесу аудиту та методології Глобальної програми соціальної відповідальності та конвенцій МОП. Велика компанія роздрібною торгівлі співпрацює з місцевими організаціями для створення потужностей. Розширюючи можливості місцевих партнерів, компанія роздрібною торгівлі прагне забезпечити стабільність своїх інвестицій у соціальні показники її ланцюга постачання сільськогосподарської продукції в Південній Африці.
80. Після обвалу будівлі Rana Plaza французьке НКБ підкреслило важливість незалежного та якісного аудиту у своєму звіті: Звіт НКБ про виконання Керівних принципів ОЕСР у секторі текстильної та швейної промисловості після звернення від міністра зовнішньої торгівлі Ніколь Брік, Рекомендації № 6 на стор. 57-58, 2 грудня 2013 р., www.tresor.economie.gouv.fr/File/398811
81. Наприклад, компанія SGS розробила Програму глобальної соціальної відповідальності для зменшення послаблення аудитів.

Посилання

- ФАО (2014), *Інновації в сімейних фермерських господарствах*, Стан продовольства та сільського господарства, Продовольча та сільськогосподарська організація, Рим.
- ФАО (2012), *Інвестування в сільське господарство для кращого майбутнього*, Стан продовольства та сільського господарства, Продовольча та сільськогосподарська організація, Рим.
- IISD (2014), *Керівні принципи з ведення переговорів щодо інвестиційних договорів для сільськогосподарських та водних угідь*, Міжнародний інститут сталого розвитку, Манітоба.
- ОЕСР/ФАО (2015), *Перспективи розвитку сільського господарства ОЕСР/ФАО 2015*, OECD Publishing, Париж, http://dx.doi.org/10.1787/agr_outlook-2015-en
- ОЕСР (2014), *Комплексна перевірка в фінансовому секторі: Неприятливі наслідки, безпосередньо пов'язані з діяльністю, продукцією та послугами через ділові відносини* <http://mneguidelines.oecd.org/global-forum/GFRBC-2014-financial-sector-document-1.pdf>.
- ОЕСР (2013), *Керівні принципи ОЕСР проведення комплексної перевірки відповідальних ланцюгів постачання корисних копалин із зон, що постраждали від конфліктів та зон з високим рівнем ризику*: Друга редакція, OECD Publishing, Париж, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264185050-en>.

Додаток А

Заходи для зниження та запобігання ризику в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції

Цей Додаток визначає ризики несприятливих наслідків, що виникають в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції, та пропонує заходи для їх зниження та запобігання, використовуючи ті ж стандарти, що й в моделі підприємницької політики. Запропоновані заходи можуть зміцнювати один одного. Наприклад, повага до трудових прав, у тому числі шляхом забезпечення гідної заробітної плати та умов праці, може підтримувати доступ до достатнього харчування та сприяти досягненню найвищого досяжного стандарту фізичного та психічного здоров'я. Вживання запропонованих заходів повинно адаптуватись до положення та типу участі кожного підприємства в ланцюзі постачання, контексті та розташуванні їхньої діяльності, а також його масштабів та можливостей.

1. Кріпні стандарти ВДП

1.1 Розкриття інформації

Ризики

Відсутність прозорості може викликати недовіру та позбавляти підприємства можливості вирішувати незначні проблеми, перш ніж вони переростуть у масштабні конфлікти, а обмін максимальною інформацією може зменшити витрати за угодами для всіх зацікавлених сторін (ФАО, 2010). Якщо інформація не надається в достатньому обсязі в лінгвістичному та культурному відношенні, не є доказовою та своєчасною, в тому числі за допомогою регулярних консультативних зустрічей та загальних засобів масової інформації, підприємства ризикують не бути повністю зрозумілими потенційно зацікавленим сторонам або не зможуть досягнути всіх відповідних сторін (МФК, 2012). За відсутності чітких і здійснених законів про прозорість та розкриття інформації, посилена комплексна перевірка є обгрунтованою (ОЕСР, 2006).

Заходи із зменшення ризику

- **Надання своєчасної та точної інформації** громадськості, не наражаючи на небезпеку конкурентноспроможне положення або обов'язки перед бенефіціарними власниками підприємства, про:
 - мету, характер і масштаб діяльності
 - договори та/або контракти оренди та їх умови
 - діяльність, структуру, власність та управління фінансовим станом підприємства та ефективність підприємства
 - норми та процес реалізації ВДП, включаючи процес залучення зацікавлених сторін та наявність механізмів подання скарг та правового захисту

- оцінки впливу на навколишнє середовище, соціальне середовище, соціальну сферу та права людини (ESHRIAs), включаючи передбачувані фактори ризику, такі як потенційні екологічні, соціальні, правові наслідки та наслідки для охорони здоров'я та безпеки від діяльності підприємства на різних зацікавлених сторін, а також на місця розташування святинь або землі чи води, які традиційно використовуються або заселяються корінними народами та місцевими громадами
- екологічні, соціальні та правові плани управління і характеристики продуктів.¹
- **Розповсюдження інформації** через всі відповідні способи повідомлень (друковані, електронні та соціальні засоби масової інформації, включаючи газети, радіо, телебачення, поштові розсилки, місцеві збори тощо), з урахуванням ситуації в далеких або ізольованих, та неграмотних спільнотах та забезпечуючи, щоб такі повідомлення та консультації надавались мовою (мовами) залучених громад.²
- У випадку неминучої загрози здоров'ю людей або навколишньому середовищу, **негайне і своєчасне надання** всієї інформації, яка могла б дозволити владі та громадськості вжити заходів для запобігання або зменшення шкоди, що виникла внаслідок такої загрози.³
- **Адаптація політики розкриття інформації** до характеру, масштабу та місця діяльності з належним врахуванням витрат, конфіденційності бізнесу та інших питань, що стосуються конкурентоспроможності.⁴

1.2 Консультації

Ризики

Відсутність консультацій із зацікавленими сторонами, які можуть зазнати впливу від діяльності, не дозволяє підприємствам реалістично оцінити життєздатність проекту та виявити ефективні та конкретно обумовлені заходи реагування. Всеохоплюючі та повністю прозорі консультації можуть знизити витрати за угодами, зменшити рівень незгоди та створити довіру серед зацікавлених сторін.

Заходи із зменшення ризику

- Розробка та впровадження **плану залучення зацікавлених сторін**, адаптованого до ризиків, наслідків та етапу розробки діяльності та до характеристик та інтересів залучених громад. У відповідних випадках план повинен включати диференційовані заходи, що дозволяють ефективно залучати тих, хто визначається як незахищені або вразливі.⁵
- Проведення завчасних та регулярних добросовісних, ефективних та повноцінних **консультацій з потенційно залученими громадами**, з належним урахуванням міжнародних стандартів, наведених у Додатку В. Такі консультації також повинні проводитися при будь-яких змінах діяльності.⁶
- Організація процесу консультування та прийняття рішень **без залякування**, в умовах довіри, перед прийняттям рішень, та реагування на внески з урахуванням існуючих дисбалансів влади між різними сторонами.⁷
- У разі потреби прагнути надавати **технічну та правову допомогу** залученим громадам для участі у розробці проектів без дискримінації разом із представницькими установами залучених громад та у співпраці з цими громадами.
- **Повне і справедливе урахування думок, висловлених** під час консультацій, надання

достатньої кількості часу між повідомленнями та відкритими консультаціями із запропонованих операцій для залучених громад для підготовки їх відповідей та інформування залучених сторін про хід розгляду їх питань.⁸

- **Документування та реалізація угод**, що виникають внаслідок консультацій, у тому числі шляхом створення процесу, за допомогою якого громадські думки та питання можуть бути належним чином записані. Хоча перевага може бути надана письмовим заявам, думки членів спільноти також можуть бути записані на відео- або аудіоплівку, або будь-яким іншим відповідним способом, за умови узгодження цього із спільнотами.⁹
- Перевірка, в максимально можливій мірі, того, чи **представники громади** насправді представляють думки зацікавлених сторін, яких вони представляють, і того, чи на них можна покладатися у вірному повідомленні результатів консультацій своїм членам.
- При виконанні **оцінок впливу**, створення механізмів участі громад, включаючи вразливі групи, у розробці та проведенні оцінок, визначенні суб'єктів, відповідальних за зобов'язання, відшкодування, страхування та компенсації, та у створенні процесу розгляду та оскарження.¹⁰

1.3 Оцінка впливу

Ризики

Підприємства можуть уникнути або, якщо це неможливо, зменшити фактичні та потенційні несприятливі наслідки їх діяльності, процесів, товарів та послуг шляхом оцінки ризиків таких наслідків протягом усього життєвого циклу на постійній основі. Такі оцінки можуть дозволити їм розробити комплексний та перспективний підхід до управління ризиками, включаючи ризики, що виникають внаслідок діяльності їхніх ділових партнерів.¹¹

Заходи із зменшення ризику

- До оцінки впливу включаються **наступні етапи**:
 1. Скринінг, тобто визначення того, які пропозиції повинні підлягати оцінці впливу, щоб виключити ті, які навряд чи матимуть несприятливі наслідки, і вказати необхідний рівень оцінки.
 2. Оцінка масштабів, тобто визначення основної уваги оцінки впливу та ключових питань, які необхідно дослідити.
 3. Аналіз впливу.
 4. Визначення заходів пом'якшення наслідків, в тому числі, якщо це доцільно за таких обставин: припинення діяльності; пошук альтернатив для уникнення несприятливих наслідків; включення заходів безпеки при розробці операцій; або надання грошової та/або негрошової компенсації за несприятливі наслідки.
- За необхідності, під час проведення оцінки впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу та права людини (ESHRIA), при необхідності, включення наступних **можливих наслідків** (може бути доречним включати не лише несприятливі наслідки, а й позитивні наслідки для покращення останнього):
 - екологічні наслідки, такі як вплив на ґрунт, воду, повітря, ліс та біорізноманіття¹²

- соціальні наслідки, які можуть вплинути на добробут, умови життя та життєздатність залучених громад, включаючи якість життя, що вимірюється з точки зору розподілу доходів, фізичної та соціальної цілісності та захисту осіб та громад, рівня зайнятості та можливостей, здоров'я та добробуту, освіти, а також доступності та стандартів житла та умови проживання, інфраструктури, послуг
- наслідки для прав людини, що можуть вплинути, наприклад, на здійснення економічних, соціальних, культурних, громадянських та політичних прав залучених громад
- наслідки для культурної спадщини, способу життя, цінностей, системи вірувань, мови (мов), звичаїв, економіки, відносин з місцевим навколишнім середовищем та окремими видами, соціальної організації та традицій залучених громад
- наслідки для жінок з належною увагою до їх ролі як постачальників продуктів харчування, хранителів біорізноманіття та власників традиційних знань¹³
- наслідки для добробуту тварин.
- Пропозиція **залученням громадам** брати участь у проведенні оцінки впливу, отримувати інформацію від них та надавати їм регулярні відгуки на всіх етапах оцінки впливу.¹⁴
- Оцінка ризиків та наслідків в контексті **сфери впливу проекту**, якщо проект включає в себе фізичні елементи, аспекти та засоби, які, ймовірно, можуть спричинити наслідки.¹⁵

1.4 Спільне використання вигоди

Ризики

Щоб уникнути ризику створення місцевої незгоди та зменшення витрат за угодами, підприємства повинні вивчати способи максимізації позитивних наслідків їх діяльності на місцеві громади. Залучення до консультацій щодо переваг їх діяльності серед різних зацікавлених сторін може створити довіру, допомогти забезпечити місцеве визнання та створити довгострокові альянси між сторонами, запобігаючи при цьому конфліктам. Забезпечення того, що діяльність є вигідною для таких зацікавлених сторін, також може допомогти визначити прийнятні місця для діяльності та може залучити місцеві знання для забезпечення оптимального використання агроекологічного потенціалу (ФАО, 2010, ООН, 2009).

Спільне використання вигоди є окремим (і може бути додатковим) засобом до компенсації за неминучі несприятливі наслідки; його метою є створення партнерства між підприємством та корінними народами або місцевими громадами, визнаючи їхній внесок у діяльність. В окремих випадках корінні народи або місцеві громади можуть мати право на спільне використання вигоди від діяльності, якщо підприємства використовують їх землі, ресурси або знання.¹⁶ Такі вигоди можуть бути в грошовій або негрошовій формі¹⁷, що узгоджується між підприємством та відповідною громадою в ході консультацій. Рішення щодо типів вигоди може повідомлятися ESHRIA.¹⁸

Однак зі спільним використанням вигоди також пов'язані ризики. Підприємства стикаються з ризиками конфлікту з корінними народами, якщо після проведення переговорів щодо угод про спільне використання вигоди, вигоди насправді не використовуються спільно усією громадою, але захоплюються окремою групою зацікавлених сторін. Спільне використання вигоди може узгоджуватись з деякими, але не з усіма, відповідними громадами, що призведе до виключення певних громад. Такі ризики можуть бути знижені завдяки значній участі важливих зацікавлених сторін у процесі комплексної перевірки.

Заходи із зменшення ризику

- Прагнення **визначити можливості** для розвитку переваг, таких як: створення місцевих зв'язків із замовниками та постачальниками та робочих місць із безпечними робочими умовами; диверсифікація можливостей отримання доходів; розвиток потенціалу; місцеві заготівлі; передача технологій; вдосконалення місцевої інфраструктури; кращий доступ до кредитів та ринків, особливо для малого та середнього бізнесу; виплати за екологічні послуги; розподіл доходу; або створення трастових фондів.¹⁹
- Забезпечення того, що діяльність **відповідає пріоритетам розвитку** та соціальним цілям уряду країни, де проводиться діяльність.²⁰
- Спільне **використання грошових та негрошових вигід**, що виникають внаслідок діяльності, що залучає землі, ресурси та знання корінних народів, на основі консультацій та ESHRIA таким чином, щоб не створювати несправедливі вигоди для окремих груп, а сприяти рівноправному і стійкому соціальному розвитку.²¹

1.5 Механізми подання скарг

Ризики

Механізми подання скарг на оперативному рівні, розроблені як системи раннього попередження ризику, пропонують місцевий, спрощений та взаємовигідний спосіб вирішення проблем між підприємствами та залученими громадами, включаючи власників прав володіння, допомагаючи швидко, недорого і справедливо вирішувати незначні суперечки до того, як вони будуть передані до формальних механізмів врегулювання суперечок, включаючи суди (МФК, 2009). Вони можуть забезпечувати цінну зворотну реакцію підприємствам завдяки: діяльності в якості системи раннього попередження більш суттєвих проблем; отриманню знань від осіб, які висвітлюють можливості для вдосконалення діяльності компанії або систем управління; і визначення можливих системних змін для забезпечення того, щоб певні скарги не повторювались (CAO, 2008).

Заходи із зменшення ризику

- **Визначення масштабу** механізму подання скарг відповідно до ризиків та несприятливих наслідків діяльності з метою негайного вирішення проблем, використовуючи зрозумілий, прозорий, культурно відповідний та легкодоступний процес консультування без покарання сторони, яка викликала таку ситуацію чи проблему.²²
- **Залучення зацікавлених сторін** стосовно розробки та виконання механізму для забезпечення того, що він відповідає їх потребам; вони будуть використовувати його на практиці; і вони спільно зацікавлені у забезпеченні його успіху.²³
- Уникнення використання механізмів подання скарг, встановлених підприємствами для **обмеження доступу** до судових чи позасудових механізмів подання скарг, включаючи НКБ, згідно з Керівними принципами ОЕСР, або щоб підірвати роль профспілок у вирішенні трудових суперечок.²⁴

Крім того, критерії ефективності позасудових механізмів подання скарг, що містяться в Керівних принципах ООН (Принцип 31), є важливим орієнтиром: щоб бути ефективними, позасудові механізми подання скарг, як державні, так і недержавні, повинні відповідати критеріям, детально описаним в Таблиці А.1.

Таблиця А.1. Характеристики ефективних механізмів подання скарг

Правомірність	Забезпечити довіру з боку груп зацікавлених сторін, для яких вони призначені, і бути відповідальними за справедливий розгляд скарг.
Доступність	Доноситись до всіх груп зацікавлених сторін, для яких вони призначені, і надавати відповідну допомогу тим, хто може зіткнутися з особливими обмеженнями доступу.
Передбачуваність	Забезпечити чітку та відому процедуру з орієнтовним терміном виконання кожного етапу та з чіткістю за типами наявних процесів та результатів і засобами контролю за виконанням.
Рівноправність	Прагнути, щоб потерпілі сторони мали належний доступ до джерел інформації, консультацій та експертиз, необхідних для участі у процесі подання скарг на умовах чесності, обґрунтованості та поваги.
Прозорість	Інформувати сторони скарги про хід її розгляду та надавати достатню інформацію про ефективність механізму, щоб підвищити довіру до його ефективності та задовольнити будь-які суспільні інтереси, що знаходяться під загрозою.
Узгодженість з правами	Забезпечити, щоб результати та засоби захисту відповідали міжнародно визнаним правам людини.
Джерело безперервного вивчення	Залучати відповідні заходи для визначення уроків, які вдосконалять механізм та будуть запобігати майбутнім скаргам та шкодам.
Орієнтація на участь та діалог	Консультуватись з групами зацікавлених сторін, для яких вони призначені, щодо їх проєкту та ефективності, а також зосереджуватись на діалозі як на засобі розгляду та урегулювання скарг.

Джерело: Керівні принципи ООН, Принцип 31.

2. Права людини

Ризики

Підприємства ризикують стикнутись із ситуацією неповаги до прав людини, якщо вони спричиняють чи викликають несприятливі наслідки для прав людини в контексті своєї власної діяльності, і не можуть вирішити такі наслідки, коли вони виникають. Вони повинні запобігати або знижувати несприятливі наслідки для прав людини, які безпосередньо пов'язані з їхніми діловими операціями, продукцією або послугами через ділові відносини.²⁵ Корпоративна відповідальність за дотримання прав людини існує незалежно від здатності та/або бажання держав виконувати їх власні зобов'язання щодо прав людини і не зменшує важливість таких зобов'язань.²⁶ Якщо національні закони недостатньо розвинені або не виконуються, підприємства повинні застосовувати посилену комплексну перевірку при визначенні та усуненні ризику несприятливих наслідків для прав людини.

Необхідно пам'ятати про взаємозалежність всіх прав людини, включаючи економічні, соціальні, культурні, громадянські та політичні права. Підприємства повинні регулярно переглядати свої зобов'язання щодо прав людини для того, щоб в повній мірі зрозуміти, чи можуть вони не поважати права людини, в тому числі ті, які не розглядаються в цих Керівних принципах.

Заходи із зменшення ризику

- **Визначення прав власників**, на які може мати потенційний вплив діяльність підприємства та його ділових партнерів. Це, як правило, передбачає проведення глибокого аналізу фактичних даних щодо фактичних або потенційних операцій та відносин підприємства, а потім - якісної оцінки цих операцій відповідно до стандартів прав людини з метою визначення суб'єктів, права яких можуть бути порушені. Для повного розуміння всіх можливих несприятливих наслідків діяльності та відносин підприємства необхідно проводити проактивні консультації з відповідними зацікавленими сторонами.²⁷
- **Проведення комплексної перевірки прав людини** шляхом оцінки фактичних та потенційних впливів на права людини²⁸, інтеграції та введення в дію висновків, відстеження відповідних реакцій та повідомлення про наслідки. Комплексна перевірка прав людини - це регулярна задача, яка виявляє, що ризики щодо прав людини можуть з часом змінюватись в ході розвитку діяльності та оперативного контексту.²⁹
- **Забезпечення справедливого відношення до всіх залучених зацікавлених сторін**, особливо до груп, які знаходяться у вразливому становищі, таких як жінки, молодь та меншини, визнаючи їх відповідні обставини, обмеження та потреби.³⁰
- Визнання важливої ролі, яку відіграють жінки в сільському господарстві, та життя відповідних заходів для ліквідації **дискримінації жінок** та для забезпечення їхнього повного професійного розвитку та просування,³¹ в тому числі шляхом сприяння рівному доступу та контролю природних ресурсів, даних, виробничих засобів, консультативних та фінансових послуг, навчання, ринків та інформації.³²

3. Трудові права

Ризики

Підприємства можуть принести суттєву користь країнам ведення діяльності та суспільствам шляхом сприяння економічному та соціальному добробуту завдяки підвищенню рівня життя, створенню привабливих можливостей для працевлаштування та сприянню здійсненню прав людини та трудових прав. Окрім забезпечення основних стандартів праці для власних працівників, вони можуть допомогти поліпшити умови праці працівників неформального сектора, у тому числі і на нетоварних фермах.

Держави-учасниці Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП) визнають права на створення справедливих та сприятливих умов праці (Стаття 7) та утворення профспілок (Стаття 8). Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (МПГПП) також захищає право формувати та вступати в профспілки. Міжнародні трудові конвенції³³ також розглядають права, пов'язані із працею.³⁴ Хоча домовленості про права людини, такі як МПЕСКП та МПГПП, призначені для держав, саме підприємства можуть негативно вплинути на здійснення прав, які вони містять. Таким чином, вони відіграють важливу роль у підтримці систематичної реалізації цих прав. Повага до трудових прав, що містяться в цих конвенціях, включаючи вісім основних конвенцій МОП, може допомогти підприємствам мінімізувати негативні та максимізувати позитивні наслідки. Наприклад, встановлення щирого діалогу з представниками вільно обраних працівників дає змогу як працівникам, так і роботодавцям краще зрозуміти проблеми один одного та знайти шляхи їх вирішення (МОП, 2006).

Однак, повага до трудових прав у сільськогосподарському секторі може становити труднощі, оскільки незалежна та постійно зайнята праця часто залишається неформальною,

а багато сільськогосподарських робітників виключаються зі сфери трудового законодавства (ООН, 2009). В сільському господарстві працює 60% неповнолітніх робітників віком 5-17 (МОП, 2011a). Постійними джерелами занепокоєння також є умови праці та життя працівників плантацій, зокрема це стосується обов'язкових тестів на вагітність, боргової кабали та ризиків для здоров'я, пов'язаних з широкомасштабним зловживанням пестицидами (ООН, 2009).

Соціально відчужені групи, такі як жінки, молодь та корінні жителі і працівники-мігранти, а також працівники, які працюють на тимчасових, відрядних чи сезонних роботах та працівники неформального сектора часто стикаються з жорсткими абсолютистськими умовами праці (ООН, 2009). Положення жінок підвищує специфічний ризик: в країнах, що розвиваються, 43% сільськогосподарської робочої сили припадає на жінок, але аграрна промисловість, як правило, позначає жіночу працю як некваліфіковану, використовує жінок для трудомістких завдань та платить їм менше, ніж чоловікам з меншими можливостями для просування (МБП, 2011b).

Порушення основних трудових прав можуть підвищити руйнівну соціальну напругу, яка, в свою чергу, може вплинути на продуктивність підприємства. Підприємство, що використовує дискримінаційну практику працевлаштування та зайнятості, обмежує свій доступ до талановитих спеціалістів з більшою кількістю навичок та компетенцій. Відчуття несправедливості та образи, спричинене дискримінацією, може вплинути на ефективність працівників (МБП, 2008).

Заходи із зменшення ризику³⁵

Захист працівників

- В ході діяльності керуватись **принципом рівності можливостей та поведіння при працевлаштуванні** і не проявляти дискримінацію своїх працівників щодо їх працевлаштування або зайнятості на таких підставах, як раса, колір шкіри, сексуальна орієнтація чи гендерна приналежність, релігія, політичні погляди, етнічна приналежність чи соціальне походження, або через інший статус, за винятком випадків коли вибірковість стосовно характеристик працівників сприяє встановленим державним нормам, які особливим чином просувають більше рівних можливостей для працевлаштування або стосуються вимог, властивих для даної роботи; формувати кваліфікації, навички та досвід як основу для найму, розміщення, підготовки та підвищення кваліфікації персоналу на всіх рівнях.³⁶
- Дотримуватись вимог **мінімального віку** для допуску до працевлаштування або роботи, щоб гарантувати ефективну ліквідацію дитячої праці.³⁷
- Утримуватись від залучення або отримання вигоди від **примусової праці**, що полягає у будь-якій роботі або послугі, яка не є добровільною, та яка вимагається від особи під загрозою застосування сили чи покарання.
- На постійній основі **контролювати** первинний ланцюг постачання з метою виявлення будь-яких суттєвих змін, нових ризиків або інцидентів дитячої та/або примусової праці та співпрацювати з первинними постачальниками для здійснення коригувальних дій та виправлення ситуації.³⁸

Гідні умови праці

- Дотримання **стандартів зайнятості** та робочих відносин, які є не менш сприятливими ніж ті, яких дотримуються аналогічні роботодавці. Якщо аналогічних роботодавців не

існує в країні, в якій працює підприємство, забезпечення найкращої можливої заробітної плати, пільг та умов праці у рамках державних норм. Вони повинні бути, принаймні, достатніми для задоволення основних потреб працівників та їхніх сімей.³⁹

- Прагнення забезпечити працівникам **стабільну зайнятість** та дотримання вільно узгоджених зобов'язань щодо стабільності праці та соціального забезпечення.⁴⁰
- При розгляді змін в діяльності, які матимуть значний вплив на зайнятість, забезпечення **належного повідомлення про такі зміни** представникам працівників та, у відповідних випадках, відповідним державним органам, а також співпраця з ними з метою максимального зменшення можливих несприятливих наслідків.⁴¹

Представництво працівників та колективні переговори

- Визнання важливості атмосфери **взаєморозуміння та впевненості**, які є сприятливими для прагнень робітників.⁴²
- Визнання того, що працівники, без будь-якої дискримінації, мають право **створювати та приєднуватися до організацій** на власний розсуд, без отримання попереднього дозволу.
- Створення систем для регулярних **консультацій та співпраці** між роботодавцями та працівниками, а також їх представниками, з питань, що становлять взаємний інтерес, а також з компетентними органами влади для забезпечення дотримання національної політики соціального розвитку.
- Створення систем для регулярного **інформування** працівників та їхніх представників для підтримки значущих переговорів щодо умов працевлаштування та надання їм можливості отримати достовірну і точну картину ефективності підприємства.⁴³
- Утримання від **дискримінаційних чи дисциплінарних заходів** проти працівників, які подають достовірні звіти керівництву або, відповідно, до компетентних державних органів про практики, які суперечать законодавству, Керівним принципам ОЕСР або політиці підприємства.
- Відсутність погроз **перенести** весь оперативний підрозділ чи його частину з відповідної країни, або перевести працівників з підрозділів в інших країнах для того, щоб вплинути на несправедливі переговори з представниками працівників або перешкодити здійсненню права працівників на організацію.
- Не застосовувати репресії, втручатись та дискримінувати **представників працівників**.⁴⁴
- Надання можливості уповноваженим представникам працівників брати участь в **колективних переговорах або відносинах з управлінням працею**.
- Внесення до колективних договорів положення про **врегулювання суперечок**, що виникають внаслідок їх тлумачення та застосування, а також для забезпечення взаємно дотриманих прав та обов'язків.⁴⁵

Трудова зайнятість місцевого населення

- В максимально можливій мірі та за відсутності дискримінації, **найм місцевих працівників**, у тому числі на керівні посади, та забезпечення їм підготовки з метою підвищення рівня кваліфікації, співпрацюючи з представниками працівників та, у відповідних випадках, з відповідними державними органами.⁴⁶

Підготовка

- Забезпечення **відповідної підготовки** працівників усіх рівнів для задоволення потреб діяльності, при необхідності, співпрацюючи з відповідними державними органами та організаціями роботодавців та працівників. Така підготовка повинна, в максимально можливій мірі, розвивати загальнокорисні навички та сприяти перспективам кар'єрного росту.
- Працюючи в країнах, що розвиваються, участь у програмах, заохочуваних урядами та підтримуваних організаціями роботодавців та працівників, які мають на меті заохочувати **формування та розвиток навичок** та забезпечувати професійну орієнтацію.⁴⁷
- Забезпечення програм належної підготовки, освіти та кураторства для **молоді** з метою підвищення їх можливостей та/або доступу до гідної роботи та підприємництва, а також для сприяння доступу жінок до програм підготовки.⁴⁸
- Коли це можливо, **залучати послуги кваліфікованого персоналу**, щоб допомогти у проведенні програм підготовки, організованих урядами, як частини внеску до національного розвитку.⁴⁹

4. Охорона здоров'я та безпека

Ризики

Сільськогосподарська діяльність часто включають в себе деякі найбільш небезпечні види діяльності для працівників, і багато сільськогосподарських робітників страждають від нещасних випадків на виробництві та хвороб. Вплив поганої погоди, тісний контакт з небезпечними тваринами або рослинами, широке використання хімічних речовин, важкі робочі положення та тривалі робочі години, а також використання небезпечних інструментів та механізмів призводять до проблем зі здоров'ям (МДПП, 2006). Наприклад, приблизна кількість отруєнь пестицидами коливається від 2 до 5 мільйонів випадків на рік, з яких 40 тисяч є фатальними (МБП, 2005 та 2011b). Зміни в землекористуванні, втрата природних санітарно-захисних областей, таких як водно-болотні угіддя, мангрові ліси та високогірні ліси, які знижують наслідки природних небезпек (повені, зсуви та пожежі), зменшення або деградація природних ресурсів, включаючи зниження якості, а також доступність прісної води може призвести до посилення вразливості та впливу на безпеку громад (МФК, 2012).

Здоров'я людини може опинитися під загрозою через небезпечні рівні біологічних, хімічних або фізичних небезпечних чинників в продуктах харчування. Такі небезпечні чинники походять від навколишнього середовища (наприклад, токсичні метали, діоксини та природні токсини), сільськогосподарських практик (наприклад, залишки ветеринарних препаратів і пестицидів) або поганої обробки продукції (наприклад, патогенна пліснява). До фізичних небезпек відносяться бруд, шкідники, волосся або пластик. Системи управління безпекою харчових продуктів, включаючи повноцінний контроль продовольства «від ферми до вилки», який включає в себе заходи з біологічної безпеки та використання безпечної води, можуть запобігти цим ризикам.

Здоров'я людини також тісно пов'язане зі здоров'ям тварин. Принцип «Одне здоров'я» заснований на усвідомленні основних можливостей, які існують для захисту здоров'я людей за допомогою норм, спрямованих на запобігання та боротьбу з патогенними мікроорганізмами на рівні популяцій тварин у взаємозв'язку між людьми, тваринами та навколишнім середовищем. Цей принцип схвалений кількома урядами та став стимулом до заходів, спрямованих на запобігання захворюванням, що впливають як на людей, так і на

тварин, і на забезпечення відповідального використання антибіотиків для них.⁵⁰ 60% патогенних мікроорганізмів, що викликають інфекційні захворювання у людини, мають тваринне походження. Такі захворювання, відомі під назвою зоонози, можуть передаватися домашніми або дикими тваринами. Захворювання тварин, які передаються людям, представляють небезпеку для здоров'я по всьому світу. Ефективним та економічним рішенням для захисту людей є боротьба з усіма зоонозними збудниками через контроль над джерелами тваринного походження.

МПЕСКП забезпечує поступову реалізацію права на досягнення найвищого досяжного стандарту фізичного та психічного здоров'я. (Стаття 12). Комітет з економічних, соціальних і культурних прав⁵¹ тлумачить це право як «всесосяжне право, що поширюється не лише на своєчасне і належне медичне обслуговування, а й на основні фактори здоров'я, такі як доступ до безпечної та питної води та належні санітарні умови, належне постачання безпечних продовольчих продуктів, харчування та житла, здорові професійні та екологічні умови, а також доступ до навчальних матеріалів та інформації, пов'язаної з охороною здоров'я». Комітет зазначає, що «право на здоров'я, як і всі права людини, накладає на Держави-учасниці три типи обов'язків: зобов'язання поважати, захищати та виконувати. У свою чергу, зобов'язання виконувати містять зобов'язання полегшувати, забезпечувати та просувати».⁵²

Хоча договори про права людини, такі як МПЕСКП, адресовані державам, саме підприємства можуть негативно вплинути на систематичне здійснення права на досягнення найвищого досяжного стандарту фізичного та психічного здоров'я або підірвати дії Держави-учасниці, направлені на систематичне здійснення цього права. Таким чином, вони відіграють важливу роль у підтримці систематичної реалізації цього права. На додаток до вищезгаданих прямих ризиків для здоров'я, сільськогосподарська діяльність та харчові системи можуть більш опосередковано вплинути на здоров'я людей.

Заходи із зменшення ризику⁵³

- Оцінка **ризиків та наслідків** для здоров'я та безпеки залучених громад в ході діяльності.
- Встановлення **запобіжних та контрольних заходів**, які узгоджуються з належною міжнародною галузевою практикою⁵⁴ та відповідають характеру та масштабу виявлених ризиків та наслідків, намагаючись уникнути та, якщо це не вдасться, звести до мінімуму ризики та наслідки.
- Уникнення або зведення до мінімуму впливу на працівників, сторонніх осіб та спільноти **небезпечних матеріалів та речовин**, які можуть вивільнятися в ході діяльності, в тому числі шляхом модифікації, заміни чи усунення стану або матеріалу, що спричиняє потенційну небезпеку, а також шляхом здійснення розумних зусиль для контролю за безпекою постачання, транспортуванням та утилізацією небезпечних матеріалів та відходів.
- Уникнення або зведення до мінімуму можливості схильності громади до **захворювань**, які передаються та переносяться водою, векторами та інфекціями, що можуть виникнути внаслідок діяльності, з урахуванням диференційованого впливу та підвищеної чутливості вразливих груп.
- Сприяння та співпраця із зацікавленими громадами, органами місцевого самоврядування та іншими відповідними сторонами в їх підготовці до ефективного реагування на **надзвичайні ситуації**, особливо якщо їх участь та співпраця є необхідними для реагування на такі надзвичайні ситуації.⁵⁵

- Увага до дотримання глобальних **стандартів продовольчої безпеки**, таких як Кодекс Аліментаріус,⁵⁶ та глобальних стандартів охорони здоров'я тварин, таких як стандарти МЕБ.⁵⁷
- Сприяння простежуваності для гарантії продовольчої безпеки, а також для сприяння соціальному та екологічному управлінню і збільшенню довіри.⁵⁸

5. Продовольча безпека та харчування

Ризики

Відповідно до МПЕСКП (Стаття 11) достатнє харчування є частиною права на належний рівень життя.⁵⁹ Держави-учасниці МПЕСКП зобов'язуються вживати заходів для поступового здійснення права на достатній життєвий рівень, включаючи належне харчування.

МПЕСКП також визнає основне право кожного на свободу від голоду. Визнаючи це право, Держави-учасниці повинні враховувати вжиття заходів, необхідних для покращення методів харчового виробництва, збереження та розподілу продуктів харчування та з урахуванням проблем, що постають як з країнами-імпортерами, так і з країнами-експортерами продовольчої продукції. Комітет з економічних, соціальних і культурних прав тлумачить, що ці права слід реалізовувати «коли кожен чоловік, жінка та дитина, самостійно або спільно з іншими, завжди мають фізичний та економічний доступ до відповідних продуктів харчування або засобів для їх закупівлі». Він зазначає, що «право на належне харчування, як і всі права людини, накладає на Держави-учасниці три типи або рівні зобов'язань: зобов'язання поважати, захищати та виконувати» а також що «в рамках своїх зобов'язань щодо захисту матеріальної продовольчої бази для людей, Держави-учасниці повинні вжити належних заходів для забезпечення того, щоб діяльність сектору приватного бізнесу та громадськості відповідала праву на харчування».⁶⁰

Добровільні керівні принципи ФАО, спрямовані на підтримку систематичної реалізації права на належне харчування в контексті національної продовольчої безпеки, надають урядам рекомендації щодо реалізації права на достатнє харчування, які можуть включати сприяння доступності продуктів харчування в такій кількості та в такому якісному стані, щоб задовольнити харчові потреби окремих людей, а також фізичну та економічну доступність достатньої кількості продуктів харчування, які не містять небезпечних речовин і є прийнятними в межах певної культури, або засобів їх закупівлі. Керівні принципи заохочують уряди вживати заходів для забезпечення того, щоб усі продукти харчування, незалежно від того, чи були вони вироблені місцевими підприємствами, чи імпортувалися, були вільно доступними або представленими на ринках, безпечними та відповідали національним стандартам продовольчої безпеки. Вони також пропонують урядам створювати комплексні та раціональні системи контролю за якістю харчових продуктів, які зменшують ризик виникнення захворювань, що передаються з продуктами харчування, з використанням аналізу ризику та механізмів нагляду для гарантії продовольчої безпеки у всьому харчовому ланцюзі, включаючи корм для тварин.

Незважаючи на те, що Добровільні керівні принципи ФАО адресовані державам, саме підприємства відіграють в них важливу роль. Після стрибка цін на продукти харчування у 2008 році, сільськогосподарські інвестиції зросли, зокрема, щоб відповідати на зростаючий попит на продукти харчування. За оцінками, щоб задовольнити прогнозований попит, глобальне виробництво продуктів харчування необхідно буде збільшити на 60% до 2050 року. Хоча такі інвестиції обіцяють збільшити виробництво, скоротити бідність та сприяти економічному розвитку, вони також можуть різними способами підірвати доступ до продуктів харчування. Один з найбільш суттєвих несприятливих наслідків може

спричинити придбання великих земельних ділянок і, в цьому процесі, витіснити з них громади або перешкоджати їхньому доступу до них (ФАО, 2010).

Заходи із зменшення ризику

- В максимально можливій мірі, **врахування впливу діяльності** на наявність та доступ до продуктів харчування, трудову зайнятість населення, харчові уподобання та стабільність забезпечення продовольством, включаючи залучення місцевих органів влади та інших відповідних зацікавлених сторін.
- У відповідних випадках, визначення **проблем, пов'язаних з харчовими продуктами**, що виникають у різних зацікавлених сторін та оцінка стратегії досягнення інвестиційних цілей з належною увагою до проблем, пов'язаних з харчовими продуктами, що виникають у різних зацікавлених сторін, шляхом консультацій з відповідними зацікавленими сторонами.
- В максимально можливій мірі, **коригування розробки проекту** для вирішення проблем негативного впливу на продовольчу безпеку та харчування, наприклад: розглядаючи можливі альтернативні інвестиції, якщо запропоновані інвестиції призводять до фізичного та/або економічного переміщення місцевих громад; відновлюючи деградовані землі або обираючи землі, які раніше не використовувалися для сільського господарства, та не є екологічно чутливими; або поліпшуючи продуктивність сільського господарства через стійку інтенсифікацію, щоб сприяти продовольчій безпеці та харчуванню.
- В максимально можливій мірі, **враховувати сприяння** покращенню доступу до продовольчих продуктів, стійкості та харчування⁶¹ місцевого населення шляхом: збільшення виробництва безпечних, поживних та різноманітних продуктів харчування та підвищення продовольчої цінності продуктів харчування та сільськогосподарської продукції; полегшення доступу до ресурсів, технологій та ринків; створення зайнятості в діяльності із первинної обробки; або створення для громад об'єктів зберігання для зменшення втрат після збору врожаю та волатильності цін.⁶²

6. Права власності та доступ до природних ресурсів

Ризики

Ризик землекористування, що виникає при перекритті кількох земельних вимог, являє собою статистично значущий ризик у пільгових інвестиціях в країнах з економікою, що розвивається (Мюнденський проект, 2013). Дійсно, серед 39 великомасштабних інвестицій в сільське господарство, проаналізованих Світовим банком та ЮНКТАД, землекористування було визначено як найпоширеніший привід подання скарг для залучених громад, зокрема через суперечки щодо земель, над якими громади мали неформальні права на користування землею, і недостатню прозорість, особливо щодо умов та процесу придбання земель (СБ, 2014). У 2013 році половина питань, порушених в письмових скаргах, отриманих МФК та Омбудсменом з питань з контролю за дотриманням статутних вимог MIGA (CAO)⁶³, стосуються землі. Крім того, починаючи з 2000 року, майже чверть усіх випадків, що розглядалися CAO, мали в своєму складі компонент, що стосується як землі, так і води. Підвищений тиск на ці ресурси призводить до проблем з доступом до них, їхньою кількістю та управлінням, і як земля, так і вода, часто переплітаються з відчуттям культури та ідентичності. У скаргах CAO, пов'язаних із землею, основними скаргами, які подаються особами, є придбання землі (22%), компенсація (33%) та переселення (32%) (CAO, 2013).

Промисловість харчових продуктів та напоїв посідає друге місце, поступаючись лише видобувній промисловості, оскільки вона є одержувачем звинувачень від громадських організацій через неможливість належного розгляду прав, пов'язаних із доступом до землі та води (ЕС, 2011).⁶⁴ Землю не слід сприймати виключно як виробничий актив. Також необхідно визнати її екологічні та соціокультурні функції; земля може бути джерелом різних екосистемних послуг, включаючи питну і зрошувальну воду, а також соціальним захистом та страхуванням старості для фермерів. Земля також може відігравати важливу роль у соціальних, культурних або релігійних практиках корінних народів та місцевих громад.

Незважаючи на те, що держави несуть основну відповідальність за захист прав володіння, саме підприємства повинні припускати, що правової бази може іноді бути недостатньо. Насправді, приблизно 70% одиниць об'єктів землеволодіння в країнах, що розвиваються, формально не зареєстровані (ООН-ХАБІТАТ 2015, МакДермотт та ін., 2015). Таким чином, підприємства повинні активно забезпечувати повагу законних прав володіння. Зокрема, слід розглянути наступні ризики:

- Ризики виникають, якщо національне законодавство не відображає в повній мірі законні права володіння, або якщо такі закони застосовуються неефективно. Наприклад, національні системи речових прав та реєстрації земель можуть бути невідповідними, не захищати права володіння землекористувачів, особливо жінок, та надавати підприємствам неповну інформацію про відповідні вимоги до земель. Права землекористування можуть додатково ускладнюватись, якщо земля використовується лише сезонно і може виявитися невикористаною, наприклад, якщо вона була залишена внутрішньо переміщеними особами, або якщо вона використовується для пасовищ, корму або перелогової системи землеробства. Підприємства можуть потім виключати з консультацій певних власників прав (законних чи звичайних, первинних чи вторинних, формальних або неформальних груп або приватних осіб), які можуть негативно вплинути на їхню діяльність (ОЕСР, 2011).
- Ризики можуть збільшуватися, якщо держави не нададуть чітких і прозорих правил консультацій між підприємствами та зацікавленими сторонами, або гарантій захисту існуючих прав володіння від ризиків, що виникають внаслідок великомасштабних операцій з правами володіння. Зокрема, підприємства можуть опинитися під загрозою, якщо національні правила не будуть виконуватись або будуть недостатніми для: (i) забезпечення добросовісного та культурно відповідного залучення власників прав володіння належним чином та (ii) визначення способів передачі та використання земельних та інших природних ресурсів, в тому числі шляхом використання незалежних оцінок впливу та участі в прогностичних та ретроспективних оцінках впливу та/або способах отримання відшкодування (ООН, 2009). Недостатня участь у консультаціях щодо придбання землі може викликати напругу і можливі конфлікти між підприємствами та громадами, які можуть відчувати себе виключеними з процесу та оскаржувати права підприємств (ФАО, 2013).
- Незважаючи на те, що уряди несуть головну відповідальність за забезпечення швидкої, належної та ефективної компенсації колишнім законним власникам прав землекористування при експропріації землі, саме підприємства зобов'язані забезпечити, щоб їх діяльність не призвела до переселення місцевих громад без суттєвих консультацій або примусових виселень за відсутності належної компенсації. Відповідно до ДРУЗ, держави повинні експропріювати лише у випадку, якщо права на землю необхідні для суспільних цілей, і повинні чітко визначати поняття суспільної мети закону для забезпечення можливості судового розгляду. Однак у багатьох країнах, що розвиваються, нечітко та/або широке визначення суспільних цілей, відсутність планів

землекористування, високий рівень корупції в управлінні землею та спекуляції із землею призводять до незаконної експропріації. Така експропріація може призвести до втрати засобів до існування місцевих громад або обмеженого доступу до землі та інших ключових природних ресурсів, що призведе до дефіциту харчування, соціальної радикалізації, укорінення бідності або політичної нестабільності.⁶⁵ Таким чином, це може перешкоджати доступу до належного харчування. Така експропріація може також порушувати права корінних народів, як це передбачено в Декларації ООН про права корінних народів. Репутація та діяльність підприємств може зазнавати негативного впливу, якщо вони пов'язані з експропріацією, щодо якої уряд не провів належних консультацій з місцевими громадами або отримав вільну, попередню та інформовану згоду від корінних народів, але не надав належної компенсації. Це, ймовірно, викличе напругу та конфлікти між підприємствами та громадами, які відчують себе виключеними чи такими, до яких несправедливо віднесли (ФАО, 2013). В таких випадках підприємства повинні розглянути можливість відмови від запланованих операцій.

Рівень ризиків для землекористування залежить від типу інвестицій. Для інвестування у будівництво нових об'єктів слід провести комплексну перевірку з метою забезпечити, щоб громада не була експропріювана в особистих цілях та без справедливої та своєчасної компенсації. У випадку інвестування у вже існуючі об'єкти, спільні підприємства, злиття та поглинання, попереднім операторам можуть бути надані права землекористування, а земельні суперечки можуть бути успадковані. Таким чином, комплексна перевірка повинна забезпечувати, щоб придбання цих прав відповідало стандартам, викладеним у цих Керівних принципах, зокрема, оскільки ДРУЗ були ухвалені лише у 2012 році. Інвестування в існуючі проекти дає підприємствам можливість забезпечити належне придбання прав землеволодіння, а при неможливості цього - знайти шляхи компенсації зацікавлених сторін, а також знову співпрацювати з місцевими громадами для вивчення нових моделей партнерства.

Заходи із зменшення ризику

- **Визначення власників права** - до яких відносяться не лише власники офіційно визнаних прав на володіння, а й державних, приватних, комунальних, колективних, корінних та звичайних прав володіння, які можуть не бути офіційно зареєстрованими та названими, включаючи права володіння жінок - а також інших відповідних зацікавлених сторін, у тому числі шляхом місцевих та відкритих консультацій.⁶⁶
- **Створення представника комітету** відповідних зацікавлених сторін для надання консультацій щодо оцінки впливу, особливо на початкових етапах (скринінг і визначення обсягів), а також про плани управління, контролю та дій в надзвичайних обставинах. Особливу увагу слід приділити забезпеченню належного представництва корінних народів, місцевих громад та соціально відчужених груп.⁶⁷
- Врахування можливих альтернативних інвестицій, якщо запропоновані інвестиції призведуть до **фізичного та/або економічного переміщення** місцевих громад, визнаючи, що держави повинні експропріювати лише у випадку, якщо права на землю, рібні господарства або ліси необхідні для суспільних цілей, і що вони повинні чітко визначати поняття громадської мети в законі.⁶⁸
- Якщо на власників права володіння негативно впливає діяльність, співпраця з урядом для забезпечення того, що власники прав володіння отримують справедливу, своєчасну та відповідну **компенсацію** за ті права власності, на які негативно вплинула діяльність, шляхом:

- проведення добросовісних, ефективних та повноцінних консультацій щодо пропонованої компенсації та забезпечення послідовного і прозорого застосування стандартів компенсації
- надання переваги компенсації у вигляді землі, що є сумірною за якістю, розміром та вартістю, а також надання компенсації за повну відновну вартість втрачених активів - включаючи активи, окрім землі (сільськогосподарські культури, водні ресурси, зрошувальна інфраструктура та меліорація земель) - та іншої допомоги, яка буде сприяти їм в поліпшенні або відновленні свого рівня життя або засобів до існування
- контролю виконання положень про компенсацію.⁶⁹
- Там, де можливості влади обмежені, відігравати активну роль у плануванні, реалізації та контролі переселення.⁷⁰

7. Добробут тварин

Ризики

В ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції можуть виникнути ризики добробуту тварин. Вони можуть бути пов'язані з обмеженнями простору в окремих стійлах, що обмежує рух тварин, щільністю розміщення в групах, що збільшує можливість передачі захворювань та шкідливого контакту з іншими, бідними/незмінними умовами, що призводить до поведінкових розладів, кормовими раціонами, які не гамують голод, шкідливими процедурами ведення господарства, що спричиняють біль, і розведенням для продуктивних ознак, що підвищує рівень анатомічних та метаболічних розладів. Недостатні дані, отримані від досвідчених та кваліфікованих осіб, що займаються запасами, можуть збільшити ці ризики (МФК, 2014).

Покращення добробуту тварин може мати економічний сенс. Захворювання є гарним прикладом спільної загрози для добробуту тварин та стійкості підприємницької діяльності. За підрахунками МЕБ, захворюваність та смертність від хвороб тварин призводять до втрати щонайменше 20% продукції тваринництва в усьому світі, що становить щонайменше 60 мільйонів тон м'яса та 150 мільйонів тон молока вартістю близько 300 мільярдів доларів на рік. Крім того, достаток у багатьох частинах світу збільшив споживчий вибір та підвищив очікування щодо стандартів виробництва продуктів харчування. Опитування в Європі та Північній Америці показали, що більшість споживачів піклуються про добробут тварин та повідомляють про готовність платити значно більше за продукти тваринного походження, які, на їхню думку, надходять з тварин, з якими поводитись гуманно (МФК, 2014).

Посилання на добробут тварин в міжнародних стандартах та принципах є дуже рідкими. Найбільш комплексні керівні принципи розробляються Міжнародним епізоотичним бюро (МЕБ). У 2008 році члени МЕБ прийняли визначення добробуту тварин, щоб прояснити те, що воно насправді передбачає, в міжнародному масштабі.⁷¹ На фермерських господарствах будь-якого розміру добробут тварин може бути послабленим, якщо умови та/або управління не відповідають вимогам (RSPCA, 2014).

Дев'ять стандартів МЕБ відносяться до конкретних проблем, пов'язаних з добробутом, включаючи перевезення та забій тварин, системи виробництва великої рогатої худоби та птиці, контроль за бездомними собаками та використання тварин у дослідженнях. Ці стандарти ґрунтуються на наукових даних, а фундаментальні принципи добробуту тварин відомі як «п'ять свобод»: свобода від голоду, спраги та недоїдання, від фізичного та теплового дискомфорту, від болю, травм та хвороб, від страху і стресу, та виражають моделі нормальної поведінки.⁷² Встановивши ці п'ять свобод Міністерство навколишнього

середовища, продовольства і сільського господарства Сполученого Королівства (DEFRA) пропонує приклад хорошої практики. Як зазначається у вступі до кодексу рекомендацій DEFRA щодо добробуту худоби, підприємства, що займаються тваринництвом, повинні продемонструвати: двайливе та відповідальне планування і управління; кваліфіковану, досвідчену та сумлінну практику правил догляду за худобою; відповідне природоохоронне проектування; розумне поводження, транспортування та гуманний забій тварин (DEFRA, 2003).

Окрім стандартів МЕБ, Європейський Союз (ЄС) прийняв детальний комплекс законів про добробут тварин, а Стаття 13 Договору про функціонування Європейського Союзу визнає тварин «свідомими істотами».⁷³ Незважаючи на те, що більшість правил ЄС щодо добробуту тварин стосується лише виробників ЄС, треті країни, які бажають експортувати м'ясо до ЄС, повинні встановлювати стандарти, еквівалентні стандартам ЄС щодо добробуту під час забою. Крім того, ЄС працює над тим, щоб досягти конвергенції світових стандартів щодо добробуту тварин за допомогою укладення міжнародних торговельних угод. Приватними підприємствами, урядами та громадськими організаціями були розроблені додаткові стандарти та схеми сертифікації захисту тварин.⁷⁴

Заходи із зменшення ризику

- Оцінка реального та потенційного впливу на добробут тварин, використовуючи за основу «П'ять свобод».
- Гарантування того, що **фізичне середовище** забезпечує комфортні умови розміщення, безпечний і комфортний рух, включаючи нормальні зміни положення тіла, і можливість проявляти типи природної поведінки, до виконання яких тварини мотивуються.
- Забезпечення того, що тварини мають **доступ до достатньої кількості корму та води**, що відповідає їхньому віку та потребам, для підтримки нормального стану здоров'я та продуктивності та для запобігання тривалому голоду, спразі, недоїдання або зневоднення.
- У випадках, коли неможливо уникнути **болючих процедур**, зниження болю в тій мірі, в якій це дозволяють доступні методи.
- Забезпечення того, що **поводження з тваринами** сприяє позитивному взаємозв'язку між людиною та тваринами і не заподіє травм, паніки, тривалого страху або стресу, якого можна уникнути.
- Використання **поголів'я худоби** із урахуванням навколишнього середовища та обставин таким чином, щоб його можна було розводити без виникнення виробничих хвороб та інших внутрішніх проблем.⁷⁵

8. Захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів

Ризики

Сільськогосподарська діяльність може залучати екологічно безпечні методи ведення господарства, які можуть покращити екосистемні послуги, зокрема шляхом використання методів землеустрою, що охороняють ґрунт та вологість, захищають вододіли, відновлюють рослинність та середовище проживання та зберігають біорізноманіття. Однак сільськогосподарські інвестиції, спрямовані на збільшення сільськогосподарського виробництва в короткостроковій перспективі, також можуть призвести до деградації екосистем у довгостроковій перспективі, включаючи деградацію земель, виснаження водних ресурсів та втрати перестійних лісів та біорізноманіття. Близько 55-80% світових

втрат лісів пов'язано з освоєнням землі для використання в сільському господарстві (ЮНЕП, 2015). Найбільш поширеними проблемами серед 39 інвестицій, проаналізованих Світовим банком та ЮНКТАД в 2014 році, були проблеми, пов'язані з агрохімічним використанням, таким як забруднення води, перенесення хімічних речовин та заповнення з повітря. Крім того, сільськогосподарська діяльність може спричинити зовнішні наслідки, включаючи викиди парникових газів, вплив на вододіли або вирубку лісу, що відбуваються далеко від місця проведення діяльності, але безпосередньо пов'язані з ними (ФАО, 2010).

Несприятливі впливи на навколишнє середовище можуть бути пов'язані з відсутністю належної оцінки впливу на навколишнє середовище до інвестування та з відсутністю ефективною системи управління навколишнім середовищем під час його впровадження (ФАО, 2011). Якість, комплексність та доступність таких оцінок часто стають об'єктом критики масштабних інвестицій (ФАО, 2010). Якщо наукових доказів недостатньо, щоб повністю оцінити негативні наслідки, ризики підвищуються. Ризики для підприємств також швидко розвиваються разом із просуванням міжнародних стандартів ефективного використання та утилізації ресурсів, скорочення викидів, заміщення або скорочення використання токсичних речовин та збереження біорізноманіття (ОЕСР, 2011, МФК, 2012).

Заходи із зменшення ризику

- Створення та підтримка **системи управління навколишнім середовищем**, що відповідає характеристикам підприємства, в тому числі шляхом: збору та оцінки належної та своєчасної інформації про вплив на навколишнє середовище, здоров'я та безпеку його діяльності; встановлення вимірюваних задач та, у відповідних випадках, цілей для покращення екологічних показників та використання ресурсів, в тому числі завдяки розробці інтегрованих програм боротьби зі шкідниками та/або контролю пестицидів;⁷⁶ та регулярного контролю та перевірки прогресу в досягненні цілей та завдань стосовно навколишнього середовища, охорони здоров'я та безпеки.⁷⁷
- Встановлення процедур **контролю** та оцінки ефективності системи управління навколишнім середовищем. Якщо уряд або третя сторона несуть відповідальність за управління певними екологічними ризиками та наслідками, а також відповідними заходами із зменшення ризику, співпраця у створенні та контролі таких заходів із зменшення наслідків. У відповідних випадках, розгляд можливої участі представників залучених громад до здійснення заходів контролю.⁷⁸
- **Усунення** передбачуваних наслідків для навколишнього середовища, здоров'я та безпеки, пов'язаних з діяльністю, товарами та послугами підприємства протягом усього їх життєвого циклу, з метою уникнути або, якщо це неможливо, знизити їх. Якщо запропоновані види діяльності можуть мати значний вплив на навколишнє середовище, здоров'я чи безпеку, і якщо вони підлягають вирішенню компетентним органом, підготовка відповідної оцінки впливу на навколишнє середовище.⁷⁹
- Якщо існує ризик заподіяння шкоди навколишньому середовищу, уникнення посилань на **відсутність повних наукових доказів** як на причини відкладання економічно ефективних заходів із запобігання або мінімізації такої шкоди, які відповідають науковим та технічним розумінням ризиків, враховуючи ризик для здоров'я та безпеки людей.⁸⁰
- Підтримка **планів дій в надзвичайних обставинах** для запобігання, зниження та контролю серйозних наслідків для навколишнього середовища та здоров'я внаслідок діяльності, включаючи аварії та надзвичайні ситуації, а також, по можливості, допомога та співпраця з потенційно залученими громадами та органами місцевого самоврядування для ефективного реагування на надзвичайні ситуації, в тому числі

шляхом створення механізмів негайного звітування компетентним органам.⁸¹

- Враховуючи питання стосовно витрат, конфіденційності бізнесу та захисту прав інтелектуальної власності, надання громадськості та працівникам достатньої, всебічної та своєчасної **інформації** про можливі наслідки діяльності підприємства на навколишнє середовище, охорону здоров'я та безпеку, а також участь в належному та своєчасному обговоренні та консультуванні з громадами, на які безпосередньо впливає політика підприємства стосовно навколишнього середовища, здоров'я та безпеки та її впровадження.⁸²
- Прагнення уникати несприятливих наслідків та зберігати **біорізноманіття, генетичні ресурси та екосистемні послуги**, та, якщо уникнення таких наслідків неможливе, вживання заходів з мінімізації впливу і відновлення біорізноманіття та екосистемних послуг через адаптивний підхід до управління.⁸³
- Обрання найбільш відповідної виробничої системи у співпраці з урядом, якщо це необхідно, для підвищення **ефективності використання ресурсів**, зберігаючи при цьому майбутню наявність таких ресурсів.⁸⁴ Це, зокрема, передбачає прагнення до:
 - Покращення **охорони вод**, очищення стічних вод та ефективність використання води, а також інвестування та використання технологій для досягнення цієї мети.⁸⁵
 - Покращення управління **сільськогосподарськими ресурсами та продуктами** для підвищення ефективності виробництва та мінімізації загроз для навколишнього середовища та рослин, тварин і здоров'я людини.⁸⁶
 - Скорочення **відходів та втрат** у виробничих операціях та після збору врожаю, а також підвищення продуктивного використання відходів та/або побічних продуктів.⁸⁷
 - Реалізація технічно та фінансово прийнятних та економічно ефективних заходів для підвищення ефективності **споживання енергії**.⁸⁸
 - Вживання заходів, при необхідності, для зменшення та/або усунення **викидів парникових газів**.⁸⁹

9. Управління

9.1 Корупція

Ризики

Якщо уряд не має чітких та ефективних законів про прозорість та боротьбу з корупцією, ризики, пов'язані з управлінням, є високими для підприємств (ОЕСР, 2006). Державні органи, які здійснюють нагляд за земельним сектором, в найбільшій мірі серед громадських організацій піддаються впливу хабарництва на рівні обслуговування, при цьому найвищий рівень хабарництва встановлений лише серед органів поліції та судів (ТІ, 2011). Підприємства можуть бути вимушені запропонувати неправомірні переваги для отримання доступу до великих земельних ділянок на шкоду місцевим громадам, які мають звичайні права на землю. Корупція також може впливати на видачу кредиту, субсидованого державою, при цьому урядові посадовці при видачі кредиту стягують надлишкові збори. Корупція також може збільшити ціну на сільськогосподарські ресурси, оскільки підприємства з виробництва сільськогосподарських ресурсів можуть продавати свою продукцію державним установам за підвищеною ціною, щоб забезпечити державним посадовим особам частку прибутку.

Факти корупції знижують переваги сільськогосподарських інвестицій або запобігають їх реалізації, збільшуючи витрати на доступ до ресурсів, мінімізуючи взаємодію з поточним та майбутнім розвитком інфраструктури та збільшуючи можливість виникнення конфлікту (ФАО, 2010). Вони можуть підірвати довіру та впевненість місцевих громад до підприємства, що має важливе значення для розвитку позитивних відносин у довгостроковій перспективі.

Заходи із зменшення ризику

- Утримання від пошуку або прийняття винятків, які не передбачені законодавчою чи нормативно-правовою базою, що стосуються прав людини, навколишнього середовища, здоров'я, безпеки, праці, оподаткування та інших питань.
- Уникнення прямих чи опосередкованих (через третю сторону) пропозицій, обіцянок, надання або вимагання хабаря або інших неправомірних переваг державним посадовим особам, працівникам ділових партнерів або їх родичам чи бізнес-партнерам для отримання або збереження бізнесу чи для будь-якої іншої неналежної переваги.
- Розробка та ухвалення належного внутрішнього контролю, етики та програми дотримання або вжиття заходів для запобігання та виявлення хабарництва.
- У рамках засобів внутрішнього контролю компанії, етичних норм та програм або заходів із дотримання правил, заборона або перешкоджання у використанні невеликих платежів для спрощення формальностей, які зазвичай є незаконними у країнах, де вони здійснюються, і, якщо і коли такі платежі здійснюються, точна їх реєстрація в бухгалтерських книгах і фінансових звітах.
- Забезпечення належним чином задокументованої комплексної перевірки по відношенню до найму агентів, забезпечення належного і регулярного нагляду за ними та гарантування їм відповідної винагороди лише за правомірні послуги.
- Утримання від будь-якої неналежної участі у місцевій політичній діяльності.⁹⁰
- Використання об'єктивної оціночної вартості, прозорих та децентралізованих процесів та послуг, а також права на оскарження з метою запобігання корупції щодо прав володіння, зокрема щодо звичайних прав володіння корінних народів та місцевих громад.⁹¹
- Співпраця з урядами в зусиллях з реалізації **Конвенції ОЕСР** про боротьбу з хабарництвом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій (Конвенція ОЕСР про боротьбу з хабарництвом).⁹²

9.2 Оподаткування

Ризики

Підприємства можуть сприяти економічному розвитку країн ведення діяльності, своєчасно сплачуючи свої податкові зобов'язання. Управління та дотримання сплати податків у своїх системах управління ризиками може забезпечити повноцінне визначення та оцінку фінансових, нормативних та репутаційних ризиків, пов'язаних з оподаткуванням (ОЕСР, 2011). Як показали останні кампанії, орієнтовані на великі підприємства, ухилення від сплати податків може посилити репутаційний ризик

Заходи із зменшення ризику

- Надання державним органам **своєчасної інформації**, яка відповідає або вимагається законодавством для цілей правильного визначення податків, що підлягають оцінці у зв'язку з діяльністю.
- Відповідність практик **трансфертного ціноутворення** принципу незацікавленості.
- Прийняття **стратегій управління ризиками** для забезпечення повного визначення та оцінки фінансових, нормативних та репутаційних ризиків, пов'язаних з оподаткуванням.⁹³

9.3 Конкуренція

Ризики

Антиконкурентна практика може не лише негативно впливати на споживачів, але й послабити потенціал переговорів для дрібних господарств, якщо домінування покупця не піддається контролю, таким чином впливаючи на продовольчу безпеку та харчування (ООН, 2009). Подібним чином, демпінг великими підприємствами, що продають продукцію на конкурентному ринку зі збитком, може змусити конкурентів, у тому числі малі та середні підприємства, вийти з ринку. В країнах, де закони та норми про захист конкуренції розроблені недостатньо або не застосовуються зовсім, підприємства ризикують порушити стандарти конкуренції, якщо вони не виконують інтенсивну управлінську політику, уникаючи практик, що становлять невинуватене використання домінування покупців, наприклад, зворотне зниження цін без належного повідомлення або невинуватені платежі, накладені на постачальника при скаргах від споживачів (ОЕСР, 2006).

Заходи із зменшення ризику

- Утримання від підписання або виконання **антиконкурентних угод** між конкурентами.
- **Співпрацювати з антимонопольними слідчими органами**, у тому числі згідно із відповідним законодавством та належними гарантіями, якнайшвидше та повною мірою відповідати на запити на отримання інформації, а також розглядати можливість використання наявних інструментів, таких як відмова від конфіденційності, при необхідності, для сприяння ефективному та результативному співробітництву зі слідчими органами.⁹⁴

10. Технології та інновації

Ризики

Просування та обмін технологіями може сприяти створенню середовища, що підтримує здійснення прав людини та покращення захисту навколишнього середовища. Однак емпіричні дослідження показують, що фактична передача технологій у сільськогосподарському секторі рідко перевищує рівень, оголошений підприємствами (ЮНКТАД, 2009).

Що стосується генетичного матеріалу та традиційних знань корінних народів, місцевих громад та фермерів, Держави-учасниці КБР, Міжнародного договору про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства і ведення сільського господарства та Нагойського протоколу про доступ та спільне використання вигоди в КБР, мають специфічні міжнародні зобов'язання, що стосуються доступу до генетичних ресурсів та пов'язаних з ними традиційних знань. Підприємства можуть співпрацювати з урядами для підтримки їх у дотриманні цих міжнародних зобов'язань або, принаймні, у тому, щоб їх не підірвати, враховуючи відповідні закони про інтелектуальну власність.

Заходи із зменшення ризику

- Намагання забезпечити сумісність дій з науково-технічними нормами та планами **країн ведення діяльності** і, при необхідності, сприяння у розвитку місцевого та національного інноваційного потенціалу.
- В ході діяльності встановлення, в можливій мірі, практик, які дозволяють **передавати та швидко поширювати** адаптовані на місцевому рівні технології та інноваційні технології, ноу-хау та практики з належним врахуванням захисту прав інтелектуальної власності.⁹⁵
- Згідно з національним законодавством та відповідно до чинних міжнародних договорів, повага **права фермерів** на зберігання, використання, обмін та продаж генетичних ресурсів, включаючи насіння, та визнання інтересів селекціонерів.⁹⁶
- У відповідних випадках здійснення науково-технічних розробок в країнах, що розвиваються, які спрямовані на вирішення потреб **місцевого ринку**, використання місцевого персоналу та заохочення їх до навчання, враховуючи комерційні потреби.
- При видачі ліцензій на використання **прав інтелектуальної власності** або у випадку іншої передачі технологій, виконання цього на розумних умовах та у спосіб, який сприяє довготривалому сталому розвитку країни, де ведеться діяльність.
- Якщо це стосується комерційних цілей, розвиток зв'язків з **місцевими університетами**, державними дослідницькими установами та участь у спільних дослідницьких проектах з місцевими або міжнародними галузевими асоціаціями.⁹⁷

Додаток А Примітки

1. Керівні принципи ОЕСР, III.1-3, VIII.2; Принцип КВПБ-ВІСГ 9.ii; ДРУЗ, 12.3; Керівні принципи Агуей-гу, 10-11; Стандарт діяльності МФК 1, 29; Принципи ООН щодо відповідального укладання угод, прикладені до Керівних принципів ООН та ухвалені Радою ООН з прав людини, Принцип 10. Це також може сприяти здійсненню Орхуської конвенції, Стаття 5.6. Інформація про «*характеристики продуктів*» повинна містити відомості, достатні для того, щоб споживачі могли приймати обґрунтовані рішення, включаючи інформацію про ціни та, у відповідних випадках, вміст, безпечне використання, екологічні характеристики, обслуговування, зберігання та утилізацію продуктів (Керівні принципи ТНК, VIII.2).
2. Керівні принципи Агуей-гу, 10-11.
3. Орхуська конвенція, Стаття 5.1.с.
4. Керівні принципи ОЕСР, III.1.
5. Стандарт діяльності МФК 1, пункт 27.
6. Стандарт діяльності МФК 7, пункти 13-17; Керівні принципи Агуей-гу, 29, 52-53, 60; ДРУЗ, 3В.6, 9.9; Принцип КВПБ-ВІСГ 9.iii; Декларація ООН про права корінних народів, Стаття 10. Відповідно до Стандарту діяльності МФК 1, пункт 33, якщо залучення зацікавлених сторін перш за все є відповідальністю уряду, підприємства повинні співпрацювати з відповідальним державним органом у межах, дозволених агентством. Там, де можливості влади обмежені, вони повинні відігравати активну роль у плануванні, реалізації та контролі залучення зацікавлених сторін. Якщо процес, що виконується урядом, не відповідає належним вимогам щодо суттєвого залучення, вони повинні здійснити додатковий процес та, при необхідності, визначити додаткові дії.
7. ДРУЗ, 3В.6; Стандарт діяльності МФК 1, 30.
8. ДРУЗ, 9.9 та 4.10; Керівні принципи Агуей-гу, 14-17; Принципи ВІСГ 1 та 4; Стандарт діяльності МФК 1, 26-27 та 30.
9. Керівні принципи Агуей-гу, 17; Стандарт діяльності МФК 1, 30-31.
10. Керівні принципи Агуей-гу, 7-8; Стандарт діяльності МФК 1, 27.
11. Керівні принципи ОЕСР, IV.3 та VI.67.
12. Можна використовувати такі інструменти, як «Ознака високої природоохоронної цінності» та «Оцінка стоку вуглецю». Більш детальну інформацію про можливі несприятливі наслідки для навколишнього середовища можна знайти в підрозділі 8 про «захист навколишнього середовища та стале використання природних ресурсів».
13. Принцип КВПБ-ВІСГ 10, Керівні принципи Агуей-гу, 6, 37 та 48.
14. Принцип КВПБ-ВІСГ 10.i; Керівні принципи Агуей-гу, 14.
15. Стандарт діяльності МФК 1, пункти 8 та 10.
16. КБР Статті 8(j) та 10; МДГРР Статті 9.2; Нагойський протокол Стаття 5; Конвенція МОП 169, Стаття 15.
17. Приблизний перелік можна знайти в Додатку до Нагойського протоколу.
18. Керівні принципи Агуей-гу, 46.
19. Принципи КВПБ-ВІСГ 1.iii та 2, iv-vii; Принцип ВІСГ 6; Декларація МОП ТНК, пункт 20; Керівні принципи Агуей-гу, 46; Стандарт діяльності МФК 7, пункти 18-20.
20. Декларація МОП ТНК, пункт 10, Принцип ВІСГ 5.

21. Принцип ВІСГ 6; Керівні принципи Агуей-гу, 46; Стандарт діяльності МФК 7, пункти 18-20.
22. Стандарт діяльності МФК 1, пункт 35.
23. Керівний принцип ООН 31, коментар.
24. Керівні принципи ОЕСР, IV.46.
25. Керівні принципи ОЕСР, IV.1-3.
26. Керівні принципи ОЕСР, IV.37.
27. Керівні принципи Агуей-гу, 13; Стандарт діяльності МФК 7, пункт 8.
28. Докладніше див. розділ вище про оцінку впливу.
29. Керівні принципи ОЕСР, II.2 та IV.5 і 45.
30. Принцип КВПБ-ВІСГ 3 та 4.
31. Принцип КВПБ-ВІС 3; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
32. Принцип КВПБ-ВІСГ 3.iii.
33. Свобода асоціації та захист права на організацію конвенції, 1948 (№ 87); Право на організацію конвенції та колективні переговори, 1949 (№ 98); Конвенція про примусову працю, 1930 (№ 29); Конвенція про скасування примусової праці, 1957 (№ 105); Конвенція про мінімальний вік, 1973 (№ 138); Конвенція про найгірші форми дитячої праці, 1999 (№ 182); Конвенція про рівну оплату праці, 1951 (№ 100); Конвенція про дискримінацію (працевлаштування та зайнятості), 1958 (№ 111).
34. Крім того, право на вступ та формування профспілок захищається Європейською конвенцією з прав людини (Стаття 11) Право вступати до профспілок захищається правом на свободу об'єднань, що міститься в Американській конвенції з прав людини (Стаття 16) та Африканській хартії прав людини та народів (Стаття 10).
35. Трудові права описані в Принципі КВПБ-ВІСГ 2.
36. Декларація МОП ТНК 21; Керівні принципи ОЕСР, V.1.e. Коментар 54 Керівних принципів ОЕСР зазначає, що термін «інший статус» в контексті Керівних принципів відноситься до діяльності профспілок та особистих характеристик, таких як вік, інвалідність, вагітність, сімейний стан, сексуальна орієнтація чи ВІЛ-статус. Варто зазначити, що Конвенція про права інвалідів (КПІ) забороняє дискримінацію у сфері зайнятості на підставі інвалідності.
37. Декларація МОП ТНК 36; Керівні принципи ОЕСР, V.1.c; Принцип прав дітей та ведення діяльності 2. Принципи прав дітей та ведення діяльності не створюють нових міжнародних правових зобов'язань. Вони засновані на правах, викладених у Конвенції про права дітей та її Факультативних протоколах. Ця Конвенція є найбільш широко ратифікованою угодою про права людини: Конвенцію підписали та ратифікували 193 уряди. Ці принципи також ґрунтуються на Конвенції МОП № 182 про найгірші форми дитячої праці та № 138 про мінімальний вік. Вони також детально описують діючі стандарти для бізнесу, включаючи «Десять принципів» Глобального договору ООН та Керівні принципи ООН.
38. Керівні принципи ОЕСР, V.1.d; Стандарт діяльності МФК 2, пункти 13, 15, 21, 22 та 27.
39. Декларація МОП ТНК 34; Керівні принципи ОЕСР, V.4.a і b.
40. Декларація МОП ТНК, 25.
41. Декларація МОП ТНК 26; Керівні принципи ОЕСР, V.6.
42. Повідомлення МОП в рамках Рекомендації щодо виконання зобов'язань, 1967 (№ 129), пункт 2.

43. Системи промислових відносин, включаючи колективні переговори на рівні компаній та секторів, можуть відігравати важливу роль у запобіганні та вирішенні скарг.
44. Стандарт діяльності МФК 2, 14; Декларація МОП ТНК, 17, 52-53.
45. Керівні принципи ОЕСР, II.9, V.1-3, V.6-8; Декларація МОП ТНК, 41, 44, 47, 51-56.
46. Керівні принципи ОЕСР, V.4-5; Декларація МОП ТНК, пункт 18.
47. Декларація МОП ТНК, 16-18, 30-34.
48. Принципи КВПБ-ВІСГ 3.iii та 4.ii.
49. Декларація МОП ТНК, 31.
50. Цей підхід схвалили наступні країни та організації: Європейська комісія, Державний департамент США, Міністерство сільського господарства США, Центр з контролю та профілактики захворювань в США (CDC), Світовий банк, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), ФАО, МЕР, та Координація грипу системи Організації Об'єднаних Націй (КГСООН). Більше інформації можна отримати на www.onehealthglobal.net
51. Загальні коментарі Комітету з економічних, соціальних та культурних прав не є обов'язковими, але є авторитетними тлумаченнями МПЕСКП.
52. Комітет з економічних, соціальних та культурних прав, Загальний коментар № 14 за 2000 р. Хоча МПЕСКП є широко ратифікованим міжнародним документом, в якому Держави-учасники визнають право на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, права, пов'язані зі здоров'ям, також містяться в інших документах, включаючи Конвенцію про права дитини (CRC), Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), Конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (CERD) та Конвенцію про права інвалідів (CRPD).
53. Конкретні рекомендації щодо інтересів споживачів див. в Керівних принципах ОЕСР, VIII.
54. Стандарт діяльності МФК 3 визначає «належну міжнародну практику» як «здійснення професійних навичок, старанності, обережності та передбачення, яке було б розумно очікувати від кваліфікованих та досвідчених професіоналів, які займаються одним видом діяльності за тих же або подібних обставин у всьому світі або в регіоні. Результатом такого здійснення має бути те, що в проєкті використовуються найбільш відповідні технології в конкретних обставинах проєкту».
55. Стандарт діяльності МФК 4.
56. Принцип ВІСГ 5. Комісія Кодекс Аліментаріус, створена ФАО та Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) у 1963 році, пропонує міжнародні стандарти харчових продуктів, керівні принципи та кодекси практики для захисту здоров'я споживачів та забезпечення чесної практики торгівлі продуктами харчування. Ця Комісія також сприяє координації різних стандартів харчування, розроблених міжнародними урядовими та неурядовими організаціями. Принципи ХАССП є частиною цього Кодексу. Вони складають систематичний попереджувальний підхід до продовольчої безпеки та біологічних, хімічних та фізичних небезпек у виробничих процесах, які можуть призвести до небезпеки готової продукції. В них розроблені засоби вимірювання для зменшення цих ризиків до безпечного рівня. Сім принципів включають: (1) проведення аналізу ризиків; (2) визначення критичних контрольних точок; (3) встановлення критичних меж; (4) контроль критичних контрольних точок; (5) встановлення коригувальних дій (6) перевірку; та (7) ведення звітності. Система ХАССП може використовуватись на всіх етапах харчового ланцюга, починаючи з процесів виробництва та підготовки продуктів харчування, включаючи упаковку та розповсюдження.
57. Наприклад, схеми, визнані Глобальною ініціативою з безпеки харчових продуктів, включають систему управління безпекою харчових продуктів SSC 22000 та Глобальні стандарти BRC і Міжнародні стандарти з виробництва та реалізації продуктів харчування. Європейське

- агентство з безпеки продуктів харчування також встановлює стандарти безпеки продуктів харчування.
58. Згідно із Комісією Кодексу Аліментаріус 2006 р., простежуваність визначається як здатність стежити за рухом продовольчих товарів на певних етапах виробництва, обробки та розповсюдження. Інструмент простежуваності повинен мати змогу визначати на будь-якому визначеному етапі ланцюга постачання харчових продуктів від місця походження харчових продуктів (на один крок назад) до місця отримання харчових продуктів (один крок вперед) відповідно до цілей інспекції харчових продуктів та системи сертифікації.
 59. Права на харчові продукти також захищені іншими міжнародними та регіональними документами, включаючи Конвенцію про права дитини (CRC), Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Конвенцію про права інвалідів (CRPD).
 60. Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав, Загальний коментар 12 (1999), пункти 6, 15 та 27.
 61. Додаткову інформацію можна знайти на сайті Access to Nutrition Index www.accesstonutrition.org
 62. Принципи КВПБ-ВІСГ 1.i та iii, 2.iii та iv, та 8.i; 3.i та iii; ДРУЗ, 12.4; Принцип ВІСГ 2.
 63. САО є незалежним механізмом захисту для МФК та Багатосторонньої агенції з гарантій інвестицій (БАГІ). Він реагує на скарги від громади, які підпали під вплив проекту, з метою посилення соціальних та екологічних результатів на місцях.
 64. Хоча права землекористування та на інші природні ресурси не є правами людини, вони можуть мати важливі наслідки для здійснення різних прав людини та відображаються в стандартах ВДП. Одним важливим винятком є право корінних народів на володіння та користування традиційно заселеними землями, які класифікуються в Конвенції МОП 169 і просуваються в необов'язковій, але широко цитованій Декларації ООН про права корінних народів (див. Додаток В).
 65. Примусове переселення відноситься як до фізичного переміщення (переселення або втрата землі), так і економічного переміщення (втрата природних ресурсів або зменшення доступу до природних ресурсів, що призводить до втрати засобів до існування) внаслідок придбання землі та/або обмеження використання природних ресурсів. Переселення вважається примусовим, якщо потерпілі особи не мають права відмовити у придбанні землі та/або обмеженні використанні природних ресурсів (Стандарт діяльності МФК 5).
 66. ДРУЗ, 2.4; Принцип КВПБ-ВІСГ 1, Керівні принципи Агуей-гу, 13; Стандарт діяльності МФК 7, пункт 8.
 67. Керівні принципи Агуей-гу, 13.
 68. ДРУЗ, 12.4 та 16.1; Стандарт діяльності МФК 5, пункт 8; Конвенція МОП про корінні та племенні народи, 1989 (№ 169), Стаття 16. Слід зазначити, що ці стандарти також згадуються в нещодавніх зобов'язаннях основних сільськогосподарських підприємств, пов'язаних із захопленням земель.
 69. ВІСГ, 6.2.1; Стандарт діяльності МФК 5, пункти 9-10, 19, 27-28, та Стандарт діяльності МФК 7, пункти 9 та 14.
 70. Стандарт діяльності МФК 5, пункт 30. Крім того, пункт 31 цього стандарту вимагає від підприємств підготовки додаткового плану переселення та відновлення засобів до існування.
 71. Згідно з визначенням МБЕ, яке визнано більш ніж 170 країнами, добробут тварин означає, що тварина справляється з умовами, в яких вона живе. Тварина утримується в хорошому стані, якщо (як свідчать наукові дані) вона здорова, їй зручно, вона добре харчується, знаходиться в безпеці, здатна виражати вроджену поведінку, і якщо вона не страждає від неприємних станів, таких як біль, страх і стрес. Додаткову інформацію див. на www.defra.gov.uk/fawc

72. Ці п'ять свобод визнаються у введенні до рекомендацій МБЕ щодо Добробуту тварин, тобто в Статті 7.1.2. Кодексу здоров'я наземних тварин. Додаткову інформацію див. в П'яти свободах Ради із захисту прав тварин www.fawc.org.uk/freedoms.htm
73. Див. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>.
74. До цих стандартів відносяться: Повідомлення належної практики МФК про добробут тварин у тваринницькому господарстві; Продовольча свобода Королівського товариства захисту тварин від жорстокого поводження (RSPCA); Label Rouge; програма GAP 5-step; і органічні стандарти Асоціації ґрунтознавців.
75. МБЕ, Кодекс здоров'я наземних тварин 2015, Стаття 7.1.4. Ці заходи зі зниження ризику знаходяться у відповідності із основними критеріями Стандарту підприємництва щодо добробуту тварин (www.bbfa.com).
76. План боротьби зі шкідниками повинен бути спрямований на зниження розповсюдження шкідників шляхом поєднання різних методів, таких як біологічний контроль з використанням корисних комах або мікробів, сортів сільськогосподарських культур, стійких до шкідників та альтернативних методів сільського господарства, таких як розпилення або обрізка.
77. Керівні принципи ОЕСР, VI.1.
78. Стандарт діяльності МФК 1, пункти 5 та 21-22.
79. Керівні принципи ОЕСР, VI.2-3.
80. Керівні принципи ОЕСР, VI.1, 4-5; Стандарт діяльності МФК 1, 5 та 21-22; Глобальний договір ООН, Принципи 7-8; Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, Стаття 3.
81. Керівні принципи ОЕСР, VI.1, 4, та 5; Стандарт діяльності МФК 1, пункти 5 та 21-22.
82. Керівні принципи ОЕСР, VI.2-3.
83. Стандарт діяльності МФК 6, пункт 7; КБР Статті 8 та 9; Принципи КВПБ-ВІСГ 6.ii. Стандарт діяльності МФК 6, пункт 26, також зазначає, що «По можливості, клієнт буде розміщувати агропромисловий комплекс на землі та проекти лісового господарства на землях, не покритих лісом або на перероблених землях». Зміни у землекористуванні згадуються в Пропозиціях політики управління лісовими ресурсами Міжнародної комісії з питань зміни землекористування та екосистем (жовтень 2009), Директиві Європейського Союзу щодо поновлюваних джерел енергії № 2009/28/EG (квітень 2009), Лісгосподарській нормі ЄС № 995/2010 (жовтень 2010), і Нью-Йоркській декларації про ліси, прийнятій на Саміті з клімату 2014.
84. Принцип ВІСГ 7. Наприклад, родючість ґрунтів може бути збережена шляхом відповідних сівозмін, внесення гною, управління пасовищами та раціональних практик механічної або протиерозійної обробки ґрунту.
85. Водний мандат СЕО - державна і приватна ініціатива, започаткована Генеральним секретарем ООН у 2007 році, спрямована на надання допомоги компаніям у розробці, впровадженні та розповсюдженні норм та практик стійкого водопостачання - вимагає встановлення цілей, пов'язаних із збереженням води, очищенням стічних вод та зменшенням споживання води. Однак, підсумковий документ Ріо +20 «Майбутнє, якого ми бажаємо», направлений на підвищення ефективності використання води та зменшення втрат води.
86. Принцип КВПБ-ВІСГ 8.iii.
87. Принцип КВПБ-ВІСГ 6.iii. Також необхідно проводити оцінку харчових відходів, включаючи їх вимірювання. По можливості, відходи повинні зводитись до мінімуму, наприклад, шляхом передачі технології третім особам або підвищення обізнаності про харчові відходи та їх наслідки. Якщо неможливо уникнути відходів, харчові продукти, що надходять на сміттєзвалища, повинні зводитись до мінімуму, наприклад, шляхом використання їх для кормів для тварин або перетворюючи їх на енергію у відповідних випадках.

88. Стандарт діяльності МФК 3.6.
89. Принцип КВПБ-ВІСГ 6.v.
90. Керівні принципи ОЕСР, II.A.5 і 15, та VII.
91. ДРУЗ, 6.9, 8.9, 9.12, 16.6, 17.5.
92. Додаткову інформацію про те, як держави можуть вживати ефективних заходів для стримування, запобігання та боротьби з хабарництвом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій, див. Рекомендацію ОЕСР Ради із подальшої боротьби з хабарництвом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій www.oecd.org/daf/anti-bribery/44176910.pdf
93. Керівні принципи ОЕСР, XI.1-2.
94. Керівні принципи ОЕСР, X.2-3.
95. Керівні принципи ОЕСР, IX.1-2 ; Принцип КВПБ-ВІСГ 7.iv.
96. Принцип КВПБ-ВІСГ 7.ii; Міжнародний договір про генетичні ресурси рослин для виробництва продовольства і ведення сільського господарства, Стаття 9.3.
97. Керівні принципи ОЕСР, IX.

Додаток А Посилання

- CAO (2013), Річний звіт, Омбудсмен з питань з контролю за дотриманням статутних вимог, Вашингтон, округ Колумбія.
- CAO (2008), Керівництво із розробки та впровадження механізмів подання скарг на проекти розвитку, Консультативний висновок, Омбудсмен з питань з контролю за дотриманням статутних вимог, Вашингтон, округ Колумбія.
- DEFRA (2003), «Вступ», в *Кодексі рекомендацій щодо добробуту тваринництва*, Міністерство навколишнього середовища, продовольства і сільського господарства Сполученого Королівства, Лондон.
- ЕС (2011), Доповідь - *Галузевий підхід до СВБ для вирішення соціальних проблем в ланцюзі постачання харчових продуктів*, Форум на найвищому рівні для кращого функціонування ланцюга постачання харчових продуктів, Експертна платформа з конкурентоспроможності агропродовольчої індустрії, Європейська комісія, Брюссель.
- ФАО (2013), Тенденції та наслідки іноземних сільськогосподарських інвестицій у сільському господарстві країн, що розвиваються: Докази вивчень прецедентів, Продовольча та сільськогосподарська організація, Рим.
- ФАО (2011), Звіт про нараду експертів з міжнародних інвестицій в сільськогосподарському секторі країн, що розвиваються, 22-23 листопада 2011 р., Продовольча та сільськогосподарська організація, Рим.
- ФАО (2010), *Принципи відповідального інвестування в сільське господарство, які поважають права, засоби до існування та ресурси*, Протокол зборів, підготовлений ФАО, МФСР, ЮНКТАД та Групою Світового банку, Продовольча та сільськогосподарська організація, Рим.
- МФК (2014), *Покращення добробуту тварин у тваринницькому господарстві*, Рекомендація з належної практики, Міжнародна фінансова корпорація, Вашингтон, округ Колумбія.
- МФК (2012), *Стандарти діяльності МФК*, Міжнародна фінансова корпорація, Вашингтон, округ Колумбія.
- МФК (2009), Розгляд скарг від спільнот, що зазнали впливу проекту - Довідник для проектів та компаній, що розробляють механізми подання скарг, Примітка з належної практики № 7, Міжнародна фінансова корпорація, Вашингтон, округ Колумбія.
- МДПП (2006), Шкідливі умови виробництва в сільському господарстві - Розуміння зв'язків між сільським господарством та охороною здоров'я, Короткий опис 13(8), Міжнародний інститут досліджень продовольчої політики, Вашингтон, округ Колумбія.
- МОП (2011a), «Розв'язання сільськогосподарського розвитку через продуктивну зайнятість та гідну роботу: На основі 40-річної роботи МОП у сільській місцевості», *Документ до Комітету органу управління Комітету з питань зайнятості та соціальної політики*, Міжнародна організація праці, Женева.
- МОП (2011b), *Безпека та здоров'я у сільському господарстві, Практичний кодекс*, Міжнародна організація праці, Женева.
- МОТ (2008), Основні принципи роботи Глобального договору Організації Об'єднаних Націй: Довідник для бізнесу, Міжнародна організація праці, Женева
- МОП (2006), Тристороння декларація принципів стосовно транснаціональних корпорацій

та соціальної політики, Міжнародна організація праці, Женева.

МОП (2005), *Безпека та здоров'я у сільському господарстві*, Міжнародна організація праці, Женева.

МакДермотт, М. та ін.(2015), *3 питань оцінки незареєстрованої землі*, Документ, підготовлений для презентації на Конференції Світового банку на тему «Земля та бідність» 2015 року, МакДермотт, М., Селебало, К. і Бойдел, С., Світовий банк, Вашингтон, округ Колумбія.

Мюнденський проект (2013), Світовий капітал, Місцеві концесії: Аналіз даних щодо ризиків землекористування та промислових концесій у нових ринкових економіках, The Munden Project Ltd.

ОЕСР (2011.), *Рекомендації ОЕСР для транснаціональних корпорацій*, Видання 2011 р., OECD Publishing, Париж. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>

ОЕСР (2006), «Інструмент інформування про ризик ОЕСР для транснаціональних корпорацій у зонах слабого врядування», в *Річному звіті про керівні принципи ОЕСР для транснаціональних корпорацій 2006 року: Ведення діяльності в зонах слабого врядування*, OECD Publishing, Париж. <http://dx.doi.org/10.1787/mne-2006-4-en>

RSPCA (2014), *Велике сільськогосподарське виробництво, Довідковий документ з акцентом на молочне фермерство*, Королівське товариство захисту тварин від жорстокого поводження, Саутгетер.

ТІ (2011), «Корупція в земельному секторі», Робочий документ 04/2011, Transparency International.

ООН (2009), *Великомасштабне придбання та оренда землі - Комплекс мінімальних принципів та заходів для вирішення проблем прав людини*, Спеціальний доповідач ООН з питання про право на харчування, документ Організації Об'єднаних Націй A/HRC/13/33/3/Add.2, www.srfood.org/images/stories/pdf/officialreports/20100305_a-hrc-13-33-add2_land-principles_en.pdf.

ЮНКТАД (2009), *Транснаціональні корпорації, сільськогосподарське виробництво та розвиток*, Доповідь про світові інвестиції, Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, Нью-Йорк та Женева.

ЮНЕП (2015), Політика ризиків для банку та інвесторів щодо сільськогосподарської сировини рослинного походження, Програма оцінки ризику вирубки лісу і деградації лісу в ланцюзі створення цін на сільськогосподарську продукцію, Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища.

ООН-ХАБІТАТ (2015), *Тематичний документ та політичні підрозділи Конференції Хабітат III*, Конференція Організації Об'єднаних Націй з питань житлово-комунального господарства та сталого міського розвитку, Найробі.

СБ та ЮНКТАД (2014), *Практика відповідального інвестування в масштабні інвестиції в сільське господарство - наслідки для ефективності діяльності та впливи на місцеві громади*, Доповідь Світового банку № 86175-GLB, Документ 08 про обговорення питань сільського господарства та екологічних послуг, Світовий банк та Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, Вашингтон, округ Колумбія.

Додаток В:

Участь корінного населення

Як зазначено в моделі підприємницької політики, перед початком будь-якої діяльності, яка може вплинути на них, а також під час та наприкінці операцій, слід проводити добросовісні, ефективні та повноцінні консультації з громадами. Крім того, деякі міжнародні документи та стандарти виражають зобов'язання держави щодо проведення консультацій для отримання вільної, попередньої та інформованої згоди (FPIC) корінних народів перед затвердженням будь-якого проекту, що впливає на їхні землі, території та інші ресурси.¹ Згідно з деякими органами з прав людини та корінних народів, концепція FPIC впливає з самоврядування корінних народів, територіальних та культурних прав і є необхідною для реалізації цих прав. Деякі країни мають національне законодавство, яке відповідає зобов'язанням консультування та співпраці для отримання FPIC.²

Принципи КВПБ-ВІСГ та ДРУЗ закликають до проведення суттєвих консультацій з метою отримання FPIC корінних народів. Крім того, деякі великі сільськогосподарські підприємства та продовольчі круглі столи потребують отримання FPIC за певних умов. Наприклад, Круглий стіл зі сталого виробництва пальмового масла (RSPO) вимагає FPIC залучених груп для використання землі для плантацій з виробництва пальмової олії.³ Керівні принципи ОЕСР містять посилання на документи ООН про права корінних народів в контексті несприятливих наслідків для прав людини, але не включають жодного формулювання FPIC.⁴

Визначення корінного населення

Єдиного визначення корінних народів не існує, а корінні групи є неоднорідними об'єктами. Проте, Міжнародна організація праці (МОП), виходячи з Конвенції № 169, створила характеристику корінних народів як окремої соціально-культурної групи, яка в тій чи іншій мірі має наступні характеристики:

- самоідентифікація як членів окремої культурної групи
- традиційні життєві уклади
- культура та спосіб життя відрізняються від інших сегментів національного населення, наприклад у спосіб життя, мови, звичаїв тощо
- власна соціальна організація, яка може включати традиційні звичаї та/або закони.⁵

Самоідентифікація «корінний» повинна розглядатися як основний критерій для визначення корінних народів.⁶

Корінні народи можуть відчувати несприятливі наслідки інакше чи сильніше, ніж інші групи зацікавлених сторін, виходячи з їх відношення до землі, яка часто відіграє важливу

роль у соціальних, культурних та релігійних практиках, їх культурі та соціально-економічному становищі. Вони часто є одними з найбільш соціально відчужених та вразливих сегментів населення. Вони можуть стикатися з дискримінацією та високим рівнем бідності, тим самим вони є більш вразливими та менш стійкими до несприятливих наслідків. Незалежно від правової бази, в якій відбувається діяльність, вони часто мають звичайні або традиційні права, засновані на їх відношенні до землі, їх культурі та соціально-економічному статусі:

- **Земля:** Корінні народи часто мають особливі зв'язки та/або звичайні права на родоплеменні землі. Таке відношення до землі є відмінною рисою корінних народів, і тому наслідки, пов'язані з землею, такі як зменшення або втрата доступу до землі, або погіршення стану навколишнього середовища, можуть впливати на корінні народи, їхні засоби існування та культуру, більш сильно, ніж на інші, не корінні зацікавлені сторони. Крім того, звичайні права на землю корінних народів не можуть визнаватися національними законами. Консультація повинна вивчати нематеріальні цінності, пов'язані зі святинами або територіями культурного значення.
- **Культура:** Корінні народи можуть мати унікальні культурні цінності та характеристики, які слід розглядати та поважати при співпраці з ними. Наприклад, питання приватності можуть мати особливе значення для корінних народів, наприклад, внаслідок наслідування соціальної чи культурної дискримінації та соціальної ізоляції, або чутливості через відсутність контактів з панівними культурами. У таких випадках відповідна практика залучення може включати в себе дозвіл на запис інформації про ритуали, церемонії та обряди ініціації, щоб запобігти підризу культурного життя. Це особливо важливо, якщо діяльність призводить до переселення та/або переміщення. Враховуючи, що традиційний спосіб життя корінних народів, як правило, тісно пов'язаний з певною територією, переселення може призвести до втрати соціальних мереж, ерозії культури, втрати мови та чіткої ідентичності. Зайнятість у великомасштабній підприємницькій діяльності також може розглядатися як шкода традиційній діяльності деяких корінних народів. Впровадження грошового господарства може бути несумісним з раніше існуючими відносинами обміну. Взаємодія з корінними народами може виявити способи зниження таких впливів та відображати їхні прагнення і пріоритети.
- **Соціально-економічний статус:** У багатьох частинах світу корінні народи є одними з найбільш соціально відчужених та вразливих верств населення. Вони часто стикаються з дискримінацією, страждають через високий рівень бідності і соціальні недоліки. Часто вони менше обізнані та в меншому ступені здатні захищати свої права та культурну спадщину. Це означає, що вони можуть бути менш стійкими до потрясінь та несприятливих наслідків та більш вразливими до серйозних економічних та соціальних наслідків. Вони можуть розмовляти на рідких діалектах або покладатися на усну традицію передачі інформації, що може призвести до труднощів у ефективній передачі інформації, і може вимагати інноваційних методів консультацій та залучення. Крім того, важливо враховувати, що можуть існувати ретроспективні скарги, які можуть ускладнити діяльність.

До корінних груп відносяться особи, на яких впливають несприятливі наслідки, та включають більш уразливі групи, такі як жінки та діти, з якими слід очікувати особливої уваги під час процесу взаємодії.

Впровадження FPIC

Підприємства повинні завжди дотримуватись внутрішніх законів та норм, а також поважати відповідні міжнародно визнані права людини.⁷ Незалежно від нормативних чи операційних вимог та під час планування проекту, вони повинні передбачати, що корінні народи можуть потребувати консультацій стосовно FPIC, і що ці ризики можуть виникнути, якщо така потреба не задовольняється. У країнах, в яких немає санкціонованих FPIC, підприємства повинні враховувати місцеві очікування, ризики для корінних народів⁸ та операції в результаті місцевої опозиції. Вони мають реалізувати стратегію залучення, яка відповідає правомірним сподіванням корінних народів в тій мірі, в якій вони не порушують внутрішнє законодавство.

У зв'язку з цим, наступні основні кроки можуть бути корисними для взаємодії з корінними народами, коли є прагнення запровадити FPIC:

- Узгодження із залученими корінними народами в процесі консультацій для співпраці у запровадженні FPIC. В процесі цього слід визначити конкретні поточні та майбутні види діяльності, направлені на пошук згоди.⁹ У деяких випадках може бути доцільним залучатись до цього процесу через формальну або правову угоду.¹⁰ Цей процес завжди повинен ґрунтуватися на добросовісних переговорах без примусу, залякування або маніпулювання.
- Консультації та узгодження того, що становить відповідну згоду залучених корінних народів відповідно до їх управлінських установ, звичайного законодавства та практик, наприклад, чи вона являє собою більшість голосів від громади, чи схвалення ради старійшин. Корінні народи повинні мати можливість брати участь через своїх вільно обраних представників та звичайних або інших установ.
- Залучення до процесу отримання згоди в найкоротші строки під час планування проекту, перш ніж заходи, для яких потрібно отримати згоду, почнуть виконуватись або будуть санкціонуватись.
- Визнання пошуку FPIC як циклічного процесу, а не як одноразового обговорення. Постійний діалог з місцевою громадою призведе до довірчих відносин та збалансованої угоди, що буде сприяти інвестуванню на всіх етапах проекту.
- Надання громадам корінних народів всієї своєчасної, об'єктивної, чіткої та зрозумілої інформації про діяльність.
- Документація зобов'язань/угод, які були досягнуті, включаючи, у відповідних випадках, специфікацію того, яка саме згода на діяльність була надана або відхилена, будь-яких умов згоди та сфери поточних переговорів, а також своєчасне надання таких відомостей корінному народу у формі та мовою, які вони можуть зрозуміти.
- Визначення того, які заходи будуть вжиті у випадку, якщо: а) корінні народи відмовляться від переговорів; і б) корінні народи не дають свою згоду на діяльність на їх території.

Реагування на відсутність згоди або відмови в участі

Якщо громада корінних народів не надає свою згоду, підприємство повинно проконсультуватись з цією громадою, щоб зрозуміти причини відмови та можливі методи

вирішення поточних занепокоєнь. Згода, надана раніше на вільних, попередніх та інформованих підставах, не може бути відкликана довільно.

У випадках, якщо згода не надається або корінні народи відмовляються брати участь, можуть виникнути істотні ризики для підприємства та негативні наслідки для корінних народів. У ситуаціях, коли реалізація проектів може мати негативні наслідки для корінних народів, підприємство повинно вжити необхідних заходів для припинення або запобігання подібним наслідкам.¹¹

Якщо в ході комплексної перевірки¹² підприємство робить висновок, що для продовження діяльності необхідно отримати згоду, а узгоджений процес був прийнятий без згоди, діяльність слід припинити допоки не будуть впроваджені FPIC. Наприклад, проект, який фінансується МФК, не може реалізовуватись незалежно від будь-якого дозволу держави, якщо вимагається переселення корінного населення і якщо від них не було отримано FPIC.

Витяги з чинних документів та стандартів

Стандарт	Текст, пов'язаний з FPIC
Декларація ООН про права корінних народів (UNDRIP)	<p><i>Переміщення не може відбуватись без отримання FPIC від корінних народів (Стаття 10).</i></p> <p><i>Держави забезпечують відшкодування за допомогою ефективних механізмів, які можуть включати відшкодування, розроблених спільно з корінними народами з урахуванням їх культурної, інтелектуальної, релігійної та духовної власності, захопленої без їх FPIC або з порушенням їх законів, традицій та звичаїв (Стаття 11).</i></p> <p><i>Держави повинні добросовісно консультуватись і співпрацювати з залученими корінними народами через власні представницькі установи з метою отримання їх FPIC до затвердження будь-якого проекту, що впливає на їх землі або території та на інші ресурси зокрема у зв'язку з розробкою, використанням або експлуатацією корисних копалин, водних та інших ресурсів (Стаття 32).</i></p> <p>Додаткові посилання на FPIC містяться в Статтях 19, 29 та 30.</p>
Конвенція МОП № 169 про корінні та племінні народи**	<p><i>Якщо переселення цих народів вважається необхідним як виняткова міра, таке переселення має відбуватися лише за їх вільної та інформованої згоди. Там, де такої згоди неможливо отримати, таке переселення має відбуватися лише за відповідними процедурами, встановленими національними законами та нормами, включаючи, у разі потреби, громадські розслідування, які дають можливість ефективно представляти відповідні народи (Стаття 16).</i></p>
Принципи КВПБ-ВІСГ	<p><i>Відповідальні інвестиції в сільське господарство та харчові системи повинні...включати всеохоплюючі та прозорі структури управління, процеси прийняття рішень...через ефективні та повноцінні консультації з корінними народами через їх представницькі установи з метою отримання їх FPIC згідно з Декларацією прав корінних народів Організації Об'єднаних Націй та з належним врахуванням окремих позицій та розумінням окремих держав (Принцип 9).</i></p>
ДРУЗ	<p><i>Держави та інші сторони повинні проводити добросовісні консультації з</i></p>

корінними народами перед тим, як розпочати будь-який проект або перед прийняттям та виконанням законодавчих чи адміністративних заходів, що впливають на ресурси, якими володіють такі громади. Такі проекти мають ґрунтуватись на ефективних та повноцінних консультаціях з корінними народами через їх власні представницькі установи з метою отримання їх FPIC згідно з Декларацією прав корінних народів Організації Об'єднаних Націй та з належним врахуванням окремих позицій та розумінням окремих держав (Пункт 9.9).

Стосовно корінних народів та їх громад, Держави повинні забезпечити, щоб всі дії відповідали їх існуючим зобов'язанням відповідно до національного та міжнародного права та з належним врахуванням добровільних зобов'язань згідно із застосовними регіональними та міжнародними документами, включаючи, як вказано в Конвенції МОП 169 про корінні та племінні народи незалежних країн та Декларації ООН про права корінних народів (Пункт 12.7)

Керівні принципи Агуей-гу	<p>При проведенні оцінок культурного впливу слід приділяти увагу власникам традиційних знань, інновацій та практик, а також самим знаанням... У разі розголошення таємних та/або священних знань слід забезпечити отримання попередньої інформованої згоди та належних заходів захисту (Пункт 29).</p> <p>Наступні загальні положення слід також враховувати при виконанні оцінки впливу на розвиток, який пропонується здійснити, або який може вплинути на святині, а також на землі та води, які традиційно зайняті або використовуються корінними народами та місцевими громадами:</p> <ul style="list-style-type: none">• Попередня інформована згода залучених корінних народів і місцевих громад: Якщо національний правовий режим вимагає попередньої інформованої згоди від корінних народів і місцевих громад, в процесі оцінки слід враховувати, чи була отримана така попередня згода. Попередньо інформована згода, яка відповідає різним етапам процесу оцінки впливу, повинна враховувати права, знання, інновації та практику корінних народів і місцевих громад; використання відповідної мови та процесу; виділення достатнього часу та надання точної, фактичної та юридично вірної інформації. Зміни до пропозиції про початкову розробку вимагатимуть отримання додаткової попередньої інформованої згоди залучених корінних народів і місцевих громад (Пункт 53).• Володіння, захист та контроль традиційних знань, інновацій, практик та технологій, що використовуються в процесі оцінки культурних, екологічних та соціальних наслідків... Такі знання повинні використовуватися лише з попередньою інформованою згодою власників цих традиційних знань (Пункт 60).
---------------------------	---

Стандарти діяльності МФК	<p>Загальноприйнятого визначення FPIC не існує (...). FPIC створює та розширює процес Інформованих консультацій та участі, описаних у Стандарті діяльності 1, і встановлюється шляхом добросовісних переговорів між клієнтом та залученими громадами корінних народів. Клієнт буде документувати: (i) взаємоприйнятний процес між клієнтом та Залученими громадами корінних народів та (ii) затвердження укладення угоди між сторонами як результату переговорів. FPIC не обов'язково вимагає одностайності і може бути досягнута навіть, якщо</p>
--------------------------	--

серед осіб або груп всередині громади немає чіткого погодження. Залучені громади корінних народів можуть бути особливо вразливими до втрати, відчуження або експлуатації їх землі та доступу до природних і культурних ресурсів. Визнаючи таку вразливість, клієнт отримує FPIC від залучених громад корінних народів за наступних обставин:

- Наслідки для земель та природних ресурсів, що підлягають традиційній власності або звичайному використанню.
- Переселення корінних народів із земель та природних ресурсів, що підлягають традиційній власності або звичайному використанню: Клієнт розгляне можливість розробки альтернативних проектів з метою уникнути переселення корінних народів із обичайних земель та природних ресурсів, що підлягають традиційній власності або звичайному використанню. Якщо таке переселення неминуче, клієнт не буде продовжувати здійснення проекту, якщо не буде отримано FPIC.
- Важлива культурна спадщина: Якщо значний вплив проекту на важливу культурну спадщину є неминучим, клієнт отримує FPIC від залучених громад корінних народів. Якщо проект пропонує використовувати культурну спадщину, включаючи знання, інновації чи практики корінних народів у комерційних цілях, клієнт... отримує FPIC від залучених громад корінних народів.

* Декларація 2007 року є обов'язковим документом, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН, на якій 143 держави проголосували «за», 4 - «проти», а 11 - утрималися. Вона представляє їх політичні наміри.

** Ця Конвенція 1989 р. є обов'язковою для 22 країн, які її ратифікували. Її прийняття в рамках МОП являє собою консенсус між тристоронніми складовими МОП про права корінних і плеємінних народів та обов'язками урядів із захисту цих прав. Основами цієї Конвенції є: повага до культур та побуту корінних народів, визнання їх права на землю та природні ресурси та їх право визначати власні пріоритети розвитку. Основними її принципами є консультації та участь

Подальші керівні принципи стосовно FPIC

Експертний механізм прав корінних народів (2011), рекомендація Експертного механізму № 2: корінні народи та право брати участь у прийнятті рішень. Женева.

Foley-Hoag (2010), Впровадження корпоративної політики щодо вільної, попередньої та інформованої згоди: переваги та труднощі, by А. Лер та Г. Сміт www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy.

ФАО (2014), Дотримання вільної, попередньої та інформованої згоди - Практичний посібник для урядів, компаній, неурядових організацій, корінних народів та місцевих громад по відношенню до придбання землі, Посібник з технічного управління володінням.³

МОП (2013), Розуміння Конвенції про корінні та плеємінні народи, 1989 р. (№ 169), Довідник для тристоронніх складових МОП, Департамент міжнародних стандартів праці, Міжнародна організація праці, Женева.

ОЕСР (2016), Керівні принципи ОЕСР із залучення важливих зацікавлених сторін у видобувному секторі, готуються до друку, OECD Publishing, Париж.

Oxfam Australia (2005), Посібник із вільної, попередньої та інформованої згоди, К. Хілл, Сю Лілліт і С. Саймон, Карлтон, Вікторія, Австралія.

RSB (2011), Керівні принципи RSB про права на землю: повага до прав, виявлення ризиків, уникнення і вирішення суперечок та придбання земель після отримання вільної, попередньої та інформованої згоди, Круглий стіл з питань ефективного виробництва біопалива, Женева.

Постійний форум ООН з питань корінних народів (2005), Доповідь Міжнародного семінару з методології щодо вільної, попередньої та інформованої згоди та корінних народів. Документ E/C.19/2005/3, представлений на Четвертій сесії UNPFII 16-17 травня.

Світовий банк (2005), Принцип діяльності 4.10: Корінні народи. Вашингтон, округ Колумбія.

Додаток В Примітки

1. Міжнародні документи, що стосуються корінних народів, є UNDRIP та Конвенція МОП № 169. UNDRIP рекомендує державам консультуватися та співпрацювати із залученими корінними народами для отримання їх FPIC у ряді ситуацій, в тому числі для проєктів, які впливають на їх землі та території, або на інші ресурси (Статті 19 та 32). Конвенція МОП № 169, що є обов'язковою для країн, які її ратифікували, вимагає від держав-учасниць консультуватися з корінними народами з метою досягнення погодження або отримання згоди щодо запропонованих заходів (Стаття 6). Ознайомитись з положеннями Конвенції про згоду можна в Довіднику МОП про тристоронні складові МОП - Розуміння Конвенції 1989 року про корінні та племенні народи (№ 169) (2013). Інші органи ООН стверджують, що міжнародні стандарти стосовно FPIC однаковою мірою застосовуються і до недержавних суб'єктів. До цих органів відносяться Постійний форум ООН з питань корінних народів, Робоча група ООН з питань прав людини та транснаціональних корпорацій та інших ділових підприємств, Спеціальний доповідач ООН з прав корінних народів, Механізм експертів ООН з прав корінних народів, та декілька Договірних органів ООН з прав людини.
2. ФАО, «Дотримання вільної, попередньої та інформованої згоди - практичний посібник для урядів, компаній, неурядових організацій, корінних народів та місцевих громад по відношенню до придбання землі, Посібник з технічного управління володінням» (2014), п. 7 www.fao.org/3/a-i3496e.pdf
3. «Принципи та критерії ефективного виробництва пальмового масла», затверджені Виконавчою радою RSPO і прийняті на позачерговій сесії Генеральної Асамблеї учасників RSPO 25 квітня 2013 року, зазначають, що використання землі для виробництва пальмового масла не зменшує юридичних, звичайних прав або права користувачів інших осіб без їх вільної, попередньої та інформованої згоди (Принцип 2.3.). Копії узгоджених угод, що детально описують процес отримання FPIC, повинні бути доступними в якості індикатора та включають: а) Докази того, що план був розроблений із консультаціями та обговореннями з усіма залученими групами громад, і що всім залученим групам була надана інформація, включаючи відомості про заходи, яких необхідно вжити для залучення їх до прийняття рішень; б) Докази того, що компанія враховує рішення громад про надання чи відмову від згоди на діяльність на момент прийняття цього рішення; с) Докази того, що правові, економічні, екологічні та соціальні наслідки для отримання дозволів на здійснення операцій на їх землях були зрозуміли та затверджені залученими громадами, включаючи наслідки для правового статусу їх землі після закінчення у компанії терміну дії права володіння, концесії чи оренди землі.
4. Див. Керівні принципи ОЕСР, IV.40: «[...]» підприємства повинні поважати права людини тих осіб, що належать до певних груп або верств населення, які потребують особливої уваги, якщо вони можуть мати негативні наслідки для прав людини. У зв'язку з цим документи ООН ще більше охоплюють тему права корінних народів [...]»
5. Конвенція МОП № 169 містить наступні визначення корінних і племенних народів. *Племенні народи*: їх соціальні, культурні та економічні умови відрізняють їх від інших верств національної спільноти, а їхній статус повністю або частково регулюється власними звичаями чи традиціями або спеціальними законами чи нормами; *Корінні народи*: вони вважаються корінними внаслідок їхнього походження від населення, яке населяло певну країну або географічний регіон, до якої належить ця країна, під час завоювання або колонізації, чи при встановленні нинішніх державних кордонів і які, незалежно від їх правового статусу, зберегли деякі або всі власні соціальні, економічні, культурні та політичні установи.
6. Див. Конвенцію МОП № 169, Стаття 1.2.
7. Керівні принципи ОЕСР, I.2 та IV. 1.
8. Наступні ресурси містять детальні відомості про очікування громад щодо FPIC: *Посібник із вільної, попередньої та інформованої згоди*, http://resources.oxfam.org.au/pages/view.php?ref=588&search=mining&order_by=relevance&sort=DESC&offset=48&archive=0&k=&curpos=54, Oxfam Australia (2014); *Реалізація вільної, попередньої та інформованої згоди: Корінні народи та видобувна промисловість*, К. Дойл та Дж. Каріно, Міддлсекський університет, PIPLinks & ECCR (2013), www.ecojesuit.com/wp-content/uploads/2014/09/Making-FPIC-a-Reality-Report.pdf.
9. Міжнародні документи, згадані в таблиці нижче, визначають обставини, за яких відповідна FPIC є належною, наприклад, у випадках, коли вимагається переселення.
10. Було запропоновано, щоб FPIC тлумачилась як покращена та формалізована форма залучення громади. Як наслідок, в деяких випадках, компанії можуть мотивуватись до залучення більш формального процесу консультацій при розробці проєкту на тій чи іншій території корінного населення, яка може піддатися суттєвому негативному впливу. Див. Лет і Сміт, *Впровадження корпоративної політики щодо вільної, попередньої та інформованої згоди*, www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy, Foley Hoag (2010), с. 8. Інститут світових ресурсів консультує компанії, які намагаються подолати проблеми впровадження процедур FPIC шляхом правового визнання цього процесу - наприклад, завдяки формальній угоді у поєднанні з іншими належними практиками залучення зацікавлених сторін. Див. *Розвиток без конфлікту: Аналіз ситуації згоди громади, розвиток без конфлікту: Аналіз ситуації згоди громади*, Інститут світових ресурсів (2007) http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KBxXOS9628IJ:pdf.wri.org/development_without_conflict_fpic.pdf+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=fr.
11. Керівні принципи ОЕСР, II.B.18-19 та IV.40 і 42.
12. Правова експертиза має бути направленою на з'ясування правових зобов'язань щодо залучення корінних народів.

Рекомендації ОЕСР-ФАО для відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції

ОЕСР та ФАО розробили ці Керівні принципи, щоб допомогти підприємствам дотримуватись стандартів відповідальної поведінки та здійснювати комплексну перевірку в ланцюгах постачання сільськогосподарської продукції для гарантії того, що їх діяльність буде сприяти сталому розвитку. Керівні принципи містять:

- Модель політики підприємства, що визначає стандарти, яких повинні дотримуватися підприємства для створення відповідальних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції.
- Засади для проведення комплексної перевірки на основі оцінки ризиків, що описує п'ять етапів, які мають виконати підприємства для визначення, оцінки, пом'якшення та обліку того, як вони вирішують несприятливі наслідки своєї діяльності.
- Опис основних ризиків, з якими стикаються підприємства, та заходи із зниження таких ризиків.
- Керівні принципи стосовно участі корінного населення.

Ознайомитись з цією публікацією можна онлайн на <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>

Ця робота опублікована в онлайн-бібліотеці OECD iLibrary, де зібрані всі посібники, періодичні видання та статистичні бази даних ОЕСР. Більше інформації див. на www.oecd-ilibrary.org.

